

วารสารรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Journal of Political Science

Mahamakut Buddhist University

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2568)

Vol.5 No.2 (May - August 2025)

P-ISSN : 2773-9139 (Print) E-ISSN : 2773-9147 (Online)

_ ***** _

วัตถุประสงค์

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบาย สาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้ง ภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการ พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกอง บรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ เป็นราย 4 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม

เจ้าของ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 248 หมู่ที่ 1 ถนนศาลายา - นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 โทร 02-444-6000 ต่อ 1147
E-mail : journalpoliticalsciencembu@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระธรรมวชิรจินดาภรณ์, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระเทพศากยวงศ์บัณฑิต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูปลัดสวพัฒน์วิสุทธสารคุณ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระราชวชิรญาณเมธี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

❁ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

❁ กองบรรณาธิการ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูสุตสารบัณฑิต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ วงษ์มเหศักดิ์

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณีต ม่วงนวล

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรวาล สุขไมตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ดร.ชัชวาล ปุณขันธ์

สถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

นายธนะชัย สามล

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระราชวรชิรญาณเมธี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระสุธีวรชิรคุณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาอรุณ ปญญารุโณ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ, ผศ.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตโต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรเชษฐ โตอิน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤติกา ชนะกุล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ว่าที่ร้อยตรี ดร.ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษญา ผาทอง

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

อาจารย์สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

โทร.0656986356, Line ID: 0656986356

e-mail: Supattra.tinn@gmail.com

ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พิสูจน์อักษร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษญา ผาทอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อาจารย์สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ออกแบบปก

พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตโต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จัดรูปเล่ม

อาจารย์สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลาย มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 8 เรื่อง เป็นบทความวิจัย จำนวน 7 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)
สารบัญ	(ช)

บทความวิจัย : Research Article

การนำนโยบายผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติ: กรณีร่วมจัดบริการของหน่วยงานรัฐและองค์กรประชาสังคมในจังหวัดเพชรบุรี	1-17
THE IMPLEMENT OF THE ELDERLY POLICY: A CASE STUDY OF CO-PRODUCTION BETWEEN GOVERNMENT AGENCIES AND CIVIL SOCIETY ORGANIZATION IN PHETCHABURI PROVINCE	
สร้อยพัทธ์ เอี้ยวเจริญ, ทิพย์วรรณ จุลิรัชนิกร และอภิรัตน์ อุดมทรัพย์	
แนวคิดว่าด้วยเสรีภาพเชิงลบและเชิงบวกในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558	18-39
THE CONCEPTS OF NEGATIVE AND POSITIVE LIBERTY IN THE GENDER EQUALITY ACT, B.E. 2015	
ศักดิ์สิทธิ์ ชารเลิศ และ ปกรณ์เกียรติ อัครวัชโสภณ	
วัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	40-57
THE INFLUENCE OF ORGANIZATIONAL CULTURE ON EMPLOYEE PERFORMANCE AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY	
กัณฐมณี ชาญการ และ ปริญญา หรุ่นโพธิ์	
การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	58-78
THE DEVELOPMENT OF DEMOCRATIC POLITICAL PARTICIPATION AMONG GENERATION Z STUDENTS AT SURINDRA RAJABHAT UNIVERSITY	
บัลลังก์ เกตวัตร์, ศศิธร ศูนย์กลาง และ วันชัย สุขตาม	

**การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของ
นักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์** 79-99

STUDY GUIDELINES FOR DEVELOPMENT APPROACHES THE CIVIL
DISPUTE MEDIATION PROCESS FOR ADMINISTRATORS IN SURIN PROVINCE
อรรถพร บุญทวี, ชัย สมรภูมิ และ สิริพัฒน์ ลาภจิตร

**การถอดบทเรียนกระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐ : กรณีศึกษา
กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน** 100-112

THE STUDY OF ELDERLY EMPLOYMENT PROCESS LESSON LEARNT: A
CASE STUDY IN DEPARTMENT OF EMPLOYMENT, MINISTRY OF LABOUR
พลอยไพลิน ศรีลัมภ์ และ พิชัยลักษณ์ ภู่อะตุล

ชาตินิยมทางเศรษฐกิจกับโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามัน 113-138

ECONOMIC NATIONALISM AND THE GULF OF THAILAND - ANDAMAN SEA
LAND BRIDGE PROJECT
ปณิธิ ชัยชนะ

บทความวิชาการ : Academic Article

การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ 2560 139-150

DEMOCRATIC GOVERNANCE UNDER THE 2017 CONSTITUTION
สมภพ ระงับทุกข์ และ สันติพงศ์ ธรรมปิยะ

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 151-172

การนำนโยบายผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติ: กรณีร่วมจัดบริการของหน่วยงาน รัฐและองค์กรประชาสังคมในจังหวัดเพชรบุรี*

THE IMPLEMENT OF THE ELDERLY POLICY: A CASE STUDY OF CO-PRODUCTION BETWEEN GOVERNMENT AGENCIES AND CIVIL SOCIETY ORGANIZATION IN PHETCHABURI PROVINCE

สรัญพัทธ์ เอี้ยวเจริญ¹, ทิพย์วรรณ จุลิรัชณีกร² และ อภิรัตน์ อุดมทรัพย์³

Saranpat Eawjaroen¹, Thippawan Juliratchaneekorn² and Apirat Udumsup³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

¹⁻³Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: aa.saranpat@gmail.com

Received 9 June 2025; Revised 16 July 2025; Accepted 18 July 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ปัญหาและอุปสรรคการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ (2) เพื่อวิเคราะห์การร่วมจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมในการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ และ (3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการร่วมจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมในการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้แทนภาครัฐ และภาคประชาสังคม ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 38 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก

Citation

* สรัญพัทธ์ เอี้ยวเจริญ, ทิพย์วรรณ จุลิรัชณีกร และ อภิรัตน์ อุดมทรัพย์. (2568). การนำนโยบายผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติ: กรณีร่วมจัดบริการของหน่วยงานรัฐและองค์กรประชาสังคมในจังหวัดเพชรบุรี. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 5(2), 1-17.
Saranpat Eawjaroen, Thippawan Juliratchaneekorn and Apirat Udumsup. (2568). The Implement of the Elderly Policy: Co-Production between Government Agencies and Civil Society Organization in Phetchaburi Province. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(2), 1-17.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและตีความ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้าและตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า (1) การนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติต้องยึดความเข้าใจเชิงลึกในบริบทของท้องถิ่นร่วมกับการใช้เทคโนโลยีและความพร้อมของบุคลากร (2) ส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมให้เข้ามาเกี่ยวพันในเชิงพื้นที่ต่อการทำงานร่วมกับภาครัฐด้วยระบบความร่วมมือแบบเครือข่าย (3) การพัฒนาการร่วมจัดบริการควรใช้พื้นที่ในชุมชนเป็นศูนย์บริการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม สร้างระบบฐานข้อมูลให้เชื่อมโยงกันระหว่างรัฐและภาคประชาสังคม

คำสำคัญ: การนำนโยบายไปปฏิบัติ, ผู้สูงอายุ, การร่วมจัดบริการ

Abstract

The research aims to (1) investigated situations, problems and obstacles of elderly policy implementation (2) analyzed the co-production between government agencies and civil society organizations focus on of elderly policy implementation, and (3) proposed guidelines for co-production between government agencies and civil society organizations focus on elderly policy implementation. Qualitative research method was utilized. While, data collected by document research and in-depth interviews. The key informant interviews such as representatives of the government agencies and civil societies. The purposive sampling method was used. The 38 representatives were in-depth interviews. The data were analyzed using content analysis and interpretation techniques, and the accuracy of the triangular data is verified and verified by key informants. The results of the research found out that (1) The implementation of the elderly policy based on local situations perception and local appropriate technology utilization and the readiness of personnel. (2) to promote civil society sector to support government sector through networking system. (3) co-production development using the community as a holistic elderly care service center. Also, the database system which connect government agencies and civil society sector were needed.

Keywords: Policy Implementation, Elderly, Co-production

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด หรือมีประชากรอายุ 65 ปี ขึ้นไปเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด (กนกวรรณ เหลืองมงคลเลิศ, 2567) ผลของปรากฏการณ์นี้ภาครัฐได้ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายสวัสดิการของผู้สูงอายุด้วยการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การปฏิรูประบบการบริหาร การวางแผนทางการบริหารผ่านแผนปฏิบัติการ หรือการตรากฎหมายเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติราชการ โดยรัฐบาลได้ประกาศให้เป็นนโยบายสำคัญ และดำเนินการทุกอย่างต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยปัจจุบันมีแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580) เป็นกรอบทิศทางการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ (แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580)) ด้านของกฎหมายมีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายสำคัญที่กำหนดแนวทางการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในประเทศไทย ได้แก่ สิทธิในการได้รับสวัสดิการและบริการทางสังคม ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพ การรักษาพยาบาล มีการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546)

อย่างไรก็ตามปัญหาการขับเคลื่อนนโยบายผู้สูงอายุเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายผู้สูงอายุในไทยไม่ราบรื่น ได้แก่ การขาดการบูรณาการและการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุ และการขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาบริการต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ (กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ จำเป็นต้องยึดผู้สูงอายุเป็นตัวตั้งโดยการออกแบบนโยบายผู้สูงอายุต้องอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจในผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มที่มีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน และให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานั้น โดยต้องเป็นนโยบายที่สอดคล้องประสานกันเพื่อทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีครอบคลุมทุกมิติ (วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2567)

เพชรบุรีเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่มีจำนวนมากเป็นอันดับสอง (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 21.66 รองจากกลุ่มคนวัยทำงาน (อายุ 26-59 ปี) ร้อยละ 50.01 ขณะที่บุคลากรทางการแพทย์ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่คิดเป็น

สัดส่วนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 1 คน ต่อจำนวนประชากร 40 คน (กลุ่มนโยบายและวิชาการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี, 2567: 2-22) ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่เข้ามาดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นปัญหาที่สำคัญในระดับต้นๆ ดังนั้นสิ่งที่ภาครัฐควรเร่งดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อเตรียมความพร้อมรับสังคมสูงวัย ได้แก่ (1) ภาครัฐควรสร้างกลไกหรือพื้นที่ซึ่งจะทำให้การกำหนดทิศทางของนโยบายการคุ้มครองทางสังคม นโยบายบำนาญ หรือนโยบายอื่นที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจน (2) จัดทำนโยบายบำนาญและการออมเพื่อยามชราภาพในภาพรวมให้เกิดความสอดคล้องระหว่างกัน (3) ควรเชื่อมโยงมิติของพื้นที่เข้ากับภาพของผู้สูงอายุที่กำหนดไว้ในแผนฯ ภายใต้แนวคิดการสูงวัยในถิ่นเดิม “ผู้สูงอายุทุกคนที่อาศัยในถิ่นที่อยู่ใดๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีหลักประกันมั่นคงเป็นพลังพัฒนาสังคม” (4) ควรผลักดันท้องถิ่นด้านการเตรียมการรองรับสังคมสูงวัย มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ทั้งนี้ภาครัฐสามารถดำเนินการผ่านกลไกคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติได้ (วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2567)

จากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรของผู้สูงอายุมีอัตราการเพิ่มมากขึ้นทุกปี ส่งผลให้ภาครัฐต้องกำหนดนโยบายการพัฒนา การบริหารที่สอดคล้องกลุ่มประชากรด้วยการขับเคลื่อนผ่านมาตรการการดำเนินการทั้งในรูปแบบของกฎหมาย หรือแผนในระดับต่างๆ แต่ในขณะเดียวกันภารกิจการทำงานของภาครัฐเพียงลำพัง หรือฝ่ายเดียวไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ หากนโยบายที่ดำเนินการหรือขับเคลื่อนอยู่นั้นไม่เป็นที่ต้องการ หรือไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบาย หรือกลุ่มองค์กรที่มีความเข้มแข็งต่อการเข้ามามีส่วนร่วมต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นถึงความสำคัญของการทำงานองค์กรภาคประชาสังคมต่อการมีบทบาทในการร่วมจัดบริการของหน่วยงานรัฐต่อนโยบายผู้สูงอายุซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางการบริหารต่อการเสนอแนะแนวทางในการจัดการร่วมกัน (Co-Management) ของหน่วยงานรัฐและองค์กรประชาสังคมเพื่อการจัดกระบวนการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติในอนาคตให้มีหลักการบริหารและการจัดการร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ปัญหาและอุปสรรคการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดเพชรบุรี

2. เพื่อวิเคราะห์การร่วมจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคม จังหวัดเพชรบุรีในการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการร่วมจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมจังหวัดเพชรบุรีในการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ

การทบทวนวรรณกรรม

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่สองในกระบวนการนโยบาย (Policy Process) ที่สำคัญทั้งนี้จากขั้นตอนแรกในการก่อตัวของนโยบายไม่ว่าจะมีประเด็นที่มาจากปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม จากการเรียกร้องของผู้มีส่วนได้เสียจากข้อกฎหมาย หรือแม้แต่นโยบายทางการเมือง จนผ่านกระบวนการก่อตัวและประกาศเป็นนโยบายสาธารณะหากในขั้นตอนการนำนโยบายที่ประกาศนั้น ถ่ายทอดสู่การปฏิบัติโดยหน่วยงานหน่วยปฏิบัติที่เกี่ยวข้องไม่เป็นไปด้วยความจริงจัง ติดขัดปัญหาอุปสรรคนโยบายนั้นย่อมเป็นการยากที่จะบังเกิดผลลัพธ์หรือบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2557)

1. ตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ตัวแบบการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของ Van Meter and Van Horn (1975) กล่าวถึงกระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยเสนอตัวแบบ A Model of Policy of Policy Implementation Process ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติประกอบด้วย

(1) มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ต้องมีความชัดเจน ทั้งในด้านผลการปฏิบัติที่ประเมินได้ มีตัวชี้วัดที่เฉพาะเจาะจง ประเมินได้โดยง่าย ผลนโยบายมีความเป็นไปได้

(2) แหล่งสนับสนุนทรัพยากร ต้องพร้อมสนับสนุนให้นโยบายนั้นถูกนำไปปฏิบัติได้ตามหลักการบริหาร ตามกระบวนการ ทั้งที่เป็นงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การสนับสนุนพัฒนาความรู้ทักษะความเชี่ยวชาญ รวมทั้งแรงจูงใจต่างๆ ที่มีผลให้การบริหารจัดการกระบวนการนโยบายนั้นทำไปสู่การปฏิบัติได้

(3) การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์การ การสื่อสารถ่ายทอดระหว่างองค์การ จากองค์การที่รับนโยบายมาถ่ายทอดให้องค์การที่จะต้องรับผิดชอบหลักในการนำไปปฏิบัติ ให้ความชัดเจน มีความเข้าใจ รวมทั้งการสื่อสารภายในองค์การให้ผู้ปฏิบัติรู้ถึงผลที่จะกระทบตามมาในตัวนโยบายและวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้น

(4) ลักษณะของหน่วยงานปฏิบัติ ความพร้อมของหน่วยงานที่นำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ ทั้งการสนับสนุนความพร้อม ข้อเสนอจากผู้มีอำนาจของหน่วยงาน รวมไปถึงการสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติงานได้จริง ทั้งกฎระเบียบที่มารองรับและเครื่องมือที่จะมาสนับสนุนการดำเนินการ ตลอดจนวัฒนธรรมการทำงาน การบังคับบัญชา การเปิดโอกาสให้สาธารณะได้เข้ามามีส่วนร่วม

(5) เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เป็นปัจจัยแวดล้อมที่มากระทบทั้งด้านการตัดสินใจ และผลต่อการดำเนินงาน อย่างภาวะเศรษฐกิจก็จะกระทบต่อการตัดสินใจในตวนโยบายการสนับสนุนงบประมาณ สภาวะสังคมก็อาจมีคำถามมีข้อห่วงใยเกี่ยวกับตวนโยบายที่กระทบต่อสังคมโดยรอบ ผู้นำทางการเมืองให้การตอบรับสนับสนุนนโยบาย

(6) ทักษะและการจัดการของผู้ปฏิบัติ คือการรับรู้ของผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติจนเกิดความเข้าใจต่อนโยบายมีแนวความคิดการตอบสนองต่อนโยบายนั้นอย่างไร ความรู้สึกการเข้าใจยอมรับสอดคล้องเห็นด้วยหรือปฏิเสธหรือไม่

อย่างไรก็ตามการนำนโยบายไปปฏิบัติมีปัจจัยเงื่อนไขมากมายที่มีผลต่อการดำเนินการตามทัศนะของ Van Meter & Van Horn (1975) นี้การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยและองค์ประกอบหลายประการที่เข้ามาสนับสนุนส่งเสริม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติกรณีของประเทศไทยนั้นก็มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Van Meter & Van Horn (1975) โดยเฉพาะการดำเนินการกิจของภาครัฐที่ใช้กลไกระบบราชการเป็นหลักมีลักษณะการถ่ายทอดนโยบาย การสนับสนุนทรัพยากรและวิธีการดำเนินการจากระดับบนลงล่าง (Top-down) ที่รัฐบาลกลางส่งต่อนโยบายให้หน่วยปฏิบัติในพื้นที่นำไปดำเนินการ ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ร่วมกับแนวคิดการร่วมจัดบริการ (Co-Production)

2. การร่วมจัดบริการ

การร่วมจัดบริการ (Co-Production) ควรอยู่บนฐานของความสัมพันธ์ที่เท่ากัน (mutual relation) ระหว่างผู้จัดบริการ หรือเจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ใช้บริการ หรือชุมชน และทั้งสองฝ่ายต้องไว้วางใจซึ่งกันและกัน พร้อมกับการร่วมรับความเสี่ยงจากการจัดบริการร่วมกัน (Bovaird, 2007: 856) เช่นเดียวกับ Pestoff, Brandsen and Verschuere (2012) กล่าวว่า การบริการสาธารณะควรเป็นการร่วมจัดทำของหลายหน่วยองค์กรหลายหน่วยงาน ซึ่งหลาย

องค์กรไม่ใช่เฉพาะแค่ผู้ให้บริการหรือภาครัฐเท่านั้น แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนและพลเมืองก็มีส่วนสำคัญ ซึ่งควรมุ่งศึกษาไปที่การมีส่วนร่วมของพลเมือง

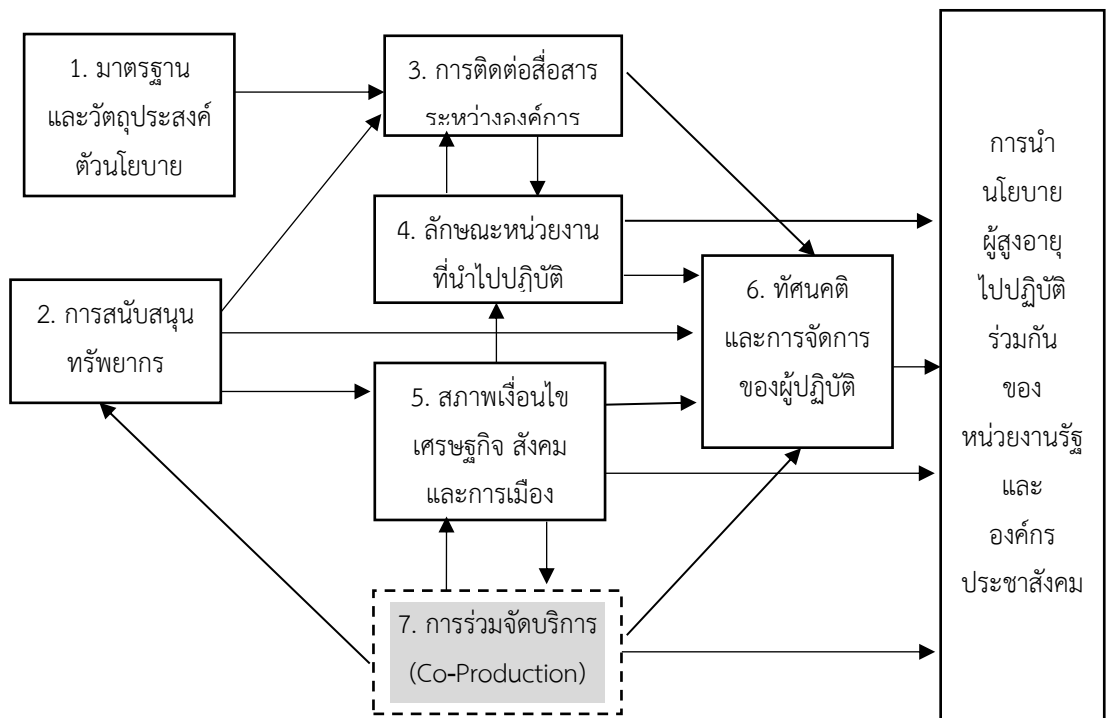
(1) การร่วมจัดบริการระดับบุคคล (Individual Co-Production) ที่ผู้มีส่วนได้เสียหรือพลเมืองดำเนินการเองเป็นรายบุคคล ตามความต้องการหรือหน้าที่ที่พึงกระทำในฐานะพลเมืองผลประโยชน์ที่ได้จะตกแก่ผู้กระทำโดยตรง และเกิดประโยชน์โดยรวมได้ด้วยเช่นกัน จัดว่าเป็นการร่วมจัดบริการในระดับน้อย

(2) การร่วมจัดบริการระดับสูงกลุ่ม (Group Co-Production) สมาชิกที่มีความคิดความต้องการเดียวกันได้รวมตัวเป็นกลุ่มองค์กรและดำเนินการจัดบริการสาธารณะร่วมกันในนามของกลุ่มองค์กร มีการแบ่งปันใช้ประโยชน์ทรัพยากรของตนเองเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มองค์กรผลประโยชน์จึงเกิดขึ้นต่อผู้กระทำเองและต่อสังคมโดยรวมด้วย เช่น กลุ่มเฝ้าระวังอาชญากรรมในชุมชน จึงจัดว่าเป็นการร่วมจัดบริการในระดับมาก

(3) การร่วมจัดบริการระดับส่วนรวม (Collective Co-Production) เป็นการร่วมกระทำกิจกรรมโดยกลุ่มองค์กรภายใต้ความต้องการหรือเงื่อนไขเดียวกัน มีการแบ่งปันทรัพยากรและจัดหาเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ได้มุ่งหวังผลประโยชน์รายปัจเจกบุคคล อาจจะเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องก็ได้ แต่มุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมเป็นหลัก จัดเป็นการร่วมจัดบริการในระดับมาก ในลักษณะรูปแบบของเครือข่าย (Network) รวมไปถึงองค์กรอิสระที่ไม่แสวงหาผลกำไร (Non Governance Organization: NGO) หรือภาคที่สาม (The Third Sector) ในนามองค์กรประชาสังคม (Civil Society Organization: CSO)

สำหรับการศึกษาวิจัยนี้มุ่งไปที่การร่วมจัดบริการ (Co-Production) ขององค์กรประชาสังคมที่เป็นปรากฏการณ์เพื่อสาธารณะในการเข้ามาร่วมกับหน่วยงานรัฐในการจัดกิจกรรมบริการดูแลผู้สูงอายุต่างไปจากเดิมที่เป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและผู้ผลิต (หรือผู้บริโภคกับภาครัฐ) แต่ยังรวมถึงสมาชิกอื่นๆ ในสังคม ในชุมชน ในที่ต่างๆ ไปที่อาจมีส่วนร่วมในผลการจัดบริการสาธารณะเหล่านั้นด้วย

จากตัวแบบการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของ Van Meter and Van Horn (1975) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติของภาครัฐไทย ร่วมกับการจัดบริการ (Co-Production) ของ Pestoff et al. (2012) ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ดังแสดงในรูปที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ที่มา : ปรับปรุงจาก Van Meter & Van Horn, 1975; Pestoff et al., 2012

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Informants) เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้แทนหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารหน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอ และพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 38 คน ดังนี้ หน่วยงานราชการระดับจังหวัด อำเภอ และผู้รับผิดชอบงานผู้สูงอายุ รวม 17 คน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวม 15 คน หลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ดูแลงานด้านผู้สูงอายุของจังหวัด ผู้นำของส่วนราชการ มีประสบการณ์ด้านงานผู้สูงอายุเกิน 3 ปี และภาคประชาสังคม ประธานชมรมผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบุรี/อำเภอ/ตำบล

สมาชิกชมรมผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุ รวม 6 คน หลักเกณฑ์และคุณสมบัติต้องเป็นผู้นำชมรม ผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากนโยบาย

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้เป็นกรอบในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยกำหนดประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์ รูปแบบการสัมภาษณ์ โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ การตรวจสอบความตรงของแบบสัมภาษณ์ และการจัดทำแบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้โครงสร้างข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิดที่มีคำสำคัญพร้อมกับลักษณะของคำถามที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนข้อความของคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละคนในแต่ละบริบท และสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง สำหรับการวิจัยเอกสารเก็บข้อมูลจากเอกสารศึกษาย้อนหลังประมาณ 3 ปีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2568) ช่วงที่มีการประกาศใช้แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุแห่งชาติ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580)

การเก็บข้อมูลประกอบด้วย (1) การเก็บข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ โครงสร้างหน่วยงาน รายงานการประชุม สรุปผลการดำเนินงานประจำปี สืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ และติดตามข่าวประชาสัมพันธ์หน่วยงานรัฐ และภาคประชาสังคม (2) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารหน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอ และพื้นที่ รวม 38 คน ดังนี้ หน่วยงานราชการระดับจังหวัด อำเภอ และผู้รับผิดชอบงานผู้สูงอายุ รวม 17 คน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวม 15 คน และภาคประชาสังคม ประธานชมรมผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบุรี/อำเภอ/ตำบล สมาชิกชมรมผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุ รวม 6 คน

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบแรก ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยพิจารณาตรวจสอบจากแหล่งของข้อมูลรวมไปถึงข้อค้นพบจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ แบบที่สอง เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลหลังการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำเสนอข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพิจารณาความถูกต้องอีกครั้ง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มต้นจากการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้รับมาจากหลายแหล่งด้วยการนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่เรียบเรียงตามวัตถุประสงค์และเค้าโครงเรื่องโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการตีความ (Interpretation) ผลการวิจัยจากข้อค้นพบที่ได้

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการณ์ ปัญหาและอุปสรรคนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดเพชรบุรี

การนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติของหน่วยงานรัฐในจังหวัดเพชรบุรีตามกลไกปกติของระบบราชการ พบว่าสภาพการณ์ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามองค์ประกอบ 6 ได้แก่ มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของตัวนโยบาย การสนับสนุนทรัพยากร การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กร ลักษณะของหน่วยงานที่นำไปปฏิบัติ สภาพเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และทัศนคติและการจัดการของผู้ปฏิบัติ สรุปดังนี้

ประการแรก การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในนโยบายระดับชาติอย่างแท้จริง โดยเน้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสิทธิของผู้สูงอายุผ่านการสื่อสารที่ทั่วถึงและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน อย่างไรก็ตามยังพบว่าการดำเนินงานในพื้นที่ห่างไกลยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการจริงขาดแผนระยะยาว บุคลากรเฉพาะทาง และบทบาทที่ชัดเจนของแต่ละหน่วยงาน *ประการที่สอง* ทรัพยากรยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญ โดยเฉพาะงบประมาณที่ไม่เพียงพอและระบบการเบิกจ่ายที่ล่าช้า ขณะที่การนำเทคโนโลยีมาช่วย เช่น ระบบแพทย์ทางไกล (Telemedicine) และแอปพลิเคชันด้านสุขภาพ แม้จะมีประโยชน์ แต่ยังไม่ครอบคลุมในระดับปฏิบัติจริง *ประการที่สาม* การประสานงานระหว่างหน่วยงานยังคงต้องพัฒนา ทั้งในด้านการสื่อสารที่ควรเปิดกว้างและสองทาง ไม่ใช่เพียงแค่คำสั่งจากบนลงล่าง ซึ่งมักทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน *ประการที่สี่* ควรเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เสริมทีมสหวิชาชีพ (Care Team) และพัฒนาระบบติดตามผลร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ แต่ปัญหาสำคัญยังคงอยู่ที่การขาดฐานข้อมูลกลางและการบริการที่ไม่ทั่วถึง *ประการที่ห้า* ปัจจัยทางเศรษฐกิจยังเป็นอุปสรรค โดยเฉพาะในชนบทที่ผู้สูงอายุต้องหารายได้เองจนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมดูแลสุขภาพได้ ขณะที่ด้านการเมืองไม่มีข้อขัดข้อง เพราะนโยบายผู้สูงอายุถือเป็นวาระแห่งชาติ *และประการสุดท้าย* บุคลากรภาครัฐถึงแม้จะมีทัศนคติที่ดีและตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ แต่ยังคงขาดการพัฒนาทักษะเพิ่มเติม ส่วนภาคประชาสังคมก็มีความเข้าใจบทบาทของตนเอง ยังต้องการการสนับสนุนจากรัฐให้มากขึ้นทั้งด้านข้อมูลและกิจกรรมที่ตอบสนองต่อชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง

2. ผลการวิเคราะห์การร่วมจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมจังหวัดเพชรบุรีในการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ

องค์กรภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการร่วมมือกับภาครัฐเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น โดยชมรมผู้สูงอายุทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างผู้สูงอายุและหน่วยงานต่างๆ ผ่านกิจกรรม เช่น การตรวจสุขภาพ ฝึกอาชีพ และกิจกรรมนันทนาการ อีกทั้งยังเป็นตัวกลางในการรวบรวมข้อมูลปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุเพื่อนำเสนอแก่ภาครัฐเพื่อพัฒนานโยบายและบริการให้ตรงกับความต้องการจริงของกลุ่มเป้าหมาย

การส่งเสริมบทบาทของชมรมผู้สูงอายุกับการทำงานร่วมกับภาครัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง แนวทางดำเนินงานประกอบด้วยการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครเพื่อดูแลและสนับสนุนผู้สูงอายุ การส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสม เช่น ที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงการออกนโยบายที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เช่น การให้สิทธิประโยชน์แก่ภาคเอกชนที่ร่วมดูแลผู้สูงอายุ ในระดับปฏิบัติ ยังมีการจัดบริการเคลื่อนที่ เช่น คลินิกสุขภาพในพื้นที่ห่างไกล การจัดตั้งทีมสหวิชาชีพในระดับตำบล และการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น เช่น ศูนย์เรียนรู้การดูแลผู้สูงอายุแบบพื้นบ้าน

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการร่วมจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมจังหวัดเพชรบุรีในการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ

จังหวัดเพชรบุรีมีสภาพของพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งในเมืองและชนบท ทำให้การจัดบริการต้องปรับให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน การดูแลผู้สูงอายุจึงควรเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม โดยภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้ประสานนโยบายและสนับสนุนงบประมาณ ขณะที่องค์กรภาคประชาสังคม เป็นผู้ดำเนินการและให้บริการที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรมีคณะกรรมการบูรณาการงานผู้สูงอายุระดับจังหวัดหรืออำเภอที่รวมทั้งรัฐและประชาสังคมเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความร่วมมือและติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การจัดบริการควรรวมด้านสุขภาพ สวัสดิการ และกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตเข้าด้วยกัน โดยใช้พื้นที่ในชุมชน เช่น วัด ศูนย์เด็กเล็ก หรือศูนย์

ชุมชนเดิม เพื่อเป็นศูนย์บริการผู้สูงอายุแบบครบวงจร รวมถึงเชื่อมโยงระบบข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. สภาพการณ์ ปัญหาและอุปสรรคการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดเพชรบุรี

ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของตัวนโยบาย ความสำเร็จของนโยบายขึ้นอยู่กับความเข้าใจ ความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และการพัฒนาศักยภาพของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติความสำเร็จของนโยบายจะมีความชัดเจน หากหน่วยงานทุกระดับมีความเข้าใจในการปฏิบัติ มีเครือข่ายความร่วมมือ และมีกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ซึ่งมีความสอดคล้องในทิศทางเดียวกันตามทัศนะของ Pressman and Wildavsky (1984) ดังเช่นการศึกษาของ ภาคิน กิตติคุณนิติพงศ์ (2562) พบว่า การกำหนดนโยบายและแผนงานระดับท้องถิ่น ได้ใช้แนวทางของรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติเป็นหลัก และการนำนโยบายไปปฏิบัติอาศัยแนวทางปฏิบัติงานในระบบราชการที่ปฏิบัติตามระเบียบที่มีหรือเทียบเคียงตามขั้นตอนทางปฏิบัติที่ดำเนินการอยู่

ด้านการสนับสนุนทรัพยากร มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งผลให้การนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จดังเช่นผลการศึกษาของ กิตติยา ศรีเลิศฟ้า (2558) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติคือ ความชัดเจนของนโยบาย การบังคับใช้กฎหมาย การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน ปัจจัยทางการเมือง การจัดสรรทรัพยากร การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ คุณลักษณะของหน่วยปฏิบัติ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร การสนับสนุนของหน่วยปฏิบัติ และการกระจายอำนาจ นอกจากนี้ผลการศึกษาวิจัยของ เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล (2555) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติ เรียงตามความสำคัญ คือ ภาวะผู้นำ ทรัพยากร นโยบาย การบริหารจัดการ ความต้องการของผู้สูงอายุและความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กร ภาพรวมควรเน้นความร่วมมือ การพัฒนาศักยภาพ และการสนับสนุนเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ จากผลการวิจัยดังกล่าว หากพิจารณาเทียบเคียงจากผลการวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

ดังเช่นการวิจัยของ บุหลัน ทองกลีบ (2550) พบว่าขั้นตอนการนำนโยบายเข้ามาดำเนินการ โดยข้าราชการ และประเมินผลโดยข้าราชการ โดยเจ้าของที่แท้จริงคือ ผู้สูงอายุ ไม่มีโอกาสได้ เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของกระบวนการนำเข้าไปหรืออาจมีแต่ค่อนข้างน้อยไม่มีผลกระทบ

ด้านลักษณะของหน่วยงานที่นำไปปฏิบัติ ครอบคลุมโครงสร้างองค์การ เครื่องมือทางการบริหารที่ต้องมีกฎระเบียบที่ทันสมัยรองรับ การมีวัฒนธรรมการทำงานที่ส่งเสริมความร่วมมือกัน ซึ่งผลการวิจัยนี้พบที่มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุหลัน ทองกลีบ (2550) กล่าวคือ ภาครัฐจำเป็นต้องทบทวนบทบาท โดยปรับเปลี่ยนจากบทบาทเชิงรับมาเป็นเชิงรุก ด้วยการจัดทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ก่อนทุกครั้งที่จะกำหนดนโยบายสาธารณะในเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ

ด้านสภาพเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ผลการวิจัยนี้บ่งบอกถึงศักยภาพของหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องต่อการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ ซึ่งจะมีความพร้อมต่อการดำเนินการในการปฏิบัติภารกิจ ดังเช่นจากผลการศึกษาของ รุ่งระพี เกยศิริ (2551) พบว่า การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของ อบต. ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงทุกด้าน ส่วนใหญ่มีเพียงการจ่ายเบี้ยยังชีพ การมอบสิ่งของเล็กน้อยในโอกาสวันสำคัญ และการจัดกิจกรรมนันทนาการ ในส่วนของการจัดบริการสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ และการจัดเครื่องอำนวยความสะดวก ยังมี การดำเนินอยู่น้อยมาก

ด้านทัศนคติและการจัดการของผู้ปฏิบัติ บุคลากรภาครัฐมีทัศนคติที่ดีและตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ ส่วนภาคประชาสังคมก็มีความเข้าใจบทบาทของตนเองแต่ยังต้องการการสนับสนุนจากรัฐ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายในส่วนของ ปัจจัยด้านทัศนคติดังเช่นผลการวิจัยของ สันต์หทัย สงวนศักดิ์ (2550) พบว่าทัศนคติของ บุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับนโยบายในทุกๆ กระบวนการมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งผลให้นโยบายนั้นประสบผลสำเร็จ

2. การร่วมจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมจังหวัด เพชรบุรีในการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ

ข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าวพบที่มีความสอดคล้องกับทัศนะของ Pestoff et al. (2012) ซึ่งได้อธิบายถึงความต้องการของผู้รับบริการโดยมีสาระสำคัญ คือ “...ผู้รับบริการ ต้องการการบริการที่ดีขึ้น ตรงความต้องการมากขึ้นมีความเข้าใจในการแก้ปัญหาที่

ละเอียดย่อน ทั้งยังช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐและการเติบโตของประชาธิปไตย ทำให้การกำหนดนโยบายหรือการจัดบริการของภาครัฐต้องให้ความสำคัญและรับฟังข้อเสนอจากผู้รับบริการมากขึ้น...” ดังนั้นบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมกับการทำงานร่วมกับภาครัฐจึงเป็นแรงผลักดันสำคัญอย่างยิ่งต่อขับเคลื่อนให้นโยบายผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติแล้วประสบผลสำเร็จ

การส่งเสริมบทบาทของชมรมผู้สูงอายุกับการทำงานร่วมกับภาครัฐ ด้วยเหตุที่ประเทศไทยในสถานการณ์ปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหาการทำงานที่ขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุทำให้ประชาชนพึ่งพาภาครัฐมากขึ้น การกระจายอำนาจ การเติบโตของแนวคิดประชาธิปไตย ความเสมอภาคได้พัฒนาบทบาทพลเมือง ภาคประชาสังคมมีบทบาทต่อการให้บริการสาธารณะมากขึ้น (Pestoff, Brandsen & Verschuere, 2012) ซึ่งทัศนะของ Pestoff, Brandsen & Verschuere (2012) ให้ความสำคัญกับการบริหารงานภาครัฐต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จึงต้องแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ

3. แนวทางการพัฒนาการร่วมจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมจังหวัดเพชรบุรีในการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ

ภารกิจการร่วมจัดบริการ (Co-Production) โดยใช้พื้นที่เป็นฐานในการบูรณาการการทำงานร่วมกับภาครัฐควรเป็นแนวคิดที่นำมาปรับและประยุกต์ใช้ เพราะการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน การเป็นหุ้นส่วนกัน ระหว่างรัฐบาลกับภาคชุมชน เช่น การร่วมจัดการ จะเป็นสิ่งใหม่ในการเข้ามาร่วมแก้ปัญหา อย่างไรก็ตามการพัฒนา Co-Production ให้สามารถอธิบายได้ทั่วไปนั้นจำเป็นต้องศึกษาบทบาทของผู้รับบริการของรัฐในการร่วมกันผลิตสินค้าและบริการ (Pestoff, Osborne and Brandsen, 2006)

การจัดบริการควรรวมด้านสุขภาพ สวัสดิการ และกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตเข้าด้วยกัน โดยใช้พื้นที่ในชุมชน เป็นศูนย์บริการผู้สูงอายุแบบครบวงจร รวมถึงเชื่อมโยงระบบข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของภาคประชาสังคม เป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาทของภาคส่วนที่สามที่ได้ดำเนินการร่วมจัดบริการระดับส่วนรวม (Collective Co-Production) เป็นการร่วมกระทำกิจกรรมโดยกลุ่มองค์กรภายใต้ความต้องการหรือเงื่อนไขเดียวกัน มีการแบ่งปันทรัพยากรและจัดหาเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ได้มุ่งหวังผลประโยชน์รายปัจเจกบุคคล อาจจะเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องก็

ได้ แต่มุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมเป็นหลัก (Pestoff, Brandsen and Verschuere, 2012)

องค์ความรู้ใหม่

การนำนโยบายด้านผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัดในพื้นที่เพชรบุรีสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการนโยบายระดับชาติสู่ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ ได้แก่ (1) การนำนโยบายไปปฏิบัติต้องยึดความเข้าใจเชิงลึกในบริบทของท้องถิ่น และมีความพร้อมทางทรัพยากรและเทคโนโลยีที่พร้อมต่อการเข้าถึงได้ (2) บทบาทของภาครัฐและประชาสังคมควรส่งเสริมและเกื้อหนุนกันในรูปแบบการจัดบริการที่อาศัยความร่วมมือแบบเครือข่าย (3) การใช้พื้นที่ในชุมชนให้เป็นศูนย์บริการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม สร้างระบบฐานข้อมูลให้เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคมและพัฒนาจากการประเมินผล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า นโยบายผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรีควรให้ความสำคัญกับความเข้าใจในนโยบายระดับชาติ เน้นความร่วมมือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการปรับปรุงโครงสร้างและงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างครอบคลุม ซึ่งการนำนโยบายผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดเพชรบุรีจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาท และการพัฒนาศักยภาพและทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างทั่วถึงและยั่งยืน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย (1) ข้อเสนอเชิงวิชาการ ภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมควรร่วมกันปฏิบัติภารกิจในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ สร้างเครือข่ายการทำงานวิชาการเพื่อร่วมวางแผน ระดมทุน ดำเนินการ กำหนดตัวชี้วัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง (2) ข้อเสนอเชิงบริหาร ควรให้องค์กรภาคประชาสังคมในรูปแบบ บ้าน วัด ราชการ (บวร) ร่วมกันเป็นเจ้าภาพหลัก (1) ระดับตำบล อำเภอควรมีโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ชมรมผู้สูงอายุและ อบต. เป็นเจ้าภาพ (2) ระดับจังหวัดควรมีคณะกรรมการผู้สูงอายุระดับจังหวัดเป็นแกนนำผู้ประสานสมาชิกและชมรมผู้สูงอายุในทุกอำเภอให้เป็นเครือข่าย (3) ข้อเสนอเชิงนโยบาย ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องทุก

ภาคด้วยการจัดทำร่างนโยบายชุมชน หรือการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อเสนอเป็นร่างนโยบายระดับชาติ และ (4) ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในกลุ่มวัยแรงงานที่เป็นกลุ่มดูแลผู้สูงอายุหรือเกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มนโยบายและวิชาการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี.

(2567). รายงานสถานการณ์ทางสังคม จังหวัดเพชรบุรี ประจำปี 2567. เพชรบุรี.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี.

กิตติยา ศรีเลิศฟ้า. (2558). กรุงเทพมหานคร มหานครแห่งความสุขของผู้สูงอายุ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กนกวรรณ เหลืองมงคลเลิศ. (2567). สภาพปัจจุบันของประชากรผู้สูงอายุไทย. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2568 จาก <https://thaipublica.org/2024/02/thailand-becomes-aged-society/>

กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). สภาพปัจจุบันของประชากรผู้สูงอายุไทย. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.dop.go.th/th/know/1/926> ปัญหาการขับเคลื่อนนโยบายผู้สูงอายุ

บุหลัน ทองกลีบ. (2550). บทบาทภาครัฐในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2566). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580). กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ _____ .แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ. (2546). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 130 ก หน้า 1-14 (31 ธันวาคม 2546).

ภาคิน กิตติคุณนิติพงศ์. (2562). การบริหารนโยบายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 4(2), 94-107.

รุ่งระพี เกยศิริ. (2551). การเตรียมความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วรเวศม์ สุวรรณระดา. (2567). การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดียามชราภาพโดยเน้นผู้สูงวัยเป็นศูนย์กลางคุณค่าและการให้บทบาทที่ชัดเจนต่อภาครัฐระดับท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2568 จาก <https://readthecloud.co/design-korakot-aromdee/>
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2557). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เศรษฐวัฒน์ โชควรกุล. (2555). นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- สันต์หทัย สงวนศักดิ์. (2550). ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างประสิทธิผลของการนำนโยบายการส่งเสริมบริการสังคมแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Bovaird, T. (2007). Beyond Engagement and Participation: User and community coproduction of public services. *Public Administration Review*: 346-860.
- Pestoff, V., Stephen P. O. and Taco B. (2006). Patterns of Co-production in Public Services: Some concluding thoughts. *Public Management Review*: 591-595.
- Pestoff, V., Brandsen, T., & Verschuere B. (2012). *New Public Governance, The Third Sector, and Co-Production*. New York Routledge Taylor & Francis Group.
- Pressman, J. L., & Wildavsky A. (1984). *Implementation*. (3rd ed.). Berkeley, California: University of California Press.
- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework. *Administration & Society*, 6(4), 445-488.

แนวคิดด้วยเสรีภาพเชิงลบและเชิงบวก
ในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558*
THE CONCEPTS OF NEGATIVE AND POSITIVE LIBERTY
IN THE GENDER EQUALITY ACT, B.E. 2015

ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ¹ และ ปกรณ์เกียรติ อัครวัชโสภณ²

Saksit Karlars¹ and Pakornkiat Asawaraksophon²

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

¹Roi Et Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

²Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: saksitkarlers@gmail.com

Received 5 June 2025; Revised 4 July 2025; Accepted 12 July 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์การปรากฏของแนวคิดเสรีภาพเชิงลบและเสรีภาพเชิงบวกภายใต้บทบัญญัติต่าง ๆ ของพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 และ (2) สังเคราะห์ผลการวิจัยเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการแก้ไขและปรับปรุงพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว วิธีดำเนินการวิจัย งานวิจัยนี้ใช้แนวทางเชิงปรัชญาประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิจัยทางกฎหมายเชิงเอกสาร โดยใช้ทั้งแหล่งข้อมูลทางกฎหมายปฐมภูมิและทุติยภูมิ และเลือกใช้การวิเคราะห์เชิงวาทกรรมเป็นเทคนิคหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล

Citation

* ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ และ ปกรณ์เกียรติ อัครวัชโสภณ. (2568). แนวคิดด้วยเสรีภาพเชิงลบและเชิงบวกในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 5(2), 18-39.

Saksit Karlars and Pakornkiat Asawaraksophon. (2568). The Concepts of Negative and Positive Liberty in the Gender Equality Act, B.E. 2015. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(2), 18-39.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ผลการวิจัยพบว่า (1) พระราชบัญญัติดังกล่าวส่งเสริมเสรีภาพเชิงลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการคุ้มครองไม่ให้รัฐแทรกแซง การคุ้มครองเสรีภาพส่วนบุคคล และการจัดให้มีช่องทางเยียวยาทางกฎหมายในกรณีที่เกิดการเลือกปฏิบัติ; (2) พระราชบัญญัติดังกล่าวยังส่งเสริมเสรีภาพเชิงบวก อันรวมถึงการเสริมสร้างอำนาจให้แก่บุคคลในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง การจัดให้มีกลไกการเยียวยาอย่างรอบด้าน และการสนับสนุนจากโครงสร้างการคุ้มครองของรัฐ; และ (3) มีข้อเสนอเชิงนโยบายจำนวน 20 ข้อ สำหรับการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของเบอร์ลิน โดยข้อเสนอเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การจำกัดอำนาจของรัฐ การเสริมสร้างกลไกทางกฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิ และการส่งเสริมขีดความสามารถในการตัดสินใจของปัจเจกบุคคล

คำสำคัญ: เสรีภาพเชิงลบ, เสรีภาพเชิงบวก, พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

Abstract

This research article aims to (1) analyze the presence of the concepts of negative liberty and positive liberty within various provisions of the Gender Equality Act B.E. 2558 (2015), and (2) synthesize the research findings into policy recommendations for the amendment and improvement of the said Act. Methodologically, the research adopts a philosophical approach, utilises qualitative methods, and is grounded in documentary legal research. Both primary and secondary legal sources are employed, and discourse analysis is used as the principal analytical technique.

The findings reveal that: (1) the Act promotes negative liberty, notably through protection from state interference, the safeguarding of private autonomy, and the provision of legal remedies in cases of discriminatory treatment; (2) the Act also advances positive liberty, including the empowerment of individuals to determine the course of their own lives, the provision of comprehensive redress mechanisms, and state-supported protective structures; and (3) twenty policy recommendations are proposed for the amendment of the Act in line with Berlin's framework. These recommendations focus on limiting state power, strengthening the legal mechanisms for the protection of

rights, and enhancing the decision-making capacity of individuals.

Keywords: Negative Liberty, Positive Liberty, Gender Equality Act, B.E. 2558 (2015)

บทนำ

แนวคิดเรื่อง “เสรีภาพ” ในยุโรปตะวันตกมิได้เริ่มต้นด้วยเสรีภาพในลักษณะของปัจเจกบุคคล หากแต่เริ่มต้นด้วยเสรีภาพในลักษณะรวมหมู่ เช่น เสรีภาพของชุมชน เมือง หรือรัฐ เสรีภาพในลักษณะของปัจเจกชนเริ่มปรากฏเด่นชัดในยุคสมัยใหม่ โดยมีจุดเปลี่ยนจากการที่ยุโรปตะวันตกเริ่มก้าวเข้าสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ยุคแห่งเหตุผล และการปฏิวัติการเมือง เช่น การปฏิวัติในอังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นอาทิ ซึ่งเป็นตัวเร่งให้เกิดการพูดถึงเสรีภาพของมนุษย์ในฐานะบุคคลอิสระ ดังนั้น โลกก่อนยุคสมัยใหม่ แนวคิดเรื่องเสรีภาพยังถูกจำกัดอยู่ในกรอบของกลุ่มชน หรือกลุ่มศาสนา เช่น ในยุคกลาง เสรีภาพเป็นเรื่องของกลุ่มชนทางศาสนา ขณะที่ในสังคมนอกยุโรปตะวันตก แนวคิดเสรีภาพในลักษณะของปัจเจกชนยังไม่ปรากฏชัดเจน กระทั่งเริ่มเปิดรับแนวคิดดังกล่าวนี้จากชาวยุโรปตะวันตกในช่วงศตวรรษที่ 19 อย่างไรก็ตาม พัฒนาการของแนวคิดเรื่องเสรีภาพนี้มีนัยสำคัญทางการเมืองอย่างน้อยสองประการ คือ (1) มีการเปลี่ยนผ่านจากเสรีภาพแบบรวมหมู่สู่เสรีภาพของปัจเจกชน กล่าวคือ จุดเปลี่ยนสำคัญของแนวคิดเรื่องเสรีภาพคือการย้ายจากการมองเสรีภาพเป็นเรื่องของส่วนรวม สู่การมองว่าเสรีภาพเป็นเรื่องพื้นฐานของปัจเจกบุคคล และ (2) มีการเชื่อมโยงเสรีภาพกับสิทธิตามกฎหมาย กล่าวคือ ในยุคสมัยใหม่ เสรีภาพเริ่มถูกประกันผ่านกลไกของรัฐ เช่น รัฐธรรมนูญ และกฎหมายต่าง ๆ มีการแบ่งแยกอำนาจ มีการจำกัดอำนาจของรัฐ เป็นอาทิ เสรีภาพจึงไม่ได้เป็นเพียงอุดมคติเชิงศีลธรรม หากแต่กลายเป็นโครงสร้างทางการเมืองที่จับต้องได้

นัยทางการเมืองของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แนวคิดเรื่องเสรีภาพที่กล่าวมาในข้างต้น คือรากฐานทางทฤษฎีการเมืองเรื่องเสรีภาพของไอแซฮาร์ เบร์ลิน (Isaiah Berlin) กล่าวคือ พัฒนาการทางความคิดเหล่านี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปูทางสู่การวิเคราะห์ของ Berlin ซึ่งต่อมาเขาได้เสนอการจำแนกแนวคิดเสรีภาพออกเป็นสองแบบคือ “เสรีภาพเชิงลบ” (Negative Liberty) กับ “เสรีภาพเชิงบวก” (Positive Liberty) พัฒนาการของแนวคิดเรื่องเสรีภาพก่อนถึง Berlin จึงไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงเชิงภาษาหรือนิยามเท่านั้น แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและวิธีคิดในทางการเมืองด้วย ซึ่งสะท้อนถึงวิวัฒนาการของมนุษย์ในการแสวงหาความเป็นอิสระและการมีศักดิ์ศรีในฐานะปัจเจกชน แนวคิดที่ว่าด้วย

เสรีภาพของ Berlin จึงมิได้เกิดขึ้นอย่างไร้ที่มา แต่เป็นผลสืบเนื่องจากการต่อสู้ทางความคิดที่ยาวนานในประวัติศาสตร์การเมืองของมนุษยชาติ (ศักดิ์สิทธิ์ ชารเลิศ, 2566: 1-13)

แนวคิดเสรีภาพของ Berlin ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในชุดแนวคิดทางทฤษฎีการเมืองที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดของคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะจากงานคลาสสิกของเขาที่ชื่อ Two Concepts of Liberty (1958) ในด้านวิชาการ แนวคิดเสรีภาพของ Berlin ได้วางกรอบการวิเคราะห์ใหม่ที่สำคัญต่อการศึกษารัฐศาสตร์ แนวคิดนี้เปิดช่องให้เกิดการวิพากษ์วิธีคิดแบบรวมศูนย์และเสนอให้เกิดการยอมรับความหลากหลายของค่านิยม ซึ่งเป็นหัวใจของแนวคิดพหุนิยมเชิงคุณค่า (Value Pluralism) ที่ Berlin ยึดถือ ในด้านการเมือง แนวคิดเสรีภาพของ Berlin ได้รับการประยุกต์ใช้ทั้งในการจัดทำรัฐธรรมนูญ การป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการออกแบบสถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะในยุโรปตะวันตกและอเมริกา ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตัวอย่างชัดเจนคือ การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมืองในสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ 1960 การต่อต้านการเลือกปฏิบัติ และการเสริมสร้างหลักการคุ้มครองสิทธิของเสียงข้างน้อย เป็นอาทิ Berlin ได้รับการยกย่องจากนักวิชาการรุ่นหลังว่าเป็นผู้กำหนด “กระบวนทัศน์ของแนวคิดว่าด้วยเสรีภาพ” ในยุคหลังสมัยใหม่ ทฤษฎีเสรีภาพของ Berlin มีคุณูปการสำคัญต่อโลกวิชาการและการเมือง ไม่เพียงแต่ในแง่ของการจัดประเภทความคิดเท่านั้น หากแต่ยังเปิดพื้นที่ให้กับการยอมรับความหลากหลายทางความคิด เสนอข้อระวังต่ออำนาจรัฐ และให้หลักการสำหรับการออกแบบระบอบการเมืองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยอย่างลุ่มลึกและยั่งยืน (ศักดิ์สิทธิ์ ชารเลิศ, 2566: 99-105)

พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ของประเทศไทย ถูกประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2558 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2558 โดยมี “เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันไม่มีมาตรการป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศที่ชัดเจนส่งผลให้บุคคลซึ่งถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควรสมควรมีกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศและป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนสากลตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558: 27)

อย่างไรก็ตาม เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 มิได้เป็นไปเพียงเพื่อบริหารจัดการความเท่าเทียมเท่านั้น แต่เป็นไปเพื่อสร้างหลักประกันแห่งเสรีภาพของประชาชนชาวไทยในการใช้ชีวิตตามเพศภาวะและเพศวิถีของตนด้วย ดังนั้น การนำแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยเสรีภาพระดับสากลมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 และสังเคราะห์องค์ความรู้สู่การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับปรับปรุงแก้ไขต่อไปในอนาคต จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวคิดว่าด้วยเสรีภาพเชิงลบและเชิงบวกในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้สู่การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยทางกฎหมาย ซึ่งเป็นแนวทางที่มีรากฐานในระเบียบวิธีอย่างเป็นระบบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจ วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาทางกฎหมาย การวิจัยทางกฎหมายก็เช่นเดียวกับการวิจัยในสาขาวิชาสังคมศาสตร์อื่น ๆ ที่จำเป็นต้องมีความเข้มงวดทางระเบียบวิธีเพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ โดยการวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยเอกสาร กล่าวคือ การวิจัยเอกสารหรือที่เรียกว่าการวิจัยเชิงนิติปรัชญา ที่ใช้ข้อมูลจากตัวบทกฎหมายเป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์ประเด็นสำคัญทางกฎหมาย การวิจัยในครั้งนี้ใช้ทั้งข้อมูลกฎหมายปฐมภูมิ ซึ่งได้แก่ ตัวบทกฎหมาย (พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558) และข้อมูลกฎหมายทุติยภูมิ ซึ่งได้แก่ บทความ หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิจัยในครั้งนี้ใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลในแนวทางสำหรับการวิจัยเอกสาร ซึ่งได้แก่ การค้นหาแบบออฟไลน์ ที่เน้นการเข้าไปค้นคว้าในห้องสมุด และการค้นหาแบบออนไลน์ ที่เน้นการใช้เว็บไซต์ฐานข้อมูล e-journal หรือ e-book เพื่อค้นข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ ซึ่งเหมาะสมสำหรับข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลข การวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์วาทกรรม ที่เน้นวิเคราะห์ข้อความหรือถ้อยคำเพื่อค้นหานัยสำคัญที่มีต่อสังคม

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แนวทางเชิงปรัชญา (Philosophical Approach) กล่าวคือ แนวทางเชิงปรัชญาในการวิจัยทางกฎหมาย คือ การพิจารณาปรากฏการณ์หรือปัญหาทางกฎหมายจากมุมมองเชิงอุดมคติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความเข้าใจเกี่ยวกับแก่นแท้หรือสาระสำคัญอันเป็นภูมิปัญญาที่อยู่เบื้องหลังแห่งกฎหมายในเชิงรูปธรรม การวิจัยภายใต้แนวทางนี้มุ่งอธิบายสิ่งที่แฝงเร้นอยู่ภายในสิ่งที่ปรากฏ เพื่อเผยให้เห็นเจตนารมณ์และคุณค่าทางจริยธรรมที่กฎหมายพึงมีในสังคม ในทางปฏิบัติ แนวทางเชิงปรัชญามุ่งศึกษากฎหมายในฐานะที่เป็นชุดของแนวคิดนามธรรมและอุดมคติทางศีลธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความยุติธรรม การเลือกใช้แนวทางนี้จึงเหมาะสมในกรณีที่ผู้วิจัยพิจารณาว่าปรากฏการณ์หรือปัญหาที่ศึกษาอยู่นั้นมีลักษณะเป็นความจริงเชิงอุดมคติ อันสามารถนำมาใช้เป็นกรอบพิจารณาในการกำหนดนโยบาย หรือยกร่างกฎหมายที่เหมาะสมต่อไป โดยทั่วไป แนวทางเชิงปรัชญามักวางปรากฏการณ์ทางกฎหมายไว้ในฐานะกฎหมายที่พึงจะมีในอนาคต ซึ่งยังมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ แต่มีความจำเป็นเชิงหลักการในเชิงปรัชญาและจริยธรรม การใช้แนวทางเชิงปรัชญานั้น มักอาศัยวิธีการวิเคราะห์ที่มีลักษณะเชิงวิพากษ์ (Critical) และเชิงคาดคะเนด้วยเหตุผล เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงและเสนอมาตรการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในระดับนโยบาย หรือเชิงหลักการ อุดมคติของแนวทางเชิงปรัชญาคือการสร้างความเข้าใจในบทบัญญัติหรือหลักคำสอนทางกฎหมายอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน เพื่อเปิดเผยสาระสำคัญที่แฝงอยู่ภายใน ไม่ใช่เพียงการตีความตามตัวบทหรือข้อความกฎหมายเท่านั้น นักวิจัยที่ใช้แนวทางนี้จะไม่ตกอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของประสบการณ์เชิงรูปแบบ ซึ่งมองว่ากฎหมายเป็นเพียงคำบัญชาทางกฎหมายที่ว่างเปล่า หากแต่ปราศจากเจตนารมณ์หรือคุณค่าทางศีลธรรมรองรับ การใช้แนวทางเชิงปรัชญาในกระบวนการวิจัยจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถให้ความหมายต่อปรากฏการณ์ทางกฎหมายที่พบเจอและเข้าถึงหลักคิดหรือคุณค่าที่แฝงอยู่ในบทบัญญัตินั้น ๆ เมื่อกฎหมายถูกนำไปใช้ในทางปฏิบัติ จึงไม่ใช่เพียงการใช้ข้อความกฎหมายอย่างเคร่งครัดตามตัวบทเท่านั้น หากแต่เป็นการนำกฎหมายที่มี “ความหมาย” ไปสู่สังคมในเชิงคุณค่าและศีลธรรม การเข้าถึงความหมายเชิงปรัชญาของกฎหมายยิ่งลึกซึ้งเพียงใด ยิ่งส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเคารพกฎหมาย การตระหนักถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณของกฎหมาย และการยึดถือกฎหมายอย่างมีศรัทธามากยิ่งขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แนวทางเชิงปรัชญาไม่ได้หมายความว่าความถึงการปฏิเสธกฎหมายที่มีรูปแบบหรือโครงสร้างชัดเจนในเชิงนิติศาสตร์ หากแต่เป็นการศึกษากฎหมายในมิติภายใน ซึ่งเน้นไปที่เนื้อหาสาระ

และคุณค่าทางจริยธรรม ขณะที่กฎหมายเชิงรูปแบบ จะมุ่งเน้นที่เปลือกนอกหรือโครงสร้างภายนอกเป็นหลัก (Hamzani, Widyastuti, Khasanah, & Rusli, 2023: 3610-3619)

ผลการวิจัย

1. แนวคิดด้วยเสรีภาพเชิงลบในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

ตามแนวคิดด้วยเสรีภาพเชิงลบ ของ Berlin เสรีภาพเชิงลบ คือ พื้นที่ซึ่งปัจเจกชนสามารถกระทำการได้โดยไม่ถูกรบกวนจากผู้อื่น มีความเป็นอิสระโดยไม่ถูกแทรกแซงหรือถูกบังคับจากผู้อื่น เสรีภาพเชิงลบนี้จะถือว่าถูกละเมิดเมื่อมีผู้อื่นขัดขวางไม่ให้ปัจเจกชนคนหนึ่งคนใดก็ตามกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เขามีศักยภาพจะกระทำได้ ทั้งนี้ มีความแตกต่างที่สำคัญระหว่าง “ความไร้ความสามารถ” กับ “การถูกบังคับ” ยกตัวอย่างเช่น การที่ปัจเจกชนคนใดคนหนึ่งตาบอดและไม่สามารถอ่านหนังสือได้ นั้นไม่ถือว่าเป็นการบังคับ แต่หากมีใครคนใดคนหนึ่งมาห้ามไม่ให้ปัจเจกชนอ่านหนังสือ นั้นจึงจะถือว่าเป็นการบังคับ ดังนั้น การบังคับจึงต้องมีเจตนาแทรกแซงโดยผู้อื่นเสมอ ซึ่งการบังคับที่ว่านี้จะเกิดขึ้นได้เฉพาะเมื่อมีการกระทำโดยมนุษย์เท่านั้น ขอบเขตของเสรีภาพส่วนบุคคลจึงถูกกำหนดจากขอบเขตของการไม่ถูกแทรกแซงหรือถูกบังคับโดยผู้อื่น มิใช่จากข้อจำกัดด้านร่างกายหรือจิตใจโดยธรรมชาติของปัจเจกชน เสรีภาพเชิงลบนี้จึงถูกยึดโยงอยู่กับการจัดระเบียบทางสังคมและการเมืองอย่างปฏิเสธมิได้ ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีขอบเขตขั้นต่ำของเสรีภาพเชิงลบนี้ ซึ่งจะต้องได้รับการคุ้มครอง แม้จะเป็นที่ยอมรับว่าเสรีภาพแบบไร้ขอบเขตจะนำไปสู่ความไร้ระเบียบทางสังคมและการเมือง แต่อย่างไรก็ตาม การมีเสรีภาพขั้นต่ำบางระดับเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ อนึ่ง ต้องพิจารณาให้ลึกระหว่างเสรีภาพกับคุณค่าอื่น ๆ เช่น ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความมั่นคง ความสุข เป็นอาทิ การเสียสละเสรีภาพเพื่อสิ่งเหล่านี้อาจมีความชอบธรรมในบางกรณี แต่จำเป็นต้องยอมรับให้ได้ว่าเป็น “การแลกเปลี่ยน” ไม่ใช่การขยายเสรีภาพ กล่าวคือ ไม่ควรสับสนระหว่างเสรีภาพกับคุณค่าอื่น ๆ เสรีภาพไม่ใช่ความเสมอภาค ไม่ใช่ความยุติธรรม ไม่ใช่ความมั่นคง และไม่ใช่ความสุข การเสียสละเสรีภาพเพื่อเป้าหมายเหล่านั้นอาจพึงกระทำได้ แต่ต้องไม่ถูกอ้างว่าเป็นการขยายเสรีภาพ และเสรีภาพเชิงลบนี้ไม่จำเป็นต้องอยู่ในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ รัฐอำนาจนิยมที่มีความคิดที่เสรีอาจให้เสรีภาพส่วนบุคคลมากกว่ารัฐประชาธิปไตยบางแห่ง ดังนั้นในแง่นี้ สำหรับแนวคิดเสรีภาพเชิง

ลบนี ประเด็นสำคัญไม่ได้อยู่ที่ว่า “ใครปกครอง” แต่อยู่ที่ว่า “ปกครองมากน้อยเพียงใด” (Berlin, 1969: 122-131)

ดังนั้น องค์ประกอบสำคัญของเสรีภาพเชิงลบจึงได้แก่ (1) การมีชีวิตที่ไม่ถูกแทรกแซง หรือไม่ถูกบังคับ หรือไม่ถูกควบคุม หรือไม่มีอุปสรรคจากผู้อื่น ทั้งในรูปของบุคคล องค์กร หรือรัฐ (2) การจะถือว่าถูกแทรกแซง หรือถูกบังคับ หรือถูกควบคุม หรือมีอุปสรรคจากผู้อื่น ต้องเกิดจากการกระทำโดยเจตนาของมนุษย์ ต้องไม่ใช่เงื่อนไขทางธรรมชาติของชีวิตปัจเจกชนเอง เช่น ความเจ็บป่วย ความยากจน เป็นอาทิ เว้นแต่สิ่งเหล่านี้เกิดจากการกระทำของผู้อื่น (3) ต้องมีพื้นที่ส่วนตัวที่ได้รับการคุ้มครอง ถึงแม้รัฐจะต้องมีอำนาจในการจัดระเบียบสังคมและการเมือง แต่ต้องไม่รุกรานพื้นที่ของปัจเจกชนเกินขอบเขต เพราะพื้นที่แห่งเสรีภาพในลักษณะนี้เป็นเงื่อนไขที่เอื้อต่อการเติบโตและการตระหนักรู้ในตนเอง (4) เสรีภาพเชิงลบไม่ใช่สิ่งเดียวกันกับคุณค่าอื่น ๆ เช่น เสรีภาพไม่ใช่ความเสมอภาค ไม่ใช่ความยุติธรรม เป็นอาทิ การเสียสละเสรีภาพเชิงลบนี้เพื่อคุณค่าดังกล่าวนั้นควรได้รับการตระหนักว่าเป็นการลดเสรีภาพเชิงลบ ไม่ใช่การขยายเสรีภาพเชิงลบ (5) การเพิ่มเสรีภาพเชิงลบนี้ ต้องไม่มีที่มาจากการจำกัดเสรีภาพเชิงลบของผู้อื่น ความเหลื่อมล้ำจึงเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ (6) เสรีภาพเชิงลบนี้ไม่จำเป็นต้องมีอยู่แต่ในรัฐประชาธิปไตย รัฐเผด็จการบางแห่งอาจให้พื้นที่แห่งเสรีภาพส่วนบุคคลมากกว่ารัฐประชาธิปไตยบางแห่ง ดังนั้น ประเด็นหลักของเสรีภาพเชิงลบคือ “ขอบเขตของการไม่ถูกรบกวน” ไม่ใช่ “แหล่งที่มาของอำนาจ” และ (7) การจำกัดเสรีภาพเพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ใช่การเสริมเสรีภาพเชิงลบ แต่ควรยอมรับอย่างตรงไปตรงมาว่าเป็นการลดเสรีภาพเชิงลบ

เมื่อนำแนวคิดที่ว่าด้วยเสรีภาพเชิงลบมาวิเคราะห์ตัวบทในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 พบว่า พระราชบัญญัตินี้มีแนวคิดที่ว่าด้วยเสรีภาพเชิงลบปรากฏอยู่ในบทบัญญัติสำคัญ ๆ ดังนี้

มาตรา 3 ได้บัญญัติไว้ว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ หมายถึง การกระทำหรือไม่กระทำการใดอันเป็นการแบ่งแยก กีดกัน หรือจำกัดสิทธิประโยชน์ใด ๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม โดยปราศจากความชอบธรรม เพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558: 17)

มาตรา 17 ได้บัญญัติไว้ว่า “การกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ประกาศ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศจะกระทำมิได้” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558: 22)

มาตรา 18 ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลใดเห็นว่าตนได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ และมีใช้เป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งเด็ดขาดแล้ว ให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ เพื่อพิจารณา วินิจฉัยว่ามีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศหรือไม่ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ให้เป็นที่สุด ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการในการยื่นคำร้อง การพิจารณา และการวินิจฉัยให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ ทั้งนี้การใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ เพื่อพิจารณา วินิจฉัยว่ามีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศหรือไม่ ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินให้แก่บุคคลซึ่งถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่บุคคลซึ่งถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้ โดยการใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศและการใช้สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ บุคคลซึ่งถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศอาจขอให้องค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ยื่นคำร้องหรือฟ้องคดีแทนได้ และการใช้สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ ให้ฟ้องภายในระยะเวลาสองปีนับแต่วันที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศมีคำวินิจฉัย หรือนับแต่วันที่ศาลปกครองมีคำพิพากษาถึงที่สุด แล้วแต่กรณี” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558: 22)

มาตรา 20 ได้บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ วินิจฉัยว่า เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ให้มีอำนาจออกคำสั่ง ดังต่อไปนี้ (1) ให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ด้วยวิธีใดที่เหมาะสม เพื่อระงับและป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ และ (2) ให้การชดเชยและเยียวยาผู้เสียหาย โดยคำสั่งของคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ จะต้องแสดงเหตุผลอย่างชัดเจนและอาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ได้เท่าที่จำเป็น รวมทั้งจะมีข้อสังเกตเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีใดตามที่เห็นสมควรก็ได้” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558: 23)

2. แนวคิดว่าด้วยเสรีภาพเชิงบวกในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

ตามแนวคิดว่าด้วยเสรีภาพเชิงบวก ของ Berlin เสรีภาพเชิงบวก คือ ความปรารถนาของบุคคลที่ต้องการจะเป็นนายของตนเอง เสรีภาพเชิงบวกนี้มุ่งเน้นไปที่ การกำกับตนเอง ความเป็นอิสระ และการควบคุมตนเองด้วยเหตุผล บุคคลจะถือว่าเป็นอิสระ ไม่ใช่เพียงแค่เมื่อไม่มีข้อจำกัดภายนอกเท่านั้น แต่เมื่อเขาได้กระทำการตามเจตจำนงอันมีเหตุผลของตนเอง ซึ่งเป็นการตัดสินใจด้วยตนเองโดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลภายนอกหรือแรงกระตุ้นภายในที่ไร้เหตุผล แนวคิดเสรีภาพเชิงบวกนี้มีจุดกำเนิดจาก ความปรารถนาของมนุษย์ที่จะกระทำการอย่างมีจุดมุ่งหมาย รับผิดชอบ และสอดคล้องกับตนเองในฐานะปัจเจกชนที่มีเหตุผล ไม่ใช่ในฐานะวัตถุที่อยู่ใต้อำนาจของผู้อื่นหรือธรรมชาติ การเป็นอิสระในที่นี้หมายถึงการเป็น “ผู้กระทำ” ไม่ใช่ “ผู้ถูกกระทำ” เป็นผู้ที่สามารถเลือก ตัดสินใจ และอธิบายการกระทำนั้นโดยอ้างอิงต่อเหตุผลของตนเอง อย่างไรก็ตาม Berlin เตือนว่า แนวคิดเรื่องการเป็นนายของตนเองอาจนำไปสู่การใช้อำนาจอธิปไตยบังคับในนามของ “ตัวตนที่แท้จริง” ของบุคคลนั้น ตัวอย่างเช่น ผู้นำหรืออุดมการณ์บางแบบอาจกล่าวอ้างว่าพวกเขาทราบว่าบุคคลอื่นต้องการอะไร จริง ๆ ถึงแม้บุคคลนั้นจะคัดค้านก็ตาม โดยถือว่าเขายัง “หลงผิด” หรือ “ถูกรบกวนด้วยอารมณ์” และ “ความไร้เหตุผล” ซึ่งเป็นการเปิดช่องให้เกิด ระบอบเผด็จการที่แฝงตัวมาในคราบของการปลดปล่อย และเสรีภาพเชิงบวกนี้จะแปรสภาพจากแนวคิดส่วนบุคคลไปเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่อาจนำไปสู่การใช้อำนาจอธิปไตยบังคับในระดับสาธารณะ ซึ่งแนวคิดเรื่อง ตัวตนที่แท้จริงนั้นมักถูกระบุรวมเข้ากับสังคมโดยรวม เช่น ชาติ รัฐ หรือชนชั้นทางสังคม ซึ่งกลายเป็นข้ออ้างในการใช้การบังคับในนามของ “เจตจำนงที่แท้จริงของประชาชน” (Berlin, 1969: 131-134)

ดังนั้น องค์ประกอบสำคัญของเสรีภาพเชิงลบจึงได้แก่ (1) การเป็นนายของตนเอง โดยบุคคลต้องมีอิสรภาพในการกระทำโดยอิงกับเหตุผลและความสมัครใจของตนเอง โดยไม่ถูกควบคุมโดยภายนอกหรือแรงกระตุ้นที่ไม่ผ่านการกลั่นกรอง (2) ต้องมีอิสรภาพโดยไม่ตกอยู่ใต้อำนาจเชิงครอบงำที่ทำให้บุคคลต้องตกอยู่ในลักษณะความเป็นทาส (3) เสรีภาพเชิงบวกนี้ต้องมีความเป็นตัวแทนเชิงศีลธรรม โดยสามารถอธิบายการเลือกของตนได้โดยอิงกับหลักการของตนเอง (4) ต้องมีการแยกแยะระหว่างทวิภาวะของตัวตน โดยแบ่งแยกระหว่างตัวตนที่สูงส่งซึ่งเป็นฝ่ายที่มีเหตุผล กับ ตัวตนเชิงประสบการณ์ซึ่งเป็นฝ่ายที่เต็มไปด้วยอารมณ์ และ (5) บางกรณีอาจยอมรับการบังคับเพื่อการตระหนักรู้ โดยการบังคับที่ว่านี้อาจถูกใช้โดยอ้างว่าเป็นการ “ช่วยให้บุคคลบรรลุอิสรภาพที่แท้จริง” โดยการกระทำในสิ่งที่พวกเขาควรทำ หากพวกเขามีเหตุผล

เมื่อนำแนวคิดด้วยเสรีภาพเชิงบวกมาวิเคราะห์ตัวบทในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 พบว่า พระราชบัญญัตินี้มีแนวคิดเสรีภาพเชิงบวกปรากฏอยู่ในบทบัญญัติสำคัญ ๆ ดังนี้

มาตรา 10 ได้บัญญัติไว้ว่า “ให้คณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ (1) กำหนดนโยบาย มาตรการ และแผนปฏิบัติงานเพื่อให้มีการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศในทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น (2) เสนอแนะนโยบาย และข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัตินี้ (3) กำหนดแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ ชดเชยและเยียวยา หรือบรรเทาทุกข์แก่บุคคลซึ่งตกเป็นผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (4) ตรวจสอบ แนะนำ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ (5) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (6) ส่งเสริมให้มีการเก็บข้อมูลจำแนกเพศ รวมทั้งเสนอรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง (7) วางระเบียบเกี่ยวกับการกำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ และระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ (8) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ทั้งนี้ ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ให้รวมถึงการกำหนดมาตรการ

พิเศษเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างเพศอย่างแท้จริง ดังนี้ (1) ส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงสิทธิด้านต่างๆ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (2) ปรับปรุงแบบแผนความประพฤติทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างเพศ เพื่อขจัดอคติวิธีปฏิบัติที่อยู่บนพื้นฐานของความเหลื่อมล้ำ และความรุนแรงเพราะเหตุแห่งเพศเพื่อขจัดอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิด้านต่าง ๆ”

มาตรา 17 ได้บัญญัติว่า “การกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ประกาศ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใด หากเป็นไปเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัย หรือการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนา หรือเพื่อความมั่นคงของประเทศ ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558: 22)

มาตรา 26 ได้บัญญัติไว้ว่า “การชดเชยและเยียวยาผู้เสียหาย ให้กระทำโดยให้ความช่วยเหลือประการหนึ่งประการใด หรือให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ดังนี้ (1) ช่วยเหลือค่าขาดประโยชน์นำมาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ (2) ช่วยเหลือค่าสูญเสียโอกาสที่เป็นค่าเสียหายในเชิงพาณิชย์ซึ่งสามารถคำนวณเป็นเงินได้ (3) ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ และ (4) ช่วยเหลือด้วยการชดเชยและเยียวยาในรูปแบบหรือลักษณะอื่น” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558: 24)

มาตรา 30 ได้บัญญัติไว้ว่า “ให้ใช้เงินในกองทุนส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ (1) เพื่อกิจกรรมหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ (2) เพื่อคุ้มครองและป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (3) เพื่อช่วยเหลือ ชดเชยและเยียวยา หรือบรรเทาทุกข์แก่บุคคลซึ่งตกเป็นผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (4) เพื่อการสอดส่องดูแลและให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ (5) เพื่อส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558: 24-25)

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ตามกรอบแนวคิดด้วยเสรีภาพเชิงลบ มีดังนี้ (1) นิยามของ “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม” ในมาตรา 3 ยังคลุมเครือ กล่าวคือ คำว่า “ความชอบธรรม” ไม่มีนิยามประกอบที่ชัดเจน อาจเปิดช่องให้รัฐแทรกแซงปัจเจกชนโดยอ้างเหตุผลที่คลุมเครือ ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรกำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะที่ชัดเจนว่าอะไรคือ “ความชอบธรรม” เพื่อป้องกันหรือจำกัดการแทรกแซงที่เกินความจำเป็น (2) การยกเว้นการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุศาสนาและความมั่นคง ในมาตรา 17 วรรคสอง กล่าวคือ เปิดช่องให้รัฐจำกัดเสรีภาพของปัจเจกชนโดยอ้างศาสนาหรือความมั่นคง ซึ่งขัดกับหลักการของเสรีภาพเชิงลบ ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรจำกัดข้อยกเว้นเฉพาะในกรณีที่มีหลักฐานชัดเจนว่าการกระทำนั้นส่งผลกระทบต่อผู้อื่นในทางร้ายแรง (3) โครงสร้างของคณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ ยังมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ กล่าวคือ การมีเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนมากและการแต่งตั้งโดยฝ่ายบริหารของรัฐอาจส่งผลต่อความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรเพิ่มสัดส่วนภาคประชาสังคมและกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศเพื่อให้เสียงของประชาชนไม่ถูกรบวง (4) กลไกการร้องเรียนและวินิจฉัย ในมาตรา 18-20 มีขั้นตอนที่ซับซ้อน กล่าวคือ การเข้าถึงสิทธิของผู้เสียหายยังต้องพึ่งพากลไกที่รัฐกำหนด ซึ่งอาจทำให้ล่าช้าและไม่เป็นธรรม ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดให้มี “ศูนย์รับเรื่องร้องเรียนภาคประชาชน” ที่ทำหน้าที่อย่างอิสระ (5) ไม่มีหลักการคุ้มครอง “พื้นที่เสรีภาพส่วนบุคคล” อย่างชัดเจน กล่าวคือ ไม่ได้ระบุขอบเขตของพื้นที่ที่รัฐไม่สามารถแทรกแซงได้ ทั้งที่เป็นหลักการสำคัญของเสรีภาพเชิงลบ ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรบัญญัติให้สิทธิในการแสดงออกทางเพศ เพศสภาพ เพศวิถี วิถีชีวิต และร่างกาย เป็น “พื้นที่คุ้มครองจากการถูกแทรกแซง” (6) ยังไม่มีการยอมรับเสรีภาพเชิงลบในกลุ่มเพศวิถีที่ไม่เป็นไปตามขนบ กล่าวคือ แม้พระราชบัญญัตินี้จะกล่าวถึงบุคคลหลากหลายทางเพศ แต่แนวปฏิบัติและการตีความยังจำกัด ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรเพิ่มบทบัญญัติรับรองสิทธิในความเป็น “ตัวตน” ตามวิถีทางของแต่ละบุคคลโดยไม่มีการบังคับกลายเพศหรือกำหนดบทบาท (7) การลงโทษตามมาตรา 34-36 ยังเน้นในเชิงอาญาโดยไม่เปิดให้มีทางเลือกอื่น ๆ ตามความเหมาะสม กล่าวคือ การใช้โทษอาญาโดยตรงอาจขัดต่อหลักเสรีภาพ เพราะการลงโทษเกินสมควร ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรเพิ่มมาตรการทางสังคม เช่น การอบรมเพิ่มพูนความรู้ การฝึกประสบการณ์ การบำเพ็ญ

ประโยชน์ เพื่อปรับวิธีคิดและพฤติกรรม เป็นอาทิ (8) การใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการวินิจฉัย การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ยังไม่มีหลักการประกันความโปร่งใส กล่าวคือ การใช้อำนาจของคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ อาจเกิน ขอบเขตที่เหมาะสมต่อเสรีภาพของปัจเจกชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควร กำหนด “หลักประกันการพิจารณาที่มีความโปร่งใส” และสามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยต่อศาลได้ เสมอ (9) ขาดกลไกการคุ้มครองผู้ที่ร้องเรียนหรือผู้แจ้งเบาะแส กล่าวคือ ผู้ร้องเรียนอาจเผชิญ การตอบโต้หรือถูกคุกคามโดยรัฐหรือเอกชน ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรบัญญัติให้มีกลไกการ คุ้มครองความปลอดภัยของผู้ที่ร้องเรียนหรือผู้แจ้งเบาะแสจากการถูกตอบโต้ และ (10) ยังขาด การกำหนดให้การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ต้องมีการติดตามผลและรับฟังเสียงจากประชาชน กล่าวคือ ขาดกระบวนการตรวจสอบจากภาคประชาชน อาจทำให้การตีความและการบังคับใช้ พระราชบัญญัตินี้ละเมิดต่อเสรีภาพเชิงลบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยไม่รู้ตัว ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรกำหนดให้มีรายงานประจำปีต่อสาธารณะเกี่ยวกับการบังคับใช้ พระราชบัญญัตินี้ และเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องจากประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติความเท่าเทียม ระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ตามกรอบแนวคิดด้วยเสรีภาพเชิงบวก มีดังนี้ (1) การเน้น “การไม่ ถูกเลือกปฏิบัติ” มากกว่า “การส่งเสริมพลังในการเลือกของปัจเจกชน” กล่าวคือ พระราชบัญญัตินี้มุ่งเน้นการห้ามการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะในมาตรา 3 และมาตรา 17 แต่ยัง ขาดกลไกในการส่งเสริมให้บุคคลตระหนักถึงสิทธิของตนเองหรือมีอำนาจในการเลือกวิถีชีวิต ของตนเอง ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรเพิ่มบทบัญญัติที่ส่งเสริม “ความสามารถในการตัดสินใจ ด้วยเหตุผล” (2) ขาดกลไกการสนับสนุนการเป็นนายของตนเองในระดับชีวิตประจำวัน กล่าวคือ เสรีภาพเชิงบวกต้องการให้บุคคลมีความสามารถควบคุมชีวิตและเป้าหมายตนเอง แต่ พระราชบัญญัตินี้ยังไม่เอื้อต่อการปลูกฝังทักษะและสนับสนุนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ แก้ไขให้มีมาตราเพิ่มเติมที่ระบุว่า รัฐต้องให้การสนับสนุนการศึกษาและ อาชีพแก่กลุ่มเปราะบางเพื่อสามารถกำหนดชีวิตตนเองได้ (3) ขาดการแยกแยะ “ตัวตนที่มี เหตุผล” กับ “ตัวตนเชิงอารมณ์” เพื่อพัฒนาตนเอง กล่าวคือ เสรีภาพเชิงบวกต้องแยก “ตัวตน ที่มีเหตุผล” ออกจากอารมณ์หรือค่านิยมครอบงำ แต่พระราชบัญญัตินี้ยังไม่สร้างพื้นที่ให้บุคคล ได้พัฒนาศักยภาพตนเองผ่านเหตุผล ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ เพิ่มกลไกส่งเสริมกิจกรรมพัฒนา ตนเอง (4) ขาดความชัดเจนด้านสิทธิเสรีภาพเชิงรุกที่นำไปสู่การบังคับเพื่อการตระหนักรู้

กล่าวคือ เสรีภาพเชิงบวกบางครั้งย่อมรับการใช้มาตรการ “บังคับ” เพื่อปลดปล่อยปัจเจกชนจากอคติภายในที่ไร้เหตุผล แต่พระราชบัญญัตินี้ยังไม่มีกลไกขับเคลื่อนที่ชัดเจนต่อกรณีดังกล่าว ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรกำหนดมาตราใหม่เกี่ยวกับมาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกควบคุมภายใต้การกำกับดูแลโดยหลักการเสรีภาพเชิงบวก (5) การมุ่งแก้ “การเลือกปฏิบัติ” โดยขาด “การเสริมสร้างศักดิ์ศรีของตนเอง” กล่าวคือ เสรีภาพเชิงบวกต้องการให้ปัจเจกชนมีพลังในการเป็นมนุษย์อย่างเต็มที่ ไม่ใช่เพียงไม่ถูกละเมิด ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรเพิ่มมาตราที่ส่งเสริมความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางเพศ (6) กลไกของคณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ ยังเน้นอำนาจจากบนลงล่าง มากกว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนแบบแนวระนาบ กล่าวคือ เสรีภาพเชิงบวกควรมาจากการกระทำอย่างมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผล ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรเพิ่มบทบัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานจากภาคประชาชนระดับพื้นที่หรือระดับท้องถิ่นเพื่อเสนอแนวทางนโยบายและมีสิทธิเข้าร่วมกำหนดมาตรการต่าง ๆ ได้ (7) ขาดการใช้แนวทางบูรณาการข้ามกระทรวงในมิติ “พัฒนาเสรีภาพ” กล่าวคือ ปัญหาความไม่เท่าเทียมไม่สามารถแก้ได้ด้วยหน่วยงานเดียว การขาดการประสานงานจำกัดศักยภาพของปัจเจกชน ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ เพิ่มข้อกำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมดำเนินโครงการเสรีภาพเชิงรุกในมิติต่าง ๆ (8) มาตรการเยียวยา ตามมาตรา 26 เน้นตัวเงินมากกว่าการฟื้นคืนอำนาจการกำหนดชีวิตของผู้เสียหาย กล่าวคือ การเยียวยาควรส่งเสริมให้ผู้เสียหายกลับมามีศักยภาพในการใช้เสรีภาพตนเองอย่างแท้จริง ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรปรับปรุงให้การเยียวยาครอบคลุมด้านจิตวิทยา สังคม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน (9) การใช้ภาษากฎหมายยังเป็นภาษาที่เน้นอำนาจรัฐ มากกว่าภาษาของปัจเจกชนคนธรรมดา กล่าวคือ เสรีภาพเชิงบวกควรสะท้อนผ่านถ้อยคำที่ให้คุณค่าแก่ปัจเจกชน ไม่ใช่ภาษาสั่งการแบบราชการ ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ปรับถ้อยคำในพระราชบัญญัตินี้ให้มีลักษณะ “เชิญชวน ส่งเสริม สนับสนุน สร้างกำลังใจ” แทน “สั่งการ บังคับ” และ (10) ไม่มีกลไกประเมินผลที่วัดได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ช่วยให้บุคคลมีเสรีภาพควบคุมชีวิตตนเองได้มากขึ้นเพียงใด กล่าวคือ เสรีภาพเชิงบวกวัดได้จากความสามารถของคนในการกำหนดชีวิตและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ ควรเพิ่มกลไกประเมินผลที่ใช้ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ

อภิปรายผล

ในมิติของแนวคิดว่าด้วยเสรีภาพเชิงลบในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 แนวคิดเสรีภาพเชิงลบของ Berlin มุ่งเน้นที่ “การไม่ถูกรบกวนจากผู้อื่น” ในการกระทำหรือเลือกของปัจเจกชน แนวคิดนี้สอดคล้องอย่างชัดเจนกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ของไทย โดยเฉพาะในมาตรา 3, 17, 18 และ 20 ซึ่งต่างมุ่งหมายขจัดการแทรกแซงเชิงโครงสร้าง องค์กร หรือบุคคล ที่จำกัดสิทธิปัจเจกด้วยเหตุแห่งเพศ การกำหนดห้ามการเลือกปฏิบัติและกลไกคุ้มครองผู้เสียหายจึงเป็นการสร้าง “พื้นที่ปลอดการแทรกแซง” ให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตและแสดงออกทางเพศได้อย่างเสรี โดยไม่ถูกรัฐหรือเอกชนควบคุมเน้นการกั้นไม่ให้ผู้อื่นเข้ามาลิดรอนเสรีภาพอันชอบธรรมแล้วที่มีอยู่ จึงเป็นการรับรองขอบเขตขั้นต่ำของเสรีภาพในมิติที่ไม่ถูกรบกวน (freedom from interference) อันเป็นแกนกลางของเสรีภาพเชิงลบในความหมายของ Berlin อย่างแท้จริง

ในมิติของแนวคิดว่าด้วยเสรีภาพเชิงบวกในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 แนวคิดเสรีภาพเชิงบวกของ Berlin ในพระราชบัญญัตินี้ของไทย ได้สะท้อนถึงการมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนสามารถ “เป็นนายของตนเอง” ผ่านมาตรการเชิงโครงสร้างจากรัฐ โดยเฉพาะมาตรา 10, 17, 26 และ 30 ซึ่งกำหนดกลไกทั้งเชิงนโยบาย เยียวยา และทรัพยากร เพื่อจัดอุปสรรคที่สืบเนื่องจากอคติทางเพศ อันขัดขวางการใช้เสรีภาพอย่างมีเหตุผลและมีความหมายในชีวิตจริง มาตรา 10 และ 17 สอดคล้องกับหลักการเสรีภาพเชิงบวกอย่างชัดเจน โดยแสดงให้เห็นถึงบทบาทของรัฐในการรื้อถอนโครงสร้างที่กดทับอัตลักษณ์ทางเพศ และสร้างพื้นที่ให้แต่ละปัจเจกสามารถกำหนดชีวิตของตนเองได้โดยอิสระ ทั้งนี้ Berlin เตือนถึงความเสี่ยงที่รัฐอาจใช้อำนาจเกินขอบเขตโดยอ้างเสรีภาพเชิงบวกเพื่อควบคุมปัจเจก อย่างไรก็ตาม ในบริบทของกฎหมายไทย ฉบับนี้ยังคงอยู่ในกรอบของ “การเสริมพลัง” มากกว่าการบงการ มาตรา 26 และ 30 แสดงถึงกลไกสนับสนุนในเชิงปฏิบัติซึ่งช่วยให้ผู้ถูกเลือกปฏิบัติมีโอกาส “ฟื้นคืนอิสรภาพ” และสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี เสรีภาพเชิงบวกในที่นี้ไม่ใช่เพียงการไม่มีอุปสรรค แต่คือการมีทรัพยากรและโอกาสในการใช้ชีวิตอย่างเต็มที่ตามเหตุผลและคุณค่าแห่งตน

ในมิติของข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับปรุงพระราชบัญญัตินี้ของไทย ตามกรอบเสรีภาพเชิงลบและเชิงบวกนั้น สะท้อนความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชนตาม

มาตรฐานสากลอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการตั้งคำถามต่อการใช้อำนาจรัฐที่อาจแทรกแซงเสรีภาพปัจเจกชนโดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่โปร่งใส ทั้งในเรื่องนิยามความชอบธรรม การยกเว้นเพื่อความมั่นคง หรือกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการ ล้วนเป็นการเสนอให้รัฐเคารพขอบเขตสิทธิส่วนบุคคลตามแนวคิดเสรีนิยม ขณะที่ข้อเสนอเชิงบวกเสนอให้รัฐมีบทบาท “ส่งเสริม” ศักยภาพและอำนาจการตัดสินใจของพลเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวประชาธิปไตย ที่เน้นการพัฒนาความสามารถของบุคคลให้ใช้สิทธิเสรีภาพได้จริง ข้อเสนอเหล่านี้จึงไม่เพียงสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของกฎหมาย แต่ยังชี้แนวทางปฏิรูปที่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม การบริหารปกครองแบบมีส่วนร่วม และความเสมอภาคในด้านเสรีภาพในการตัดสินใจของตนเอง ที่ได้รับการยอมรับในเวทีโลก อันจะนำไปสู่ระบบกฎหมายที่ส่งเสริมเสรีภาพทั้งในเชิงลบและเชิงบวกอย่างสมดุล

อย่างไรก็ตาม ในมิติของเสรีภาพเชิงลบและเชิงบวก มีข้อสังเกตที่ควรพิจารณาเพิ่มเติม ดังนี้ (1) การแบ่งเสรีภาพออกเป็นเชิงลบกับเชิงบวกของ Berlin อาจเป็นการลดทอนความหลากหลายของแนวคิดเรื่องเสรีภาพในประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมืองลง (2) ที่ Berlin เตือนว่าแนวคิดเสรีภาพเชิงบวกอาจถูกใช้เป็นข้ออ้างในการบังคับเพื่อปลดปล่อยบุคคลจากตัวตนที่แท้จริงของตนเอง อย่างไรก็ตาม Berlin เหนарวมมากเกินไป เพราะเสรีภาพเชิงบวกสามารถตั้งอยู่บนกระบวนการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลโดยไม่กำหนดเป้าหมายเดียวและไม่สนับสนุนการบีบบังคับได้ (3) แนวคิดเสรีภาพเชิงลบของ Berlin เน้นเพียง อุปสรรคภายนอก เช่น กฎหมาย หรือการบีบบังคับจากผู้อื่น แต่ละเลยปัจจัยสำคัญ เช่น ความยากจน การขาดการศึกษา หรือการถูกกีดกันทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อความเป็นไปได้ในการใช้เสรีภาพ ดังนั้นเสรีภาพควรผูกโยงกับโครงสร้างเชิงอำนาจ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการตัดสินใจของปัจเจกชนด้วย (4) Berlin กล่าวถึง “ตัวตนที่แบ่งแยก” ซึ่งนำไปสู่แนวคิด “ตัวตนอันแท้จริง” ที่อาจใช้เป็นข้ออ้างในการบีบบังคับโดยฝ่ายปกครองที่อ้างว่ารู้ว่าจะอะไรดีที่สุดสำหรับปัจเจกชน แต่การแบ่งแบบนี้ก็อาจทำให้เข้าใจผิดว่าการมีเหตุผลเท่ากับการถูกควบคุม ทั้งที่ในความเป็นจริง การมีเหตุผลเป็นเงื่อนไขของการปกครองตนเองอย่างชอบธรรม ไม่ใช่เครื่องมือของรัฐในการควบคุม (5) Berlin มักสรุปว่า เฉพาะเสรีภาพเชิงลบเท่านั้นที่มีความชอบธรรมในทางการเมือง ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยังไม่เหมาะสม ควรมีการต่อยอดเสนอแนวคิดทางเลือกที่มากขึ้น เช่น เสรีภาพแบบรีพับลิกัน (Republican Liberty) ที่เน้นการไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจตามอำเภอใจ (Non-domination) และมีการออกแบบสถาบันประชาธิปไตยเพื่อป้องกันการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม เป็นอาทิ (Carter, 2021) (6) Berlin แบ่งเสรีภาพออกเป็นสองประเภทอย่างแข็งทื่อ

เกินไป และละเลยความซับซ้อนของพัฒนาการทางปรัชญาการเมือง โดยเฉพาะในชนบของโลก แองโกล-อเมริกัน ซึ่งไม่ได้แยกเสรีภาพเป็นข้อตรงข้าม แต่เสนอแนวคิดเสรีภาพในลักษณะที่ผสมผสาน ทั้งเสรีภาพจากการแทรกแซง และเสรีภาพในฐานะพลังในการกระทำ เช่น Blackstone, Locke และ Mill ล้วนพูดถึงเสรีภาพทั้งในเชิงลบและเชิงบวกในงานของตน เป็นอาทิ (6) Berlin ตีความ Mill ว่าเป็นนักคิดที่สนับสนุนเสรีภาพเชิงลบล้วน ๆ แต่ในความเป็นจริง Mill กล่าวถึงเสรีภาพในฐานะการพัฒนาตนเอง (Self-Development) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเสรีภาพเชิงบวก เช่นเดียวกับ Locke ซึ่งเชื่อในเสรีภาพที่ตั้งอยู่บนเหตุผลและศีลธรรม ไม่ใช่เพียงแค่เสรีภาพจากข้อจำกัดทางกายภาพเท่านั้น ดังนั้น ทั้ง Lock และ Mill จึงไม่ควรถูกจัดให้อยู่ในเฉพาะกลุ่มเสรีภาพเชิงลบอย่างสิ้นเชิง (7) Berlin เสนอแนวคิดเสรีภาพภายใต้บริบทของสงครามเย็น ซึ่งมีลักษณะเป็นการปะทะกันระหว่างลัทธิประชาธิปไตยกับลัทธิเผด็จการ เขาจึงวางกรอบว่าเสรีภาพเชิงลบเป็นเสรีภาพที่ดี ในขณะที่เสรีภาพเชิงบวกถูกเชื่อมโยงกับการกดขี่ (8) Berlin ไม่ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของกฎหมายในฐานะกลไกที่ทำให้เสรีภาพเกิดขึ้นได้จริง โดยเฉพาะแนวคิดเสรีภาพพลเมืองในโลกแองโกล-อเมริกัน เช่น Blackstone ได้ชี้ให้เห็นว่ากฎหมายไม่เพียงแต่ปกป้องเสรีภาพ แต่ยังเป็นสื่อกลางให้บุคคลสามารถใช้เสรีภาพของตนได้อย่างมีความหมาย ในทางตรงกันข้าม Berlin กลับเน้นเพียงการ “ไม่ถูกรบกวน” โดยละเลยเสรีภาพในฐานะความสามารถในการกระทำที่ได้รับการสนับสนุนโดยสถาบันกฎหมาย และ (10) Berlin มักเสนอว่าการจำกัดเสรีภาพปัจเจกชนโดยรัฐเท่ากับเป็นการละเมิดเสรีภาพ แต่แนวคิดเสรีภาพแบบพลเมืองในโลกตะวันตกยอมรับความจำเป็นของการถ่วงดุล เช่น การตรากฎหมายเพื่อจำกัดพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น ถือเป็นการส่งเสริมเสรีภาพในภาพรวมมากกว่าการลดเสรีภาพ แนวทางนี้มีความสมจริงและเหมาะสมทางนโยบายมากกว่ากรอบความคิดที่ Berlin ยึดถือ (Heyman, 1992: 81-90) อย่างไรก็ตาม เราไม่ควรปฏิเสธประโยชน์ของการจำแนกแนวคิดเสรีภาพของ Berlin โดยสิ้นเชิง แต่เราควรเข้าใจเสรีภาพในลักษณะที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ทั้งในด้านปรัชญา จริยศาสตร์ การเมือง และกฎหมาย เพื่อให้สามารถสร้างเสรีภาพของปัจเจกชนได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของอำนาจรัฐหรือการปล่อยให้อีกชนทำงานอย่างไร้การควบคุม

นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตที่ควรพิจารณาเพิ่มเติม ในมิติของปัญหาในบทบัญญัติและการบังคับใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ดังนี้ (1) พระราชบัญญัตินี้ยังไม่สามารถลดการเลือกปฏิบัติในสังคมไทยได้ ความเหลื่อมล้ำทางเพศยังคงดำรงอยู่และมี

ลักษณะที่ซับซ้อนมากขึ้น แม้จะมีกลไกทางกฎหมายรองรับแล้วก็ตาม (2) คณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ ยังไม่สามารถแสดงบทบาทเชิงนโยบายเชิงรุกเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การบังคับใช้ขาดความต่อเนื่องและเป้าหมายที่ชัดเจน (3) พระราชบัญญัตินี้ยังไม่สามารถสร้างการรับรู้ในวงกว้างในหมู่ประชาชนทั่วไป และยังเน้นกลุ่มหน่วยงานรัฐหรือเครือข่ายองค์กรเอกชนมากกว่า (4) กระบวนการพิจารณาคำร้องโดยคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ เป็นไปอย่างล่าช้า มีเท่าที่เชิงรับมากกว่ารุก ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาอย่างทันท่วงที (5) แม้จะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับโทษสำหรับการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ แต่กลับไม่มีโทษโดยตรงสำหรับการกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติทางเพศ ทำให้ไม่สามารถใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือยับยั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ (6) กลไกสามระดับ ได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ คณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ และกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ยังทำงานแบบแยกส่วน ไม่สามารถประสานงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เป้าหมายของกฎหมายไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม (7) แม้จะผ่านมากกว่าครึ่งทศวรรษ คณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ มีเพียงข้อเสนอแนะว่าด้วยแนวทางปฏิบัติด้านการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศเพื่อความเป็นรูปธรรม แต่ยังขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (8) แม้จะมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมความเท่าเทียมระหว่างเพศ แต่การเข้าถึงทุนของภาคประชาชนหรือองค์กรขนาดเล็กยังเป็นไปได้ยาก อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านการอนุมัติและการเข้าถึง (9) นับแต่พระราชบัญญัตินี้ประกาศใช้ มีคำร้องเข้ามาน้อยมากเมื่อเทียบกับสถานการณ์ในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาการรับรู้และความเชื่อมั่นต่อกลไกของรัฐ และ (10) จากรายงานของ World Economic Forum ชี้ให้เห็นว่าดัชนีความเท่าเทียมระหว่างเพศของไทยในภาพรวมยังตกต่ำลง สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายยังไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมในสังคมไทยได้เท่าที่ควร (สาวตรี สุขศรี, 2564: 555-573)

สรุป

หากกล่าวโดยสรุป แนวคิดเสรีภาพเชิงลบของ Berlin คือพื้นที่ส่วนบุคคลที่ไม่ถูกรบกวนโดยผู้อื่น โดยการแทรกแซงใด ๆ ที่มีเจตนาและเกิดจากมนุษย์ ถือเป็นการละเมิดเสรีภาพเชิงลบ ทั้งนี้ เสรีภาพเชิงลบไม่ควรถูกสับสนกับคุณค่าอื่น เช่น ความยุติธรรม หรือความ

เสมอภาค เป็นอาทิ และควรมีขอบเขตขั้นต่ำที่รัฐต้องเคารพและไม่ละเมิด แนวคิดเสรีภาพเชิงลบของ Berlin ปรากฏให้เห็นในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะในมาตรา 3, 17, 18 และ 20 ที่มีบทบัญญัติเพื่อการป้องกันไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติทางเพศอย่างไม่เป็นธรรม และการจัดให้มีช่องทางทางกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกละเมิด จึงถือว่าพระราชบัญญัตินี้มีบทบาทในการรับรองเสรีภาพเชิงลบของปัจเจกชนชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังมีแนวคิดเสรีภาพเชิงบวกของ Berlin ปรากฏอยู่ด้วย ซึ่งเป็นเสรีภาพที่มุ่งเน้นความสามารถของบุคคลในการควบคุมตนเองและการบรรลุศักยภาพผ่านเหตุผลและความสมัครใจ แม้ตัวบทในพระราชบัญญัตินี้จะไม่ได้กล่าวถึงเสรีภาพเชิงบวกโดยตรง แต่เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ก็มีเป้าหมายในการสร้างเงื่อนไขทางสังคมและโครงสร้างเพื่อให้บุคคลสามารถเข้าถึงสิทธิและความเท่าเทียมระหว่างเพศในทุกมิติของชีวิตอย่างแท้จริง ดังปรากฏให้เห็นในมาตรา 10, 17, 26 และ 30 ซึ่งสนับสนุนมาตรการเชิงรุก การเยียวยา การเข้าถึงทรัพยากร และการกำหนดนโยบายส่งเสริมความเท่าเทียม อันเป็นการยืนยันแนวคิดที่ว่าด้วย “การเป็นนายของตนเอง” ผ่านการมีอำนาจในการกำหนดชีวิตตนเอง โดยมีรัฐเป็นกลไกสนับสนุนไม่ใช่ผู้จำกัดเสรีภาพ

ตามกรอบแนวคิดเรื่องเสรีภาพเชิงลบและเชิงบวกของ Berlin ในมิติของเสรีภาพเชิงลบ ที่เน้นปกป้องปัจเจกชนจากการแทรกแซงโดยไม่ชอบธรรมของรัฐ องค์กร หรือบุคคล พระราชบัญญัตินี้ควรปรับนิยามที่คลุมเครือให้ชัดเจน เพิ่มหลักประกันความโปร่งใส และคุ้มครองพื้นที่เสรีภาพส่วนบุคคล ในมิติของเสรีภาพเชิงบวก ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพ การตัดสินใจด้วยเหตุผล และการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง พระราชบัญญัตินี้ควรเพิ่มกลไกสนับสนุนเชิงโครงสร้าง เช่น การศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชน และการใช้ภาษากฎหมายที่ยืดหยุ่นกับปัจเจกชน นอกจากนี้พระราชบัญญัตินี้ไม่ควรเพียงแต่ห้ามการเลือกปฏิบัติ แต่ต้องสร้างเงื่อนไขให้ประชาชนมีเสรีภาพอย่างแท้จริงทั้งในเชิงลบและเชิงบวกอย่างเป็นรูปธรรมด้วย

อย่างไรก็ตาม การแบ่งเสรีภาพออกเป็นเชิงลบและเชิงบวกอาจลดทอนความหลากหลายทางแนวคิดเสรีภาพเอง อีกทั้ง Berlin ยังละเลยปัจจัยเชิงโครงสร้างที่จำกัดเสรีภาพ เช่น ความยากจน หรือการขาดโอกาสทางสังคม เป็นอาทิ แนวคิดเสรีภาพเชิงลบของ Berlin ไม่ให้ความสำคัญกับกฎหมายและสถาบันในฐานะเครื่องมือสร้างเสรีภาพ ในขณะเดียวกัน การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ยังมีข้อจำกัด ทั้งในด้านกลไกที่ไม่เชื่อมโยงกัน การขาดบทลงโทษที่มี

ประสิทธิภาพ และการรับรู้ของสาธารณชนยังไม่แพร่หลายและลึกซึ้ง ส่งผลให้กฎหมายไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางเพศได้เท่าที่ควร ดังนั้น เราจึงควรการมองเสรีภาพและความเท่าเทียมในมิติเชิงโครงสร้างอย่างหลากหลายและสอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัยให้มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับความเท่าเทียมระหว่างเพศในมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ผู้วิจัยขอขอบคุณสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ที่สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยและการบริการวิชาการแก่สังคมดังกล่าวนี้

เอกสารอ้างอิง

- ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ. (2566). *ทฤษฎีเสรีภาพทางการเมือง: บทวิเคราะห์ความคิดของไอแซฮาร์ เบอร์ลิน*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สาวตรี สุขศรี. (2564). พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558: ปัญหาของบทบัญญัติและการบังคับใช้. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 50(4), 532–573.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2558). *พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 132 ตอนที่ 18 ก (13 มีนาคม 2558).
- Berlin, I. (1969). *Two concepts of liberty*. In I. Berlin, *Four essays on liberty* (pp. 118–172). Oxford University Press.
- Carter, I. (2021). *Positive and negative liberty*. In E. N. Zalta (Ed.), *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition). Metaphysics Research Lab, Stanford University. Retrieved May 23, 2025, from <https://plato.stanford.edu/entries/liberty-positive-negative/>.
- Crowder, G. (2018). *Isaiah Berlin*. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2018 Edition). Stanford University. <https://plato.stanford.edu/entries/berlin/>

Hamzani, A. I. ., Widyastuti, T. V. ., Khasanah, N., & Rusli, M. H. M. . (2023). Legal Research Method: Theoretical and Implementative Review. *International Journal of Membrane Science and Technology*, 10(2), 3610-3619. <https://doi.org/10.15379/ijmst.v10i2.3191>.

Heyman, S. J. (1992). Positive and negative liberty. *Chicago-Kent Law Review*, 68(1), 81–90. Retrieved from https://scholarship.kentlaw.iit.edu/fac_schol/ 307.

Ryan, A. (2021). Berlin, Sir Isaiah (1909–1997). In *Oxford Dictionary of National Biography*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/ref:odnb/656> 63.

Wolfson College, University of Oxford. (n.d.). *Isaiah Berlin Virtual Library*. Retrieved June 3, 2025, from <https://berlin.wolf.ox.ac.uk/>.

วัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*

THE INFLUENCE OF ORGANIZATIONAL CULTURE ON EMPLOYEE PERFORMANCE AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

กัณฐมนี ชาญการ¹ และ ปริญญา หุ่นโพธิ์²

Kantamane Chankan¹ and Parinya Roonpho²

¹⁻²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹⁻²Faculty of Management Science, Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author's E-mail: Kantamaneechankan@gmail.com

Received 6 June 2025; Revised 20 June 2025; Accepted 22 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) ศึกษาระดับความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 4) ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 250 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที วิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว และวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

Citation

* กัณฐมนี ชาญการ และ ปริญญา หุ่นโพธิ์. (2568). วัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 5(2), 40-57.

Kantamane Chankan and Parinya Roonpho. (2025). The Influence of Organizational Culture on Employee Performance at Mahamakut Buddhist University. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(2), 40-57.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ แบบความเป็นทางการ แบบความก้าวหน้าในงาน แบบการทำงานเป็นทีม แบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคฤหัสถ์และบรรพชิต และแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านการบริหารเวลา ด้านความคุ้มค่า และด้านปริมาณงานที่คาดหวัง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร และวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ แบบความเป็นทางการ แบบความก้าวหน้าในงาน แบบการทำงานเป็นทีม แบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคฤหัสถ์และบรรพชิต และแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประสิทธิภาพการทำงาน, ผลการปฏิบัติงาน

Abstract

This research aimed to: (1) study the level of opinions regarding organizational culture among employee performance at Mahamakut Buddhist University (2) examine their opinions on work performance among employee performance at Mahamakut Buddhist University (3) analyze the level of work performance among employee performance at Mahamakut Buddhist University categorized by personal factors and (4) investigate aspects of organizational culture that influence work performance among employee performance at Mahamakut Buddhist University. This study employed a quantitative research approach. The sample group consisted of 250 personnel from Mahamakut Buddhist University. The research instrument was a questionnaire. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance, and multiple regression analysis.

The research findings indicated that the overall level of opinions regarding organizational culture was high. The key cultural dimensions included formality, career advancement, teamwork, coexistence between laypeople and monastics, and personnel development. The overall level of opinions regarding work performance was also high, particularly in terms of work quality, time management, cost-effectiveness, and expected workload. When categorized by personal factors, it was found that education level, job position, and monthly income had significant effects on work performance. Additionally, the aspects of organizational culture that significantly influenced work performance included formality, career advancement, teamwork, coexistence between laypeople and monastics, and personnel development, with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Organizational Culture, Mahamakut Buddhist University, Work Performance, Job Effectiveness

บทนำ

ปัจจุบันวัฒนธรรมองค์กรมีบทบาทสำคัญในการทำงาน และเป็นแรงขับเคลื่อนให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งเดียวกัน อันประกอบด้วยพฤติกรรม ความเชื่อ ค่านิยม สัญลักษณ์ ภาษา และบรรทัดฐาน ซึ่งแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของแต่ละองค์กร มีการยอมรับและยึดถือปฏิบัติเป็นธรรมเนียมร่วมกัน พร้อมส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการความต้องการของบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทางร่างกาย ความปลอดภัย สังคม การยอมรับ ความสมบูรณ์แบบในชีวิต ซึ่งความต้องการเหล่านี้ล้วนต้องอาศัยความร่วมมือและความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงของบุคลากรในองค์กร แต่การบริหารจัดการองค์กรให้ประสบความสำเร็จนั้น ยังมีอีกหลายปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรด้วยการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วมกัน หมายรวมถึงการรักษาบุคลากร การสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะด้านวิชาการ เพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนเชิงพฤติกรรมให้กับทรัพยากรบุคคลได้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด องค์กรจึง

ต้องมีแนวคิดในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล การพัฒนาและจูงใจ และช่วยผลักดันให้บุคลากรแสดงศักยภาพของตนเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรมากที่สุด สุดท้ายสิ่งที่ขาดไม่ได้คือการส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรู้สึกรักผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กร (อติทยา วิโรจนะ, 2566)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่จัดตั้งเป็นนิติบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริม และให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม (ราชกิจจานุเบกษา, 2540) จากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นผลปรากฏว่า คนไทยนิยมบวชเรียนหรือบรรพชาอุปสมบทน้อยลงมาก แม้ในช่วงเข้าพรรษาก็มีน้อยเช่นกัน ส่วนใหญ่การบรรพชาอุปสมบทจะทำตามประเพณี และเมื่อเทียบกับสัดส่วนของจำนวนพระภิกษุและสามเณรกับจำนวนประชากรของประเทศไทยก็น้อยลงเช่นกัน อีกทั้ง พระภิกษุและสามเณรที่บวชแล้วก็ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างจริงจังสื่อให้เห็นว่า ศาสนทายาทผู้สืบทอดพระพุทธศาสนากำลังเข้าสู่ขั้นวิกฤติ (พระสนธยา อธิจิตโต, 2564) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้องค์กรมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาโดยเร็ว

จากความสำเร็จและปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรได้เล็งเห็นความสำคัญของบุคลากรที่ต้องทุ่มแรงกายแรงใจทำงานภายใต้ความกดดันจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดจนความคาดหวังของประชาชนที่เข้าใช้บริการ ผู้บริหารต้องพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและช่วยดึงศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมาใช้สร้างประโยชน์กับองค์กรให้มากที่สุด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อต้องการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่และประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รวมถึงความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานไว้เป็นแนวทางให้ผู้บริหารนำผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้วางแผนพัฒนาการบริหารทรัพยากรบุคคล พัฒนาการดำเนินงานเป็นทีม พัฒนารูปแบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมการปฏิบัติงานที่สร้างความผูกพันกลมเกลียวกันสืบไป ตลอดจนพัฒนาผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพในการทำงานและองค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุงาน ระดับตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน และวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ แบบลำดับชั้น แบบความเป็นทางการ แบบความก้าวหน้าในงาน แบบการทำงานเป็นทีม แบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคฤหัสถ์และบรรพชิต และแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

1.2 ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 509 คน (ข้อมูลจากกองบริหารทรัพยากรบุคคล เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2567)

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม และวิทยาเขต ทั้ง 7 แห่ง

4. ขอบเขตด้านเวลา เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2567 ถึงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2568

5. เครื่องมือวิจัย วิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ แบบลำดับชั้น แบบความเป็นทางการ แบบความก้าวหน้าในงาน แบบการทำงานเป็นทีม แบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคหบดีและบรรพชิต และแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร มีคำถามทั้งหมด 30 ข้อ เช่น องค์กรมีการบริหารงานภายในตามสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน องค์กรให้ความสำคัญกับการทำงานตามวิธีการและขั้นตอนอย่างเคร่งครัด เมื่อองค์กรจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ท่านรู้สึกว่าการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างคหบดีและบรรพชิตมีความสะดวกและราบรื่น องค์กรของท่านใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี หรือทรัพยากรที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด เป็นต้น

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงาน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านการบริหารเวลา ด้านความคุ้มค่า และด้านปริมาณงานที่คาดหวัง มีคำถามทั้งหมด 20 ข้อ เช่น ท่านมีวิธีป้องกันความผิดพลาดของงาน โดยการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของงานก่อนส่งออกเสมอ ท่านจัดลำดับความสำคัญของงานตามความเร่งด่วนได้เป็นอย่างดี ท่านสามารถทำงานได้มากกว่าค่าตอบแทนที่ได้รับ ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายตรงกับความรู้และความสามารถของท่าน

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีเกณฑ์การให้คะแนนเป็นมาตรฐานแบบประเมินค่า 5 ระดับ คือ

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

และมีเกณฑ์การแปลผลระดับความคิดเห็นตาม Likert Scale ดังต่อไปนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคของระดับชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{5-1}{5} = 0.8$$

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

6. การตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

6.1 ศึกษาข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กรและประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

6.2 นำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ความถูกต้อง และความครอบคลุมของเนื้อหา แล้วปรับแก้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

6.3 การทดสอบความตรง (Validity) นำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาโดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง เมื่อข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

ให้คะแนน 0 หมายถึง เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

ให้คะแนน -1 หมายถึง เมื่อข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

6.4 การทดสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1970) ทั้งนี้ ค่าความเที่ยงของตัวแปรที่ต้องการศึกษาทั้งหมดควรมีค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป ถือว่ายอมรับได้ (D. Davis, 1996)

6.5 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาปรับปรุงและแก้ไขให้สมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

7. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ โดยมีวิธีการและขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

7.1 ผู้วิจัยยื่นเอกสารจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่ผ่านการรับรองแล้วให้กับทางมหาวิทยาลัยศิลปากร

7.2 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์การบดึมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ปัตตานี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ปัตตานี จังหวัดนครปฐม และวิทยาเขตทั้งหมด ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาและตอบแบบสอบถาม

7.3 ผู้วิจัยส่งลิงก์แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google Forms) ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยแต่ละคนต้องตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ

7.4 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสาร แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

8. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติจากโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ดังนี้

8.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

(1) วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

(2) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรและประสิทธิภาพในการทำงาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

8.2 สถิติเชิงอนุมาน วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ปัตตานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติแบบ T - test และสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (One - Way ANOVA)

8.3 สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) ของวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ปัตตานี

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ปัตตานี จำนวน 250 คน เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ส่วนใหญ่เป็น เพศชาย จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 53.20 และเพศหญิง จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 46.80

ส่วนมากอยู่ในช่วงอายุ 31 ถึง 40 ปี มากที่สุด จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 43.60 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 41 ถึง 50 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 28.80 รองลงมาอยู่ในช่วง

อายุ 20 ถึง 30 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 และอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 9.60

ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นคฤหัสถ์ จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 64.80 และมีสถานภาพเป็นบรรพชิต จำนวน 88 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.20

ในภาพรวมระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 41.20 รองลงมา คือ ระดับปริญญาโท จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมา คือ ระดับปริญญาเอก จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 16.80 และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00

ส่วนใหญ่มีอายุงาน 0 ถึง 5 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80 รองลงมา มีอายุงาน 6 ถึง 10 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 28.80 รองลงมา มีอายุงาน 11 ถึง 15 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รองลงมา มีอายุงาน 16 ถึง 20 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 12.40 และมีอายุงาน 21 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00

ส่วนมากมีระดับตำแหน่งประเภทวิชาการ จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 40.80 รองลงมา คือ ระดับตำแหน่งประเภทวิชาชีพ จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 31.60 รองลงมา คือ ระดับตำแหน่งประเภทสนับสนุนปฏิบัติงานวิชาชีพ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 และระดับตำแหน่งประเภทอำนวยการ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 9.60

โดยภาพรวมมีรายได้ต่อเดือนมากที่สุด อยู่ระหว่าง 25,001 ถึง 35,000 บาท จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 32.80 รองลงมา รายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 16,000 ถึง 25,000 บาท จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 27.60 รองลงมา รายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 35,001 ถึง 45,000 บาท จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 22.00 รองลงมา รายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 45,000 บาท ขึ้นไป จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 16,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.60 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรภาพรวมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังตารางที่ 1

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ วัฒนธรรมองค์กร	ค่า ต่ำสุด	ค่าสูงสุด	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. แบบลำดับชั้น	2.60	5.00	4.28	0.53	มากที่สุด
2. แบบความเป็นทางการ	2.20	5.00	3.88	0.60	มาก
3. แบบความก้าวหน้าในงาน	1.80	5.00	4.00	0.57	มาก

4. แบบการทำงานเป็นทีม	1.60	5.00	4.17	0.64	มาก
5. แบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคฤหัสถ์และ บรรพชิต	2.00	5.00	4.07	0.51	มาก
6. แบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร	2.60	5.00	3.90	0.56	มาก
ภาพรวม	2.73	5.00	4.05	0.38	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตติภูมิ ส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับวัฒนธรรมองค์กรจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ แบบลำดับชั้น แบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคฤหัสถ์และบรรพชิต แบบความก้าวหน้าในงาน แบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และแบบความเป็นทางการ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานภาพรวมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตติภูมิ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงาน ดังตารางที่ 2

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพในการทำงาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	$\bar{x}$	S.D.	แปล ผล
1. ด้านคุณภาพของงาน	2.00	5.00	4.19	0.58	มาก
2. ด้านการบริหารเวลา	2.00	5.00	4.20	0.67	มาก
3. ด้านความคุ้มค่า	1.40	5.00	3.97	0.67	มาก
4. ด้านปริมาณงานที่คาดหวัง	1.20	5.00	4.01	0.64	มาก
ภาพรวม	1.90	5.00	4.09	0.51	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตติภูมิ ส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับประสิทธิภาพในการทำงานจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการบริหารเวลา ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงานที่คาดหวัง ด้านความคุ้มค่า

4. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตติภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ T - test และ One - Way ANOVA ดังตารางที่ 3

ปัจจัยส่วนบุคคล	$\bar{x}$	S.D.	ค่าสถิติ	p-value
เพศ				
ชาย	4.14	0.52	t = 1.51	0.133
หญิง	4.04	0.50		
ช่วงอายุ				
20 - 30 ปี	4.05	0.61	F = 0.848	0.469
31 - 40 ปี	4.11	0.47		
41 - 50 ปี	4.13	0.46		
51 ปีขึ้นไป	3.96	0.66		
สถานภาพ				
บรรพชิต	4.12	0.54	t = 0.52	0.604
คฤหัสถ์	4.08	0.50		
ระดับการศึกษา				
ต่ำกว่าปริญญาตรี	3.80	0.45	F = 5.31	0.001*
ปริญญาตรี	4.07	0.53		
ปริญญาโท	4.16	0.46		
ปริญญาเอก	4.25	0.54		
อายุงาน				
0 - 5 ปี	4.08	0.59	F = 0.38	0.821
6 - 10 ปี	4.05	0.43		
11 - 15 ปี	4.12	0.54		
16 - 20 ปี	4.18	0.48		
21 ปีขึ้นไป	4.07	0.50		
ระดับตำแหน่ง				
ประเภทวิชาการ	4.16	0.44	F = 5.39	0.001*
ประเภทวิชาชีพ	4.10	0.55		
ประเภทสนับสนุนปฏิบัติงานวิชาชีพ	3.84	0.48		
ประเภทอำนวยการ	4.28	0.62		

ปัจจัยส่วนบุคคล	$\bar{x}$	S.D.	ค่าสถิติ	p-value
รายได้ต่อเดือน				
ต่ำกว่า 16,000 บาท	3.84	0.63	F = 3.16	0.015
16,000 - 25,000 บาท	4.03	0.56		
25,001 - 35,000 บาท	4.05	0.45		
35,0001 - 45,000 บาท	4.19	0.45		
45,000 บาท ขึ้นไป	4.30	0.57		
t = ค่าสถิติจากการทดสอบสถิติ T - test, F = ค่าสถิติจากการทดสอบสถิติ One - Way ANOVA, *p-value < 0.05				

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตตานี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตตานี โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ดังตารางที่ 4

วัฒนธรรมองค์กร	Unstandardized		Standardized		t	p-value
	Coefficients		Coefficients			
	B	Std. Error	Beta			
ค่าคงที่	1.26	0.30			4.21	0.000*
แบบลำดับชั้น	-0.11	0.06	-0.11		-1.92	0.056
แบบความเป็นทางการ	0.17	0.06	0.19		2.97	0.003*
แบบความก้าวหน้าในงาน	0.15	0.05	0.17		0.89	0.004*
แบบการทำงานเป็นทีม	0.18	0.05	0.22		3.59	0.000*
แบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคฤหัสถ์และ บรรพชิต	0.15	0.06	0.15		2.48	0.014*
แบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร	0.18	0.06	0.19		3.21	0.002*

วัฒนธรรมองค์กร	Unstandardized		Standardized	t	p-value
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std.	Beta		
	Error				
R = 0.62, R-Square = 0.39, Adjusted R-Square = 0.37, F = 25.68, p-value = 0.000, *p-value < 0.05					

จากตารางที่ 4 พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ แบบความเป็นทางการ แบบความก้าวหน้าในงาน แบบการทำงานเป็นทีม แบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคฤหัสถ์และบรรพชิต และแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมของวัฒนธรรมองค์กรแบบแบบความเป็นทางการ แบบความก้าวหน้าในงาน แบบการทำงานเป็นทีม แบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคฤหัสถ์และบรรพชิต และแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นได้ว่า บุคลากรส่วนมากมีทัศนคติเชิงบวก ยอมรับและให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรในปัจจุบันต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อมในการทำงาน ระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนสามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรได้ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น ทั้งยังรับรู้แนวทาง ค่านิยม และรูปแบบการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน บ่งชี้ถึงความเข้มแข็งของวัฒนธรรมองค์กรด้านความภาคภูมิใจ ความร่วมมือ และความผูกพัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิษานถ อุไรนทร์ (2560) ที่ได้ศึกษาวัฒนธรรมในองค์กรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับความคิดเห็นด้านวัฒนธรรมที่เน้นความมั่นคง วัฒนธรรมที่เน้นรายละเอียด วัฒนธรรมที่เน้นนวัตกรรมและการยอมรับความเสี่ยง วัฒนธรรมที่เน้นการปฏิบัติงานเป็นทีม วัฒนธรรมที่เน้นการแข่งขันและเอาชนะ คู่แข่งขั้นทางธุรกิจ วัฒนธรรมที่เน้นผลงาน และวัฒนธรรมที่เน้นบุคลากร อยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ ผกาทิพย์ ลำสันเทียะ (2567) ที่ได้ศึกษาวัฒนธรรมและพฤติกรรมองค์กรที่ส่งผลต่อ

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทให้บริการโทรคมนาคมแห่งหนึ่ง ในเขตนนทบุรี พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรด้านการริเริ่มส่วนบุคคล ความอดทนต่อความเสี่ยง การกำหนดทิศทาง การร่วมมือ การสนับสนุนการจัดการ การควบคุม ระบบการให้รางวัล ความอดทนต่อความขัดแย้ง แบบของการสื่อสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย

ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมของประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านคุณภาพของงาน ด้านการบริหารเวลา ด้านความคุ้มค่า และด้านปริมาณงานที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า บุคลากรส่วนใหญ่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความประหยัด งานถูกต้องสมบูรณ์ น่าเชื่อถือ และสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิดาพร บุณนาค (2562) ที่ศึกษาผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความถูกต้องเชื่อถือได้ ความทันเวลา ตรวจสอบได้ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ ธัญญรัตน์ สาริกา (2566) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินการคลัง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ พบว่า ประสิทธิภาพด้านคุณภาพ ปริมาณงาน เวลา ค่าใช้จ่าย มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สืบให้เห็นว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาสูง มักจะมีมุมมองความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการทำงานมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ ส่วนระดับตำแหน่ง แสดงถึงการมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย วางแผนการทำงาน และมีอำนาจในการตัดสินใจ โดยบุคลากรที่มีระดับตำแหน่งต่ำกว่าจะต้องดำเนินงานตามแนวนโยบายหรือแผนงานที่กำหนด สำหรับรายได้ต่อเดือนในองค์กรนี้ถือเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญชาติพรหมดง (2561) ที่ได้ศึกษาทุนทางจิตวิทยาด้านบวกที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน : กรณีศึกษา บริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) พบว่า เพศ อายุ ระดับ

การศึกษา รายได้ต่อเดือน ประสบการณ์ทำงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุจลินท์ จรมา (2561) ที่ศึกษาพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในองค์กร : กรณีศึกษา บริษัท โฮมโปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) พบว่า อายุ รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และระดับตำแหน่ง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. วัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบความเป็นทางการ แบบความก้าวหน้าในงานแบบการทำงานเป็นทีม แบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคฤหัสถ์กับบรรพชิต และแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 บ่งบอกว่า วัฒนธรรมองค์กรดังกล่าวส่งผลต่อองค์กร ทำให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน รู้สึกมั่นคง และเกิดความภาคภูมิใจพร้อมทุ่มเทในการทำงานมากขึ้น โดยเฉพาะวัฒนธรรมองค์กรแบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคฤหัสถ์กับบรรพชิต ที่บริบทสังคมในปัจจุบันมีผลต่อความสัมพันธ์ของบรรพชิตและคฤหัสถ์ อาทิ การพึงพระธรรมเทศนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ หรือพิธีกรรมในรูปแบบออนไลน์ สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทางศาสนาในบริบทสังคมร่วมสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐรัตน์ สุขไย (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล การยอมรับเทคโนโลยี และวัฒนธรรมองค์กร ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สังกัด กลุ่มเครือข่ายภาคกลาง พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นรายละเอียด เน้นผลงาน เน้นการปฏิบัติงานเป็นทีม เน้นการแข่งขันและการเอาชนะคู่แข่งทางธุรกิจ และนวัตกรรมและการยอมรับความเสี่ยง ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลในการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และงานวิจัยของ สุพร เทียนภู (2567) ที่ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน of พนักงานทวงถามหนี้บริษัทเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นตัวบุคคล แบบอำนาจนิยม และแบบเน้นเรื่องงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน of พนักงานทวงถามหนี้บริษัทเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 วัฒนธรรมองค์กรแบบลำดับชั้น มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานภายในตามสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ปรับปรุงกระบวนการทำงานที่ซับซ้อน หรือใช้เวลาในการตัดสินใจ หรือการตรวจสอบหลายขั้นตอน โดยอาจกำหนดแนวทางการบริหารงานที่ลดขั้นตอนการติดต่อสื่อสารที่เป็นทางการ และมาตรฐานคุณภาพของงานไว้อย่างชัดเจน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับอย่างเท่าเทียม

1.2 วัฒนธรรมองค์กรแบบความเป็นทางการ มหาวิทยาลัยควรปรับสมดุลระหว่างความเป็นทางการกับความยืดหยุ่นในการทำงาน โดยลดความซ้ำซ้อนของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ วิธีการและขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น และสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมไม่เคร่งครัดจนเกินไป และไม่เป็นอุปสรรคต่อคุณภาพงานและชีวิต

1.3 วัฒนธรรมองค์กรแบบความก้าวหน้าในงาน มหาวิทยาลัยควรกำหนดเส้นทางความก้าวหน้าในงานเพิ่มอีก ควรเพิ่มแรงจูงใจด้วยการประเมินผลงานที่ยุติธรรมและโปร่งใส และควรมีเงินรางวัลให้แก่ผู้ทำงานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด อันช่วยเพิ่มอัตราการคงอยู่และลดอัตราการลาออกได้ในระยะยาว

1.4 วัฒนธรรมองค์กรแบบการทำงานเป็นทีม มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสดูแลเปลี่ยนเรียนรู้กันในแต่ละหน่วยงาน และส่งเสริมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ เพื่อยกระดับคุณภาพงานร่วมกัน โดยมุ่งเน้นผลสำเร็จขององค์กรร่วมกัน

1.5 วัฒนธรรมองค์กรแบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคฤหัสถ์กับบรรพชิต มหาวิทยาลัยควรเสริมสร้างพื้นที่สื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ หรือปรับแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อออนไลน์ให้มากขึ้น

1.6 วัฒนธรรมองค์กรแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมกระบวนการสร้างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นในการทำงานและการดำรงชีวิต อาทิ สนับสนุนทุนการศึกษา การจัดโครงการอบรม การสัมมนา การดูงาน และสนับสนุนเทคโนโลยีใหม่ ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเจาะลึกความหมายของวัฒนธรรมองค์กรที่แท้จริง แล้วนำผลวิจัยมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2.2 ควรทำการศึกษาตัวแปรด้านผู้บริหารเพิ่มเติม เช่น ทักษะการบริหารเชิงกลยุทธ์ ทักษะการบริหารงานด้านการศึกษาแบบออนไลน์และออฟไลน์ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น

2.3 ควรนำกรอบแนวคิดในการวิจัยเดียวกันนี้ไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มประชากรของมหาวิทยาลัยในเขตพื้นที่อื่น ทั้งในกรุงเทพมหานครหรือต่างจังหวัด และมหาวิทยาลัยของภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยว่า มีความหลากหลาย หรือมีความสอดคล้องกันหรือไม่ และด้วยสาเหตุใด

เอกสารอ้างอิง

- อติทยา วิโรจนะ. (2566). อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการธุรการสำนักงานอัยการภาค 9. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 51 ก หน้า 5 (1 ตุลาคม 2540).
- พระสนธยา อธิจิตโต. (2564). ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธบัณฑิตวิทยาลัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิชานาถ ยะรินทร์. (2560). วัฒนธรรมในองค์กรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดเชียงใหม่. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาบริหารธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัย*. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ผกาทิพย์ ลำสันเทียะ. (2567). วัฒนธรรมและพฤติกรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทให้บริการโทรคมนาคมแห่งหนึ่ง ในเขตนนทบุรี. *วารสารละครี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*, 8(1), 27 – 44.

- สุพร เทียนภู. (2567). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานทวงถามหนี้บริษัทเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. *บทความวิชาการค้นคว้าอิสระโครงการพิเศษหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 2567(1), 1 – 12.
- ชนิดาพร บุณนา. (2562). ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม*.
- ธัญญารัตน์ สาริกา. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. ใน *รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ*.
- สัณฐาติ พรหมดง. (2561). ทักษะจิตวิทยาส่วนบุคคลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน). ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*.
- มุกดินท์ จรมา. (2561). พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในองค์กร : กรณีศึกษา บริษัท โฮมโปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน). ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*.
- ณัฐรัตน์ สุขไย. (2560). การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล การยอมรับเทคโนโลยี และวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สังกัดกลุ่มเครือข่ายภาคกลาง. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*.

การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*

The Development of Democratic Political Participation Among Generation Z Students at Surindra Rajabhat University

บัลลังก์ เกตวตร์¹, ศศิธร ศูนย์กลาง² และวันชัย สุขตาม³

Bunlung Ketwat¹, Sasithorn Soonklang², and Wanchai Suktam³

¹⁻³สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹⁻³Political Science major Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University

Corresponding Author's Email: gogogolfbie3307@gmail.com

Received 18 May 2025; Revised 24 July 2025; Accepted 26 July 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองและการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำนวน 371 คน จากการใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยใช้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่น 0.957 วิเคราะห์ โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 11 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

Citation

* บัลลังก์ เกตวตร์, ศศิธร ศูนย์กลาง และวันชัย สุขตาม. (2568). การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย, 5(2), 58-78.

Bunlung Ketwat, Sasithorn Soonklang and Wanchai Suktam. (2025). The Development of Democratic Political Participation Among Generation Z Students at Surindra Rajabhat University. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(2), 58-78.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองของนักศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) ดังนี้ ด้านสถาบันการศึกษา ($\bar{X} = 3.74$) ด้านสื่อมวลชน ($\bar{X} = 3.09$) ด้านกลุ่มเพื่อน ($\bar{X} = 2.79$) ด้านครอบครัว ($\bar{X} = 2.69$) และด้านสถาบันศาสนา ($\bar{X} = 2.44$) ตามลำดับ และระดับการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$) ดังนี้ ด้านเสถียรภาพทางการเมือง ($\bar{X} = 3.86$) ด้านการสร้างประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.49$) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 3.30$) และด้านการพัฒนาความเจริญของเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.16$) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของนักศึกษา พบว่าค่าความสัมพันธ์รวมอยู่ในระดับสูง ($R = .866$) โดยมีปัจจัยที่ส่งผลสำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านครอบครัว (X_1) ด้านสถาบันการศึกษา (X_3) และด้านสถาบันศาสนา (X_4) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของการพัฒนาทางการเมืองได้ถึงร้อยละ 65.60 มีค่า $R^2 = .656$ และค่า F เท่ากับ 233.079 มีค่า R^2 Change เท่ากับ .656 สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ $Y = 0.947 + .276 (X_1) + .333 (X_3) + .213 (X_4)$ สมการพยากรณ์ในรูปแบบมาตรฐาน $Z_r = .947 + .3781 + .3514 + .3153$

3. แนวทางการพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา ดังนี้

1) ด้านการสร้างประชาธิปไตย ควรส่งเสริมจิตสำนึกประชาธิปไตยผ่านหลักสูตร/กิจกรรม 2) ด้านเสถียรภาพทางการเมือง ควรปรับกฎระเบียบให้ทันสมัย 3) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ควรสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมที่เข้าถึงง่าย และ 4) ด้านการพัฒนาความเจริญของเศรษฐกิจ ควรส่งเสริมแนวคิดด้านเศรษฐกิจ และการผลิต

คำสำคัญ: การพัฒนาทางการเมือง, นักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Abstract

This research article aims to (1) study the level of political socialization and democratic political development, (2) examine the factors affecting democratic political development, and (3) propose guidelines for democratic political development among Generation Z students at Surin Rajabhat University. Employing a mixed-methods approach, the quantitative component surveyed

371 Generation Z students, selected through stratified random sampling based on Taro Yamane's formula. using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.957; data were analyzed through percentages, means, standard deviations, Pearson's correlation, and multiple regression. The qualitative component involved in-depth interviews with 11 key informants selected purposively, with findings analyzed using content analysis. Results indicated that the overall level of political socialization was moderate ($\bar{x} = 3.09$), with scores for educational institutions ($\bar{x} = 3.74$), mass media ($\bar{x} = 3.09$), peer groups ($\bar{x} = 2.79$), family ($\bar{x} = 2.69$), and religious institutions ($\bar{x} = 2.44$). Similarly, democratic political development was moderate ($\bar{x} = 3.45$), with mean scores of political stability ($\bar{x} = 3.86$), democracy building ($\bar{x} = 3.49$), political participation ($\bar{x} = 3.30$), and economic development ($\bar{x} = 3.16$). The regression analysis revealed a strong overall correlation ($R = .866$), with family (X_1), educational institutions (X_3), and religious institutions (X_4) significantly influencing political development; these factors explained 65.60 percent of the variance ($R^2 = .656$, $F = 233.079$). The predictive model in raw scores is : $Y = 0.947 + .276(X_1) + .333(X_3) + .213(X_4)$, and in standardized scores : $Z_r = 0.947 + .378(X_1) + .351(X_4) + .315(X_3)$. Based on these findings, the study recommends four strategies for democratic political development among students : (1) fostering democratic awareness through curricula and activities, (2) updating institutional regulations to reflect contemporary needs, (3) creating accessible platforms for political participation, and (4) promoting economic thinking and production-oriented education.

Keywords: Political Development, Generation Z Students, Surindra Rajabhat University

บทนำ

ประเทศไทยปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ปัจจุบันประเทศไทยมีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นรูปธรรม รวมทั้งมีการกำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ให้มีดุลยภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่น สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริตเที่ยงธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557) การพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศกำลังพัฒนาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและเท่าเทียม ประชาธิปไตยมุ่งเน้นให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน สร้างโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมทางการเมืองกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยนี้ยังช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพให้กับสถาบันทางการเมืองส่งเสริมการปกครองด้วยกฎหมาย (Rule of Law) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเคารพสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมถึงการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (อนันต์ คติยะจันทร์ และคณะ, 2567)

สำหรับประเทศไทย การพัฒนาประชาธิปไตยมีลักษณะซับซ้อนและเผชิญกับความท้าทายหลายประการการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ประชาธิปไตย แม้จะมีความก้าวหน้าในช่วงแรก แต่การรัฐประหารบ่อยครั้งและการแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยไม่ราบรื่น ในภาพรวม การพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยยังคงมีความท้าทายจากการแทรกแซงของกองทัพ ความขัดแย้งทางการเมือง และการขาดการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมของประชาชน แม้ว่าจะมีความพยายามในการสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง แต่กระบวนการนี้ยังคงเผชิญกับปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน (อนันต์ คติยะจันทร์ และคณะ, 2567)

นักศึกษาเป็นกลุ่มประชากรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยในทุกสังคมทั่วโลก เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความกระตือรือร้น มีพลังทางความคิด และมีศักยภาพในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่ประชาธิปไตยจะพัฒนาไปอย่างมั่นคงได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักศึกษาที่เป็นอนาคตของประเทศ ซึ่งปัจจุบันนักศึกษาในระดับปริญญาตรี จัดอยู่ใน Generation Z

ด้วยลักษณะเฉพาะของคนรุ่นนี้ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้มีช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว มีแนวคิดที่เปิดกว้าง และให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียมกันในสังคมมากขึ้น

แม้นักศึกษาเจนเอเรชั่น Z จะมีศักยภาพในการเข้าถึงข้อมูลและเปิดกว้างต่อสิทธิ เสรีภาพ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประชาธิปไตยในหมู่นักศึกษายังเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ เช่น การขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตย ความแตกต่างทางความคิดและอุดมการณ์ รวมถึงอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ที่อาจสร้างความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการเมือง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาเจนเอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยมุ่งศึกษาระดับการพัฒนาทางการเมือง ปัจจัยที่ส่งผล และแนวทางพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึกประชาธิปไตย และมีบทบาทในการขับเคลื่อนสังคมประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการกล่อมเกลາทางการเมืองและการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาเจนเอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาเจนเอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนวการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา เจนเอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมือง
ดำรงศักดิ์ เกตุแก้ว (2561) ได้สรุปนิยามความหมายการพัฒนาทางการเมือง ดังนี้
 1. การพัฒนาการเมืองต้องพิจารณาบริบททางการเมืองของประเทศที่ศึกษาเป็นหลักหรือเป็นการศึกษาสภาพการเมืองและทิศทางการเมืองในประเทศนั้น
 2. การพัฒนาการเมือง เป็นการทำให้การเมืองสมสมัย จึงเป็นผลของกระบวนการพัฒนาความทันสมัยซึ่งครอบคลุมการทำให้เป็นสังคมอุตสาหกรรมการขยายตัวของเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจและการระดมสรรพกำลังทางสังคม

3. การพัฒนาการเมือง เป็นกระบวนการที่จะสังคมไปสู่เป้าหมายใด ๆ ของระบบการเมือง เช่น เป้าหมายของสังคมถืออุดมการณ์ประชาธิปไตยรัฐบาลจะต้องส่งเสริม เสรีภาพและความเสมอภาค และรัฐอาจต้องยอมเสียสมรรถภาพของระบบไปบ้าง เช่น ความชอบธรรมของระบบ การเข้ามีส่วนร่วมเสถียรภาพทางการเมือง สมรรถภาพของระบบการเมือง การสร้างความ เป็นสถาบัน เป็นต้น

4. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของกระบวนการที่จะไปสู่ลักษณะการเมืองของประเทศอุตสาหกรรม โดยเฉพาะประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกหรือประเทศในทวีป ยุโรป เพราะกระบวนการทางการเมืองในประเทศอุตสาหกรรม วัฒนธรรมทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง และการดำเนินการทางการเมือง มีลักษณะที่มีเหตุผลต่างไป จากสังคมอื่นๆ เช่น สังคมอุตสาหกรรม มีพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และสถาบันทางการเมือง ในขณะที่สังคมอื่นไม่มีหรือมีแต่ไม่ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ การพัฒนาการเมืองจึงเป็นความพยายามทำให้เป็นตะวันตก อีกทั้ง คงชิต ชินสิญจน์ (2563) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการเมืองว่า หมายถึง สภาพของระบบการเมืองซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและทั้งผู้นำและประชาชนมีความร่วมมือกันโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าความเจริญของชาติอยู่ที่ความถี่ของการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนทุกคน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการกล่อมเกลາทางการเมือง

ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และอนุวัต กระสังข์ (2561) อธิบายว่าการกล่อมเกล่าทางการเมืองเป็นวิธีการที่สังคมส่งผ่านความโน้มน้าวทางการเมืองในรูปแบบของความรู้ ทักษะคติ ความเชื่อและค่านิยมจากรุ่นสู่รุ่น การกล่อมเกล่าทางการเมืองจึงช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้เนื่องจากเป็นกระบวนการที่คนสร้างชุดความคิดขึ้นมาเกี่ยวกับการเมืองโดยผ่านทางหน่วยตัวแทนต่าง ๆ ในสังคม จึงนำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนชนในสังคม และรับเอาวัฒนธรรมทางการเมืองไปใช้ในกลุ่มต่าง ๆ เช่น ครอบครัวกลุ่มเพื่อน หน่วยงานต่าง ๆ กลุ่มทางสังคม ตลอดจนการมีประสบการณ์ตรงจากการเมือง

3. แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

นพรัตน์ ชมภูธัญ และคณะ (2563) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย 3 แนวคิด คือ แนวคิดแรก ประชาธิปไตยในฐานะ ที่เป็นรูปแบบการปกครอง หรือระบบการเมือง คือมีองค์กร ต่าง ๆ ในการปกครองเปิดโอกาสให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการปกครอง

เช่น การมีสภาผู้แทนราษฎร มีพรรคการเมือง มี รัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน ศาลมีอิสระจากฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐบาล ต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎร แนวคิดที่สอง ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ หมายความว่า ประชาชนมีความรู้สึกและยอมรับคุณค่าของประชาธิปไตยในขอบเขตแห่งกฎหมาย เสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ โดยยึดถือและปฏิบัติอย่างมั่นคงตามวิถีทางแห่งกฎหมาย เพื่อธำรงไว้ซึ่งหลักการแห่งประชาธิปไตย แนวคิดที่สาม ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต หมายความว่า การปฏิบัติตามหลักการประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิตประจำวัน ประชาชนทุกคน เข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ไม่ละเมิดหรือเอารัดเอาเปรียบสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น เคารพ กฎหมาย บ้านเมืองอย่างเคร่งครัด หากประชาชนของประเทศใดไม่ยึดถือหลักประชาธิปไตย เป็นวิถี ชีวิต ประเทศนั้นก็ไม่ใช่เรียกว่าเป็นประเทศประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีรูปแบบการปกครองแบบ ประชาธิปไตย หรือแม้จะมีกลไกอื่นเช่นมีรัฐธรรมนูญ มีพรรคการเมือง หรือมีองค์กรปกครอง ส่วน ท้องถิ่นก็ตาม

4. แนวคิดเกี่ยวกับเจเนอเรชั่น Z

ชนิดา รัตนชล (2562) กล่าวว่าเจเนอเรชั่น หมายถึง การแบ่งคนออกเป็นกลุ่มย่อยโดยพิจารณาจากช่วงปีเกิด กลุ่มคนรุ่นราวคราวเดียวกันจะอยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือช่วงปีเกิดเดียวกัน มีประสบการณ์ จากเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตร่วมกัน ก่อให้เกิดเป็นทัศนคติและพฤติกรรมร่วมกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มกลุ่มย่อยหรือแต่ละช่วงอายุจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันทั้งทางด้านบุคลิกภาพความเชื่อค่านิยม ลักษณะนิสัย รวมถึงรูปแบบในการดำเนินชีวิต และอัจฉริยา ประสิทธิ์วงศา (2562) กล่าวว่า กลุ่มคนเจเนอเรชั่น Z คือกลุ่มคนที่เกิดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ที่มีการเติบโตมาพร้อมกับความไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลากหลาย ด้าน จึงทำให้คนเจนซีมีแนวคิดในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงเพื่อไปสู่สิ่งที่ดีกว่า มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง มีความคุ้นเคยกับสื่อใหม่ และมีการใช้สื่อใหม่ที่สูงที่สุด ทั้งนี้ ลักษณะการเปิดรับและยอมรับ ในเนื้อหาสาระที่เข้ามาโน้มน้าวใจของคนเจเนอเรชั่นนั้นมีความแตกต่างออกไปจากเจเนอเรชั่นอื่น

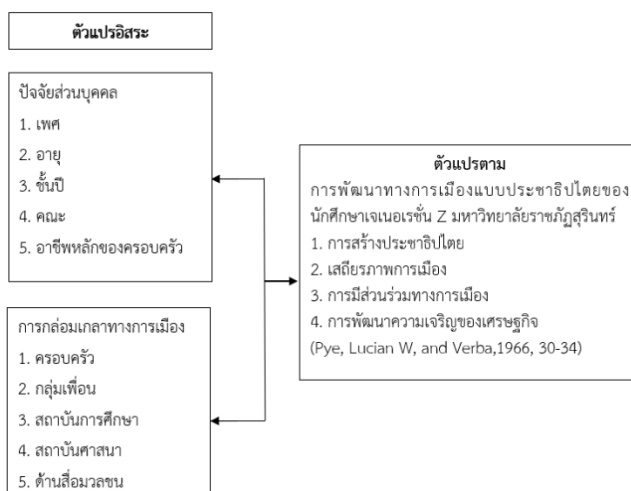
จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยสามารถสรุปนิยามและแนวคิดทฤษฎีในงานวิจัยครั้งนี้ได้ว่า การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาเจเนอเรชั่น Z เป็นกระบวนการที่สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงและการเติบโตของระบบการเมือง โดยตั้งอยู่บนหลักการของ เสรีภาพ ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองอย่างมีเหตุผลและอยู่ภายใต้บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

การพัฒนาทางการเมืองจึงไม่ใช่เพียงการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการผลักดันให้สังคมมุ่งสู่เป้าหมายที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นแกนกลาง ผ่านการสร้างระบบที่มีเสถียรภาพ โปร่งใส และเปิดกว้างให้ประชาชนได้มีบทบาทอย่างแท้จริงกลไกสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาแนวคิดทางการเมืองของนักศึกษาคือการกล่อมเกลາทางการเมือง ซึ่งเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองจากรุ่นสู่รุ่นผ่านหน่วยทางสังคม เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา ศาสนา และสื่อ การกล่อมเกลາทางการเมืองจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่มั่นคงและต่อเนื่อง แนวคิดประชาธิปไตยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมทั้งในฐานะที่เป็นระบบการปกครอง อุดมการณ์ และวิถีชีวิต โดยเน้นให้ประชาชนเข้าใจและยอมรับหลักการแห่งสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ พร้อมทั้งปฏิบัติตนภายใต้กรอบกฎหมายเพื่อรักษาระบบประชาธิปไตยให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z เป็นกลุ่มประชากรที่เติบโตมาในช่วงเวลาของความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีลักษณะเฉพาะตัวสูง เช่น ความเป็นปัจเจกนิยม การเปิดรับเทคโนโลยีและสื่อใหม่ รวมถึงความสามารถในการปรับตัวต่อกระแสสังคม ทำให้มีทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างจากรุ่นก่อน พร้อมทั้งมีศักยภาพในการเป็นพลังสำคัญต่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยในอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกล่อมเกลາทางการเมืองและการพัฒนาทางการเมือง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมือง คือการกล่อมเกลາทางการเมือง จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ครอบครัว 2) กลุ่มเพื่อน 3) สถาบันการศึกษา 4) สถาบันศาสนา และ 5) ด้านสื่อมวลชน ตัวแปรตาม (dependent Variables) การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างประชาธิปไตย 2) ด้านเสถียรภาพการเมือง 3) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 4) ด้านการพัฒนาความเจริญของเศรษฐกิจ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ระดับปริญญาตรี จำนวน 4,985 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณหาขนาดของกลุ่ม ตัวอย่างตามสูตร Yamane (1973, p. 727) จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ คณะต่าง ๆ ทั้งหมด 6 คณะ จำนวน 4,985 คน ผู้วิจัยได้กลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 371 คน และหาสัดส่วนจากกลุ่มนักศึกษา ด้วยการสุ่มตัวอย่างจำนวนนักศึกษา โดยเทียบบัญญัติไตรยางศ์การคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย นำผลของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถาม บันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติที่เลือกใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
2. นำผลของข้อมูลบันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติที่เลือกใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อหาค่าทางสถิติ
3. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะตารางแสดงผลการวิเคราะห์พร้อมการแปลความหมาย โดยวิธีการพรรณนาตามค่าสถิติของแต่ละตารางข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนาทางการเมือง พร้อมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาบูรณาการเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระตามขอบเขตของการวิจัย

2.2 หลังจากได้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมือง ผู้วิจัยได้นำไปเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ ในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคที่ของการพัฒนาทางการเมืองของนักศึกษา และข้อเสนอแนะการพัฒนาทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

2.3 ผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจากการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 11 คน

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวผู้วิจัยโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในอันดับท้าย และเป็นประเด็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาการพัฒนาทางการเมือง ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดเป็นประเด็นคำถาม จากนั้นได้นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อปรับแก้ไขก่อนที่จะนำไปเก็บข้อมูลจริง

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจะใช้เวลาต่างกันขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่เข้าทำการสัมภาษณ์ว่าผู้ให้ข้อมูลมีความสะดวกในการให้ข้อมูลมากน้อยเพียงใด

2.6 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เนื่องจากความน่าเชื่อถือของการวิจัยเชิงคุณภาพขึ้นอยู่กับตัวผู้วิจัยและข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า คือ บุคคล สถานที่ และเวลาแตกต่างกัน โดยการควบคุมคุณภาพของการบันทึกข้อมูล โดยการจดบันทึกอย่างละเอียดและทันทีที่มีการสัมภาษณ์

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นประเด็นร่วมหรือประเด็นหลัก (Theme) และอธิบายเนื้อหา (Text) แล้วจึงนำผลการศึกษาที่ได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ภายหลังที่มีการอภิปรายผล และเพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ระดับการglomเกลตาทางการเมืองของนักศึกษาเจนเอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.844) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการglomเกลตาทางการเมืองของนักศึกษาเจนเอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ด้านสถาบันการศึกษา เป็นด้านที่มีระดับสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.665) รองลงมา คือ ด้านสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.844) ด้านกลุ่มเพื่อน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.79$, S.D. = 1.170) ด้านครอบครัว ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.69$, S.D. = 0.962) ตามลำดับ และสุดท้าย คือ ด้านสถาบันศาสนา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 1.155) และระดับการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาเจนเอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.701) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาเจนเอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ด้านเสถียรภาพทางการเมืองเป็นด้านที่มีระดับสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.566) รองลงมาคือ ด้านการสร้างประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.954) ด้านการมี

ส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.910) ตามลำดับ และสุดท้ายคือ ด้านการพัฒนาความเจริญของเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.976)

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง เท่ากับ .866 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านครอบครัวกับด้านการพัฒนาความเจริญของเศรษฐกิจ มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .778 รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .657 ด้านเสถียรภาพทางการเมือง มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .145 และด้านการสร้างประชาธิปไตย มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .541

ด้านกลุ่มเพื่อนกับด้านการพัฒนาความเจริญของเศรษฐกิจ มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .653 รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .507 ด้านเสถียรภาพทางการเมือง มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .311 และด้านการสร้างประชาธิปไตย มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .619

ด้านสถาบันการศึกษากับด้านการพัฒนาความเจริญของเศรษฐกิจ มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .354 รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .319 ด้านเสถียรภาพทางการเมือง มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .441 และด้านการสร้างประชาธิปไตย มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .486

ด้านสถาบันศาสนากับด้านการพัฒนาความเจริญของเศรษฐกิจ มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .726 รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .616 ด้านเสถียรภาพทางการเมือง มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .233 และด้านการสร้างประชาธิปไตย มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .540

ด้านสื่อมวลชนกับด้านการพัฒนาความเจริญของเศรษฐกิจ มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .603 รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .431 ด้านเสถียรภาพทางการเมือง มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .281 และด้านการสร้างประชาธิปไตย มีค่าสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .512

ตารางที่ 1 ค่าอำนาจพยากรณ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
ของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (Stepwise) โดยภาพรวม

ตัวแปร	Regression Coefficient (Enter)			
	B	Beta	t	Sig
ด้านครอบครัว (X ₁)	0.276	0.378	8.792	0.000*
ด้านกลุ่มเพื่อน (X ₂)	-	-	-	-
ด้านสถาบันการศึกษา (X ₃)	0.333	0.315	9.980	0.000*
ด้านสถาบันศาสนา (X ₄)	0.213	0.351	8.199	0.000*
ด้านสื่อมวลชน (X ₅)	-	-	-	-
ค่าคงที่ (Constant)	-	0.947	-	-
Multiple R	-	0.810	-	-
R ²	-	0.656	-	-
R ² Change	-	0.656	-	-
F	-	233.079	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ที่มา : บัลลังก์ เกตวัตร (2568)

ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับการเข้าสู่สมการตามความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้ คือ ด้านครอบครัว (X₁) ด้านสถาบันการศึกษา (X₃) และตัวแปรสุดท้ายที่เข้าสู่สมการที่ดีที่สุดของการวิเคราะห์ถดถอยพหุได้แก่ ด้านสถาบันศาสนา (X₄) สามารถอธิบายตัวแปรตาม คือ การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้ร้อยละ 65.60 มีค่า R² = .656 และค่า F เท่ากับ 233.079 มีค่า R² Change เท่ากับ .656 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถเขียนสมการในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังต่อไปนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ } Y = 0.947 + .276 (X_1) + .333 (X_3) + .213 (X_4)$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน } Z_r = .947 + .378_1 + .351_4 + .315_3$$

3. แนวการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า

3.1 การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยด้านการสร้างประชาธิปไตยพบว่า นักศึกษา มีความเข้าใจในแนวคิดประชาธิปไตยในระดับพื้นฐาน โดยเฉพาะสิทธิ เสรีภาพ และการยอมรับในความแตกต่าง แต่ยังมีความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยที่ไม่ชัดเจน ในบางกลุ่ม เช่น การรู้จักโครงสร้างของรัฐบาล หรือบทบาทขององค์กรอิสระ การมีส่วนร่วมทางการเมืองมักเกิดขึ้นในช่วงเหตุการณ์สำคัญ เช่น การเลือกตั้ง หรือเมื่อเกิดประเด็นที่มี

ผลกระทบต่อกลุ่มเยาวชนเอง โดยทั่วไปพบว่านักศึกษาที่มีความกล้าคิด กล้าพูด แต่ยังขาดเวทีในการฝึกฝนการใช้เหตุผลในการอภิปรายอย่างมีระบบ ในส่วนของกรอบแนวคิดการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านสถาบันการศึกษานั้น ควรเน้นที่การพัฒนา "จิตสำนึกประชาธิปไตย" ผ่านหลักสูตร กิจกรรม และแบบอย่างจากผู้ใหญ่ แนวทางที่เสนอคือ การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้แสดงออก รวมทั้งส่งเสริมการศึกษาเรื่องประชาธิปไตยให้เข้าถึงในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาด้านนี้มีความยั่งยืน

3.2 การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยด้านเสถียรภาพทางการเมืองพบว่า นักศึกษามีมุมมองที่หลากหลายต่อประเด็นทางการเมือง ซึ่งสะท้อนถึงสภาพสังคมพหุวัฒนธรรมที่เปิดกว้างในยุคดิจิทัล โดยส่วนใหญ่สามารถเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างและหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงได้ดี แต่ยังมีบางกรณีที่เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายภายในกลุ่มเพื่อนหรือในสื่อออนไลน์ อันเกิดจากความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน เสถียรภาพทางการเมืองในกลุ่มนักศึกษาจึงยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารความขัดแย้ง แม้หลายคนจะมีความรู้และเข้าใจเรื่องสิทธิ หน้าที่ และกฎหมายในระดับหนึ่ง แต่บางครั้งยังพบการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสมกับยุคสมัย ปัจจัยสำคัญในการสร้างเสถียรภาพคือการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมพหุนิยม แนวทางการพัฒนาคือการปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์ ให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน พร้อมจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมอย่างสันติ การเข้าใจความแตกต่าง และการบริหารความขัดแย้ง ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาพัฒนาเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความอดทน และเคารพสิทธิของผู้อื่น ซึ่งเป็นหัวใจของประชาธิปไตยที่มั่นคง

3.3 การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า แม้นักศึกษาจะติดตามข่าวสารและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในโลกออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ แต่ยังมีส่วนน้อยที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ เช่น การเข้าร่วมเวทีสาธารณะ หรือการร่วมกลุ่มขับเคลื่อนเชิงนโยบาย เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา ความรู้ ความเข้าใจเชิงโครงสร้าง และบางรายยังรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีผลต่อชีวิตตนเอง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรเน้นที่การสร้างความเข้าใจว่าการเมืองไม่ใช่เรื่องไกลตัว พร้อมพัฒนาโครงสร้างกิจกรรมที่ยืดหยุ่น ทันสมัย และเอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา เช่น การจัดพื้นที่ร่วมเสนอปัญหาท้องถิ่นในชุมชน, หรือการเชื่อมโยงนักศึกษากับองค์กรภาคประชาชน เพื่อให้ นักศึกษารู้จักบทบาทของตนในระบบประชาธิปไตย และเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมทั้งในระดับเล็กและใหญ่ นอกจากนี้ยังต้องเน้นที่การพัฒนา "พื้นที่การมีส่วนร่วม" ที่

เข้าถึงง่าย เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษา เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ หรือกิจกรรมในมหาวิทยาลัย และการฝึกให้นักศึกษาได้คิด วิเคราะห์ และปฏิบัติจริงในระบบประชาธิปไตย ทั้งในเชิงโครงสร้างและปัจเจก เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำและพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

3.4 การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยด้านการพัฒนาความเจริญของเศรษฐกิจ พบว่า นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของเศรษฐกิจต่อชีวิตและอนาคตของตน โดยเฉพาะในเรื่องรายได้หลังเรียนจบ ความมั่นคงในการจ้างงาน และต้นทุนในการศึกษา อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ยังไม่มีแผนทางเศรษฐกิจที่ชัดเจน และขาดทักษะในการจัดการการเงินส่วนบุคคลหรือการเริ่มต้นธุรกิจขนาดเล็ก แนวทางที่ควรเน้นคือการส่งเสริม “เศรษฐกิจพอเพียงเชิงปฏิบัติ” ผ่านหลักสูตร และกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้ลงมือจริง เช่น การทำธุรกิจขนาดเล็ก การจัดการทางการเงิน การเรียนรู้ด้านการลงทุน รวมถึงสร้างแนวคิด “ผู้ผลิต” มากกว่า “ผู้บริโภค” ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของนักศึกษาในระยะยาว และช่วยเสริมฐานประชาธิปไตยให้มั่นคงผ่านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : เพื่อศึกษาระดับการกล่อมเกลາทางการเมืองและการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาเจนเอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

1.1 ระดับการกล่อมเกลາทางการเมือง ของนักศึกษาเจนเอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านสถาบันการศึกษา ระดับปานกลาง 3 ด้าน คือด้านสื่อมวลชน ด้านกลุ่มเพื่อน และด้านครอบครัว ตามลำดับ และระดับน้อย คือด้านสถาบันศาสนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้หลักของนักศึกษา ซึ่งมีการจัดกิจกรรม เสวนา หรือการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับการเมืองและประชาธิปไตยโดยตรง ทำให้นักศึกษาได้รับการปลูกฝังด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงกว่า ขณะที่ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน แม้จะมีอิทธิพลแต่บทบาทในการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังไม่ชัดเจนหรือสม่ำเสมอ และมักเกิดขึ้นแบบไม่เป็นทางการหรือไม่ได้มีโครงสร้างสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ส่วนสถาบันศาสนาในยุคปัจจุบันอาจมีบทบาทลดลงในกลุ่มวัยรุ่นหรือไม่ได้เชื่อมโยงกับกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง จึงส่งผลให้ได้รับอิทธิพลน้อยที่สุดใน

กระบวนการกล่อมเกลາทางการเมืองของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟาติมา ไทย เศรษฐ และประสงค์ กัลยาณะธรรม (2560) เรื่อง สถาบันในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัด กาญจนบุรี พบว่าระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อสถาบันในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ระดับการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ นักศึกษามีความสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ถึงขั้นที่มีความเข้าใจลึกซึ้งหรือมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง อีกปัจจัยหนึ่งที่อาจส่งผลให้ระดับพัฒนาทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง คือการขาดเวทีแสดงความคิดเห็นที่เปิดกว้าง หรือโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่เป็นรูปธรรมภายในมหาวิทยาลัย อีกทั้ง บริบททางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อาจมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางการเมืองของนักศึกษา ซึ่งบางครั้งอาจทำให้เกิดความลังเลในการมีส่วนร่วม หรือไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญธิดา ขาญธนาฤทธิ์ และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ระดับการพัฒนาทางการเมืองของนักการเมืองโดยรวม อยู่ใน ระดับปานกลาง และงานวิจัยของ จตุพล บุญเลิศ และสายัณห์ อินันันใจ (2565) เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น เทศบาลตำบลสิริราช อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ซึ่งพบว่าระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา เจเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผลวิจัยจากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง 3 ด้าน คือ ด้านครอบครัว ด้านสถาบันการศึกษา และด้านสถาบันศาสนา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและทัศนคติของนักศึกษาในการเรียนรู้เรื่องสิทธิ หน้าที่ และการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ขณะที่สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการที่

เสริมสร้างความเข้าใจในระบบการเมือง และการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ส่วนสถาบันศาสนา อาจมีอิทธิพลต่อค่านิยมและศีลธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความเคารพในความเห็นต่างและความสงบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งล้วนเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญา ชาญธนาฤทธิ์ และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองในจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่าผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า ตัวแปร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการ เคารพกติกาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ด้านการมองโลกในแง่ดีส่งผลด้านการวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล และด้านการไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัด นนทบุรี ได้ร้อยละ 50.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพงษ์เมธิ ไชยศรีหา (2561) ได้ทำการศึกษาปัจจัยการกล่อมเกลางานทางการเมืองที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยการกล่อมเกลางานทางการเมือง ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน ในเขต เทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบัน ทางการศึกษา และสถาบันทางการเมือง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 : เพื่อเสนอแนวการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา

ผลการวิจัยนี้ได้เสนอแนวการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา เจเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พบว่า แม้นักศึกษาจะมีทัศนคติที่ดีและเปิดกว้างต่อแนวคิดประชาธิปไตย แต่ยังคงประสบปัญหาที่สำคัญร่วมกันในทุกด้านของการพัฒนา ได้แก่ การขาดความรู้ ความเข้าใจเชิงลึก และทักษะเชิงปฏิบัติที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ปัญหาหลักในการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาเจเนอเรชั่น Z คือ การยังไม่มีพื้นฐานความรู้และทักษะเชิงลึกที่เพียงพอจะผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพในทุกมิติของประชาธิปไตย ทั้งด้านการสร้างประชาธิปไตย ด้านเสถียรภาพการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง และด้านการพัฒนาความเจริญของเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหานี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างบูรณาการ ทั้งผ่านหลักสูตร กิจกรรม และโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปฏิบัติจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการศึกษาปัจจุบันยังเน้นการถ่ายทอดความรู้ในเชิงทฤษฎีมากกว่าการพัฒนาทักษะ

เชิงปฏิบัติและการสร้างประสบการณ์จริงในการมีส่วนร่วมทางการเมือง อีกทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมรอบตัวนักศึกษาที่อาจยังไม่เอื้อต่อการฝึกฝนทักษะประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ รวมถึงข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากรในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจและการปฏิบัติจริง ทำให้นักศึกษายังขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพอย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงองค์ความรู้และรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ควบคู่กัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของพลเมืองประชาธิปไตยในอนาคตอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ คงชิต ชินสิญจน์ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น : กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมืองส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการที่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองการไม่ได้รับข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล การไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดฝึกอบรมให้กับประชาชน ตลอดจนคนดั้งเดิมในชุมชนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ไม่สนใจการเมืองไม่เข้าสังคมจึงทำให้ถูกชักจูงในทางการเมืองที่ไม่ถูกต้องได้ง่าย ส่วนแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยนั้นผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้ายกัน คือองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ควรให้ความรู้ทางการเมืองแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง จัดกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในแต่ละกิจกรรม เปิดเวทีชาวบ้านเพื่อแสดงความคิดเห็นระหว่างคนในชุมชนกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย และมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง และสอดคล้องกับ เณลิ้มชัย วิรุณสาร (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย: เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ควรมีการศึกษาวิธีการสร้างรากฐานประชาธิปไตยให้กับประชาชนในสังคมเพื่อจะได้พัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมสอดคล้องกับรากฐานทางสังคม หมู่บ้าน ชุมชน ทั้งนี้ ควรให้ความรู้กับประชาชนเพื่อตระหนักถึงสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางประชาธิปไตย การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งเพื่อจะได้นำพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาเจนเนอเรชั่น Z มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มีแนวโน้มอยู่ในระดับปานกลาง โดยสถาบันการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการกล่อมเกลາทางการเมือง รองลงมาคือสื่อมวลชน กลุ่มเพื่อน และครอบครัว และสถาบันศาสนา นักศึกษามีความเข้าใจพื้นฐานในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ แต่ยังขาดความรู้เชิงลึกและเวทีในการฝึกคิดอย่างเป็นระบบ ปัจจัยด้านครอบครัว สถาบันการศึกษา และศาสนา ส่งผลสูงต่อการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและประชาธิปไตย แนวทางการพัฒนาควรมุ่งสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งเสริมภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ และพัฒนาเศรษฐกิจเชิงปฏิบัติที่ให้นักศึกษาได้ลงมือทำจริง เพื่อเติบโตเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่เข้มแข็งในอนาคต และจากการวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. การส่งเสริมการกล่อมเกลາทางการเมืองควรเริ่มจากพื้นฐานใกล้ตัว ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสื่อมวลชน โดยแต่ละภาคส่วนควรมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย การปลูกฝังทัศนคติที่เปิดกว้าง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างพลเมืองที่มีความตื่นรู้ มีเหตุผล และพร้อมมีส่วนร่วมกับสังคมในระบบประชาธิปไตย
2. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนเข้าถึงเวทีทางการเมือง เปิดพื้นที่ปลอดภัยให้แสดงความคิดเห็น รวมถึงมีการส่งเสริมทักษะในการวิเคราะห์และตัดสินใจทางการเมืองอย่างมีเหตุผล โดยผ่านกิจกรรมทางสังคม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเชื่อมโยงกับนโยบายภาครัฐที่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีบทบาทมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างพลเมืองประชาธิปไตยที่สามารถพัฒนาประเทศได้ในอนาคต
3. หน่วยงานภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายของภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาทางการเมืองอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยเน้นการบูรณาการองค์ความรู้กับการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในวงกว้าง
4. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลวิจัยไปปรับใช้ในการออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย ตลอดจนสร้าง

เครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู นักเรียน และชุมชน เพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็งในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยแวดล้อมภายนอกมหาวิทยาลัยเพิ่มเติม เช่น บทบาทของภาครัฐที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมืองของนักศึกษาเจนเนอเรชัน Z
2. ควรศึกษาการพัฒนาทางการเมืองของนักศึกษาเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาคหรือระหว่างสถาบันในกำกับรัฐและเอกชน เพื่อเปรียบเทียบแนวโน้มพฤติกรรมและแนวคิดทางการเมืองของนักศึกษาที่อยู่ในบริบทที่ต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- คงชิต ชินสิญจน์. (2563). แนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น : กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. ใน *การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จตุพล บุญเลิศ และสายัณห์ อินันใจ. (2566). การพัฒนาการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น เทศบาลตำบลสิริราช อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์*, 1(3), 1-14.
- ชนิดา รัตนชล. (2562). ความต้องการสวัสดิการตามเจนเนอเรชันของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ใน *สารนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดำรงศักดิ์ เกตุแก้ว. (2561). บทบาทคณะสงฆ์ไทยในกระบวนการพัฒนาทางการเมือง : ศึกษา วิเคราะห์เนื้อหาแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456-2562. ใน *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธัญนิชา ชาญธนาฤทธิ์, ธนกฤต โพธิ์เงิน, และ วิทยา สุจริตธนารักษ์. (2567). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์*, 4(3), 78-105.
- นพรัตน์ ชมภูขันธ์, สราวุธ มูลทา และสิริวิทย์ สุพล. (2563). แนวคิดของนักปราชญ์รัฐศาสตร์ มุมมองประชาธิปไตย. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 1(2), 21-34.

- พงษ์เมธิ์ ไชยศรีหา. (2561). “ปัจจัยการกล่อมเกลากาทางการเมืองที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมือง ประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น.” *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 8(3), 32-41.
- พาติมา ไทยเศรษฐ และประสงค์ กัลยาณะธรรม. (2560). “สถาบันในกระบวนการกล่อมเกลากา การเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาจังหวัด กาญจนบุรี.” *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร (ฉบับ ภาษาไทย)*, 37(2), 249-267.
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และอนวัต กระสังข์. (2561). “การกล่อมเกลากาทางการเมืองและวัฒนธรรม ทางการเมือง.” *วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ*, 2(1), 33-50.
- อัจฉริยา ประสิทธิ์วงศา. (2562). การสื่อสารการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคต ใหม่และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเจนเอเรชัน Z. ใน *วิทยานิพนธ์วารสาร ศาสตร มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เฉลิมชัย วิรุณสาร. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย : เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Yamane, T. (1973). *Statistic : An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาค
ประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์*

STUDY GUIDELINES FOR DEVELOPMENT APPROACHES THE CIVIL
DISPUTE MEDIATION PROCESS FOR ADMINISTRATORS IN SURIN
PROVINCE

อรรถพร บุญทรี¹, ชัย สมรภูมิ² และ สิริพัฒน์ ลาภจิตร³

Oattaporn Bunthru¹, Chai Samoraphum² and Siriphat Lapchit³

¹⁻³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹⁻³Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: atpoon2542@gmail.com

Received 18 May 2025; Revised 31 July 2025; Accepted 12 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของ นักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การให้บริการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสม เก็บข้อมูลเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 คน เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ

Citation

* อรรถพร บุญทรี, ชัย สมรภูมิ และ สิริพัฒน์ ลาภจิตร. (2568). การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 5(2), 79-99.

Oattaporn Bunthru, Chai Samoraphum and Siriphat Lapchit. (2025). Study Guidelines for development approaches the civil dispute mediation process for administrators in Surin Province. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(2), 79-99.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ค่าทศเอฟ และค่าความแปรปรวนทางเดียว และข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสังเคราะห์ข้อมูล และบรรยายความเรียง

ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

3. แนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีช่องทางในการแก้ไขปัญหาที่สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ควรแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยควรมีเกณฑ์ที่ชัดเจนและโปร่งใส มีความเป็นกลาง ความสามารถในการเจรจาต่อรอง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, กระบวนการไกล่เกลี่ย, ข้อพิพาทภาคประชาชน, นักปกครอง

Abstract

This research aims to 1) study the level of opinions on the mediation process of civil servants in Surin Province; 2) compare opinions on the mediation process of civil servants in Surin Province classified by gender, age, and experience in providing mediation services; and 3) propose guidelines for developing the mediation process of civil servants in Surin Province. This research was a mixed-method study, collecting quantitative data from a sample of 340 people and qualitative data from 6 key informants. Quantitative data were analyzed using percentages, means, standard deviations, F-tests, and one-way ANOVAs, while qualitative data was synthesized and describe the essay.

The results of the study found that:

1. Information on the civil dispute mediation process of administrators in Surin Province, overall and in each aspect, was found to be at a high level.

2. A comparison of opinions on the civil dispute mediation process of administrators in Surin Province, overall and in each aspect, was found to be not statistically significantly different at the .05 level in all aspects.

3. The development guidelines for the civil dispute mediation process for administrators in Surin Province found that the public should be given more convenient and faster channels to solve problems. The appointment of mediators should have clear and transparent criteria, be neutral, and have negotiation skills.

Keywords : Development guidelines, Mediation Process, Civil society disputes, Administrators

บทนำ

กระบวนการยุติธรรมเป็นเสาหลักสำคัญของสังคม ช่วงสิบปีที่ผ่านมาประสบปัญหาสำคัญเนื่องจากการเพิ่มของจำนวนประชากรโลก และการพัฒนาเทคโนโลยี รวมถึงปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรทำให้ผู้คนมีโอกาสที่จะกระทบกระทั่งจนนำไปสู่การฟ้องร้องและไกล่เกลี่ยกันมากขึ้น (ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน, 2562) ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประชาชนปัจจุบันยังขาดการรับรู้ ผู้ประณอมหรือผู้ไกล่เกลี่ยขาดความเชี่ยวชาญ และยังไม่มีการแยกประเภทหรือมีการฝึกอบรมผู้ประนีประนอมหรือผู้ไกล่เกลี่ยให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่จะทำให้การไกล่เกลี่ยในข้อพิพาทประสบความสำเร็จ ปัญหาการรับรู้ของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางเลือกยังไม่มีมีการพัฒนาระบบ ขาดการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยให้แก่ประชาชน ภาครัฐจึงสนับสนุนนโยบายกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น จนนำไปสู่การติดต่อประสานงานเข้าเจรจาไกล่เกลี่ยที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยในเขตพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ (กนกศักดิ์ แถวทิม, 2567)

การลดความขัดแย้งในเขตพื้นที่ชุมชนดังกล่าว นักปกครองท้องถิ่น กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน จำเป็นต้องได้รับความรู้และกระบวนการไกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง และเหมาะสมกับตำแหน่งกำหนด ผู้ใหญ่บ้านที่ต้องทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประณอม ข้อพิพาทให้กับประชาชนในการปกครอง เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ดังนั้นการให้กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน มีความรู้เกี่ยวกับ

การใกล้ชิดประนอมข้อพิพาท จึงควรให้มีพื้นฐานด้านความรู้ให้เทียบเท่ากันแล้วจึงให้ดำเนินการตามบทบาทที่ให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ย ประนอมข้อพิพาทประชาชน การที่จะพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านการไกล่เกลี่ย ประนอมข้อพิพาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงต้องพัฒนาการมีส่วนร่วมทั้งทางความคิด และทางการแสดงออกให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การสร้างบรรยากาศในองค์กรและการให้ความรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย ประนอมข้อพิพาทต้องทำควบคู่กันสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านการไกล่เกลี่ย เพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านการไกล่เกลี่ย ประนอมข้อพิพาทของ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ควรต้องดำเนินการควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดความถูกต้องและคล่องตัวในการให้บริการ (นิธิโรจน์ วงศ์วัฒนถาวร, 2561)

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ และแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ เป็นข้อมูลสารสนเทศ สามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดยุทธศาสตร์นโยบายหรือวางแผน พัฒนาการกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครอง เช่น การนำผลการวิจัยที่ได้มากำหนดยุทธศาสตร์นโยบายหรือวางแผน สำนักงานยุติธรรมจังหวัดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการไกล่เกลี่ยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การให้บริการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

1. บทบาทพนักงานฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยประณอมข้อพิพาทให้กับประชาชน

1) ระดับอำเภอ (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 63/2 และมาตรา 62/3) (1) ข้อพิพาททางแพ่ง ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินมรดกและข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 2 ล้านบาท โดยคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอนั้น โดยการไกล่เกลี่ยในรูปแบบคณะผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งคู่พิพาทเลือกผู้ไกล่เกลี่ยไกล่เกลี่ยของตนจากบัญชีรายชื่อที่อำเภอได้จัดทำไว้ โดยมีประธานคณะกรรมการไกล่เกลี่ย ได้แก่ นายอำเภอ พนักงานอัยการ หรือปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย (2) ข้อพิพาททางอาญาข้อพิพาทที่มีโทษทางอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้และไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยมีนายอำเภอหรือปลัดอำเภอเป็นผู้ไกล่เกลี่ย 2) ระดับหมู่บ้าน (ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530) ข้อพิพาทเกี่ยวกับความแพ่งหรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ โดยข้อพิพาทนั้นเกิดขึ้นในหมู่บ้าน หรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านนั้น โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ไกล่เกลี่ย (สำนักการสอบสวนและนิติการ, 2567)

2. วิธีการจัดการความขัดแย้งในหมู่บ้านของกำนัน คัมภีร์ ทองพูน และคณะ

(2562) กล่าวว่า การจัดการความขัดแย้งของผู้นำชุมชน มีวิธีในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน คือ 1) ตั้งสำนักปฏิบัติงานกฎหมายเพื่อให้ความรู้และให้คำปรึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่ เมื่อเกิดปัญหาระหว่างชาวบ้านในชุมชน 2) ประชุมความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนเพื่อทำความเข้าใจกฎหมาย ระเบียบ กติกาต่าง ๆ ของชุมชน 3) การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 4) ประสานความร่วมมือ 5) รักษาความสงบเรียบร้อย 6) ดูแลสาธารณประโยชน์ และ 7) การใช้อำนาจทางการปกครอง พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ 2475 แก้ไขฉบับที่ 11 พ.ศ. 2551 8) สร้างความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข 9) ส่งเสริมกิจกรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้มีการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน สร้าง

การมีส่วนร่วมกันของชุมชน เพื่อสร้างความยั่งยืน และ สุกัญญา รุ่งทองใบสุรีย์ (2556) ได้นำมาใช้ในการศึกษารวบรวมเป็นแนวทางการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนจังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเคยประสบหรือเข้าไปเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบในแนวทางสันติวิธี ซึ่งจำแนกลักษณะแนวทางออกได้ 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ รูปแบบการเจรจากับรูปแบบการฟ้องร้อง ใน 7 วิธีการ คือ 1) เปรียบเทียบคู่กรณีด้วยตนเอง 2) หาเพื่อน ญาติ คนรู้จักมาช่วยเจรจา 3) หากคนกลางมาช่วยเจรจาไกล่เกลี่ย 4) แจ้งผู้นำชุมชน 5) แจ้งตำรวจ 6) ฟ้องศาล และ 7) ใช้วิธีการอื่นๆ ตามสถานการณ์ โดยจัดการความขัดแย้งนอกเหนือจากแนวทางข้างต้น เช่น ประชุมตกลงกันในชุมชนแจ้งผู้เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่รับผิดชอบมาจัดการ (เช่น ไฟฟ้า ประปา) ให้ภัย อดทน ปล่อยวาง ไม่สนใจ อยู่กับปัญหาให้ได้โดยไม่เป็นปัญหา

3. กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยดำเนินการตาม 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การรับคำร้องขอ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคำนิยาม คู่กรณี ผู้ที่มีข้อพิพาทระหว่างกันไม่ว่าทั้งทาง แ่งหรือทางอาญาซึ่งประสงค์จะเจรจากกลงกันระงับ ข้อพิพาททางแ่งหรือทางอาญาโดยสันติวิธีปราศจาก การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทและให้ข้อตกลงระหว่างคู่ กรณีมีผลผูกพันโดยชอบด้วยกฎหมาย

ขั้นตอนที่ 2 การสมัครใจยินยอมและแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยประชุมกำหนดจำนวน และเลือกผู้ไกล่เกลี่ย สอบถาม ความยินยอมของ ผู้ไกล่เกลี่ย การพิจารณามีคำสั่ง แจ้งผลและกำหนด วันจัดกระบวนการ ไกล่เกลี่ย

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท การประชุมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (นัดแรก) การค้นหาประเด็น ข้อพิพาทและ ความต้องการที่แท้จริง สรุปประเด็นทั้งหมด การแก้ไขปัญหาคือ ชัดแย้งในประเด็นพิพาท

ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คู่กรณีระงับ ข้อพิพาทกันได้ จัดทำบันทึก ข้อตกลงการระงับ ข้อพิพาท คู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อในบันทึกข้อตกลง ลงทะเบียนคุม และจัดเก็บเป็นระบบ คู่กรณีถอนตัว จากการไกล่เกลี่ย รับหนังสือ ขอลถอนตัวและเสนอนายทะเบียน พิจารณามีคำสั่ง แจ้งผลผู้ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ไกล่เกลี่ยเห็นว่า การไกล่เกลี่ยไม่เป็นประโยชน์ รับหนังสือขอยุติและตรวจสอบ พิจารณานุมัติ ไม่อนุมัติ

ขั้นตอนที่ 5 การออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท การรับรองบันทึกข้อตกลงศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ส่งบันทึกข้อตกลงให้ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรับรอง ตรวจสอบรายละเอียดของบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท การออกหนังสือรับรอง แจ้งผลการพิจารณา (ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน, 2562 ; ชีวีวัฒน์ หวานอารมณ์, 2566)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม** ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ได้แก่ กำนัน จำนวน 158 คน และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2,120 คน รวมทั้งสิ้น 2,278 คน

2. **กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งสิ้น 340 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการหาได้จากสูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ที่นัยสำคัญ 0.05

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับระดับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัด ลักษณะคำถามประกอบด้วยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดแบบมาตราส่วน (Rating Scale) 5 ระดับ โดยเรียงจากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4. **การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ** 1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิด ขั้นตอนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ 2) สร้างแบบสอบถามเสนอประธานและคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมเบื้องต้น 3) นำแบบสอบถาม

ทั้งฉบับให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้เท่ากับ .974) นำแบบสอบถามที่ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้เท่ากับ .95 นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปถึงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 340 คน และจัดเก็บด้วยตนเองในวันประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่สำนักงานจังหวัดสุรินทร์

6. สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ จำแนกตามตำแหน่ง เพศ อายุ และประสบการณ์การใกล้เคียง ข้อโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2) แบบสอบถามในตอนต้นที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) ทดสอบความแตกต่างของระดับกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนจำแนกตามตำแหน่ง เพศ อายุ และประสบการณ์การใกล้เคียง นำมาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิจัยแต่ละข้อ โดยใช้ค่าสถิติต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ ดังนี้ สถิติทดสอบค่าที (t-test) ใช้ทดสอบตัวแปรอิสระ ที่จำแนกเป็น 2 กลุ่ม สถิติทดสอบค่าเอฟ (F-test) ใช้ทดสอบตัวแปรอิสระ ที่จำแนกเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance)

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยเลือกแบบเจาะจง คือ นักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ได้แก่ กำนัน จำนวน 3 คน และผู้ใหญ่บ้านจำนวน 3 คน รวมกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน ในการตอบแบบสัมภาษณ์

2. การสร้างแบบสัมภาษณ์ 1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิด ขั้นตอน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนากระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ 2) สร้างแบบสัมภาษณ์ 3) นำแบบสัมภาษณ์เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาปรับปรุงแก้ไข และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย

3. การตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) (สุภาวศ์ จันทวานิช, 2553) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเที่ยงตรง ดังนั้น การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยไดมานั้นถูกต้องหรือไม่ ซึ่งการตรวจสอบข้อมูล ได้แก่ แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน

5. การสังเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการ สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมที่ได้นำมาทำการลดทอนข้อมูลและแสดงผลข้อมูลแล้วเพื่อหา ข้อสรุปหรือข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา รวมถึงการเปรียบเทียบความแตกต่างและความสอดคล้อง เพื่อให้ได้ประเด็นของการศึกษา ตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย 5 ขั้นตอน และสรุปผลเชิงบรรยายแบบความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม ตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์การใกล้เคียงข้อพิพาท โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนคน (n = 340)	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
กำนัน	75	22.10
ผู้ใหญ่บ้าน	265	77.90
2. เพศ		
ชาย	329	96.80
หญิง	11	3.20
3. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	41	12.10
30-39 ปี	65	19.10
40-49 ปี	155	45.60
50-60 ปี	79	23.20

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนคน (n = 340)	ร้อยละ
4. ประสพการณ์การใกล้ชิดข้อพิพาท		
ไม่เคย	40	11.80
เคยจำนวน 1-5 ครั้ง	229	67.40
เคยจำนวน 6-10 ครั้ง	33	9.70
เคยจำนวน 11 ครั้งขึ้นไป	38	11.20
รวม	340	100.00

จากตารางที่ 1 ความถี่ ร้อยละ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 77.90 เป็นกำนัน จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 22.10 เพศชาย จำนวน 329 คิดเป็นร้อยละ 96.80 เพศหญิง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20 อายุ 40-49 ปี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 45.60 อายุ 50-60 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 23.20 อายุ 30-39 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 19.10 อายุ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 12.10 ประสพการณ์ทำงาน เคยจำนวน 1-5 ครั้ง จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 67.40 เคยจำนวน 11 ครั้งขึ้นไป จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 11.20 เคยจำนวน 6-10 ครั้ง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 9.70 ไม่เคย จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80

2. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมและรายด้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมและรายด้าน

ลำดับ	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ขั้นตอนที่ 1 การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	4.37	.27	มาก	5
2	ขั้นตอนที่ 2 การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย	4.39	.28	มาก	2
3	ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	4.38	.21	มาก	4
4	ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	4.40	.26	มาก	1
5	ขั้นตอนที่ 5 การออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท	4.39	.28	มาก	3
รวม		4.39	.22	มาก	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) (S.D.= .22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{X} = 4.40$) (S.D.= .26) ขั้นตอนที่ 2 การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย ($\bar{X} = 4.39$) (S.D.= .28) และขั้นตอนที่ 5 การออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท ($\bar{X} = 4.39$) (S.D.= .28) ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{X} = 4.38$) (S.D.= .21) ขั้นตอนที่ 1 การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{X} = 4.37$) (S.D.= .27)

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามตำแหน่ง เพศ อายุ และประสบการณ์การให้บริการไกล่เกลี่ย

3.1 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจำแนกตามตำแหน่ง

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามตำแหน่ง

การวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครอง ในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์	กำนัน		ผู้ใหญ่บ้าน		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ขั้นตอนที่ 1 การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	4.43	.23	4.36	.27	1.944	.053
ขั้นตอนที่ 2 การสมัครใจยินยอมและแต่งตั้ง ผู้ไกล่เกลี่ย	4.42	.27	4.39	.28	.894	.372
ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	4.41	.22	4.37	.21	1.217	.224
ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	4.46	.25	4.38	.26	2.113*	.035
ขั้นตอนที่ 5 การออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระงับข้อ พิพาท	4.42	.27	4.39	.28	.894	.372
รวม	4.43	.21	4.38	.22	1.659	.98

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามเพศ

การวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับ กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครอง ในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์	ชาย		หญิง		t	P-Value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ขั้นตอนที่ 1 การรับคำร้องขอใกล้เคียงข้อพิพาท	4.38	.26	4.26	.29	1.390	.165
ขั้นตอนที่ 2 การสมัครใจยินยอมและแต่งตั้ง ผู้ไกล่เกลี่ย	4.39	.28	4.44	.35	.512	.609
ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาท	4.38	.21	4.38	.32	.009	.992
ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการใกล้เคียงข้อพิพาท	4.40	.26	4.29	.28	1.415	.158
ขั้นตอนที่ 5 การออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระงับข้อ พิพาท	4.39	.28	4.44	.35	.512	.609
รวม	4.39	.22	4.36	.30	.411	.681

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทภาค ประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามเพศ โดย ภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทภาค ประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามอายุ

กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทภาค ประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่ จังหวัดสุรินทร์	แหล่งความ ผันแปร	SS	df	MS	F	Sig
ขั้นตอนที่ 1 การรับคำร้องขอใกล้เคียงข้อ พิพาท	ระหว่างกลุ่ม	.009	3	.003	.040	.989
	ภายในกลุ่ม	24.631	336	.073		
	รวม	24.640	339			
ขั้นตอนที่ 2 การสมัครใจยินยอมและ แต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย	ระหว่างกลุ่ม	.078	3	.026	.322	.809

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาค ประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่ จังหวัดสุรินทร์	แหล่งความ ผันแปร	SS	df	MS	F	Sig
ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อ พิพาท	ภายในกลุ่ม	27.174	336	.081	.536	.658
	รวม	27.252	339			
	ระหว่างกลุ่ม	.075	3	.025		
	ภายในกลุ่ม	15.617	336	.046		
ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อ พิพาท	รวม	15.692	339		.142	.935
	ระหว่างกลุ่ม	.030	3	.010		
	ภายในกลุ่ม	23.752	336	.071		
	รวม	23.783	339			
ขั้นตอนที่ 5 การออกหนังสือรับรองบันทึก ข้อตกลงระงับข้อพิพาท	ระหว่างกลุ่ม	.078	3	.026	.322	.809
	ภายในกลุ่ม	27.174	336	.081		
	รวม	27.252	339			
	ระหว่างกลุ่ม	.023	3	.008		
รวม	ภายในกลุ่ม	16.894	336	.050	.150	.930
	รวม	16.917	339			
	ระหว่างกลุ่ม	.023	3	.008		

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามประสบการณ์

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาค ประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่ จังหวัดสุรินทร์	แหล่งความ ผันแปร	SS	df	MS	F	Sig
ขั้นตอนที่ 1 การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อ พิพาท	ระหว่างกลุ่ม	.160	3	.053	.734	.532
	ภายในกลุ่ม	24.479	336	.073		
	รวม	24.640	339			
ขั้นตอนที่ 2 การสมัครใจยินยอมและ แต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย	ระหว่างกลุ่ม	.392	3	.131	1.634	.181
	ภายในกลุ่ม	26.861	336	.080		
	รวม	27.252	339			

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ระหว่างกลุ่ม	.216	3	.072	1.567	.197
	ภายในกลุ่ม	15.476	336	.046		
	รวม	15.692	339			
ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ระหว่างกลุ่ม	.173	3	.058	.823	.482
	ภายในกลุ่ม	23.609	336	.070		
	รวม	23.783	339			
ขั้นตอนที่ 5 การออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท	ระหว่างกลุ่ม	.392	3	.131	1.634	.181
	ภายในกลุ่ม	26.861	336	.080		
	รวม	27.252	339			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.023	3	.008	.150	.929
	ภายในกลุ่ม	16.894	336	.050		
	รวม	16.917	339			

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามประสบการณ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ พบว่า 1) ควรไกล่เกลี่ยด้วยกระบวนการที่ช่วยลดความขัดแย้ง ลดภาระของศาล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีช่องทางในการแก้ไขปัญหาที่สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น 2) ควรสร้างความไว้วางใจจากประชาชน การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยที่เหมาะสมในการแก้ไขข้อพิพาท ลดความขัดแย้ง และสร้างความเป็นธรรมให้กับทุกฝ่าย ชัดเจนและโปร่งใส 3) ควรจัดอบรมเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและนักจิตวิทยาชุมชนที่ช่วยให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านสามารถปฏิบัติหน้าที่นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 4) ควรทำสัญญาประนีประนอมข้อตกลงไม่เพียงแต่เป็นการบันทึกข้อตกลงที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ย มุ่งมั่นในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในชุมชน และ 5) ควรออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทในระดับชุมชนที่ช่วยให้การแก้ไขข้อพิพาทภายในท้องถิ่นดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สามารถลดความตึงเครียดและปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ขั้นตอนที่ 2 การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย และขั้นตอนที่ 5 การออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวอาจเป็นเพราะกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ได้มีการปฏิบัติงานโดยยึดหลักตาม ขั้นตอนที่ 1 การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ขั้นตอนที่ 2 การสมัครใจยินยอมและแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และขั้นตอนที่ 5 การออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทฯ เป็นอย่างดี จึงทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ ฅพชรมน จันทรสม (2565) ศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การให้บริการไกล่เกลี่ย พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การให้บริการไกล่เกลี่ยโดยภาพรวมและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่คล้ายคลึงกันจึงทำให้มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรชัย สุทธิ (2562) ศึกษาบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร พบว่า ระดับบทบาทหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตามเพศ มีบทบาทไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ พบว่า 1) ควรไกล่เกลี่ยด้วยกระบวนการที่ช่วยลดความขัดแย้ง ลดภาระของศาล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีช่องทางในการแก้ไขปัญหาที่สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น 2) ควรสร้างความไว้วางใจจากประชาชน การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยที่เหมาะสมในการแก้ไขข้อพิพาท ลดความขัดแย้ง และสร้างความเป็นธรรมให้กับทุกฝ่าย ชัดเจนและโปร่งใส 3) ควรจัดอบรมเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและนักจิตวิทยาชุมชนที่ช่วยให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านสามารถปฏิบัติหน้าที่นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 4) ควรทำสัญญาประนีประนอมข้อตกลงไม่เพียงแต่เป็นการบันทึกข้อตกลงที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ย มุ่งมั่นในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในชุมชน และ 5) ควรออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทในระดับชุมชนที่ช่วยให้การแก้ไขข้อพิพาทภายในท้องถิ่นดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สามารถลดความตึงเครียดและปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ นิติศาสริพงศ์ทักษิณ (2561) ศึกษาการจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชุมชนพหุวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีวิธีที่ถูกนำมาใช้อย่างผสมผสานกัน ได้แก่ การเจรจาต่อรองโดยอาศัยระบบเครือญาติ การเจรจาไกล่เกลี่ยโดยบุคคลที่เป็นที่เคารพน่าเชื่อถือซึ่งมีทั้งคนเดียวและทำเป็นกลุ่ม โดยคนที่เข้าร่วมในกระบวนการนี้ต้องยอมรับในวิธีทางนี้เพราะรับรู้ถึงประโยชน์ที่ตนและชุมชนได้รับ หากมีการประพฤติไปจากกติกาชุมชนก็จะมีบทบัญญัติให้มีการชดเชยความเสียหาย มุ่งบูรณาการให้เกิดการฟื้นฟูสัมพันธภาพและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข จากข้อค้นพบดังกล่าวนำมาสู่ข้อเสนอแนะว่า ภาครัฐควรนำเอาความสามารถของชุมชนในการแก้ไขปัญหาและจัดการความขัดแย้งของตนในวิธีการเชิงสมานฉันท์มาประยุกต์ใช้ ซึ่งมีข้อดีที่ว่าเป็นการคงไว้ซึ่งค่านิยมของท้องถิ่น ตลอดจนสร้างให้ชุมชนมีการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งให้มีประสิทธิผลมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

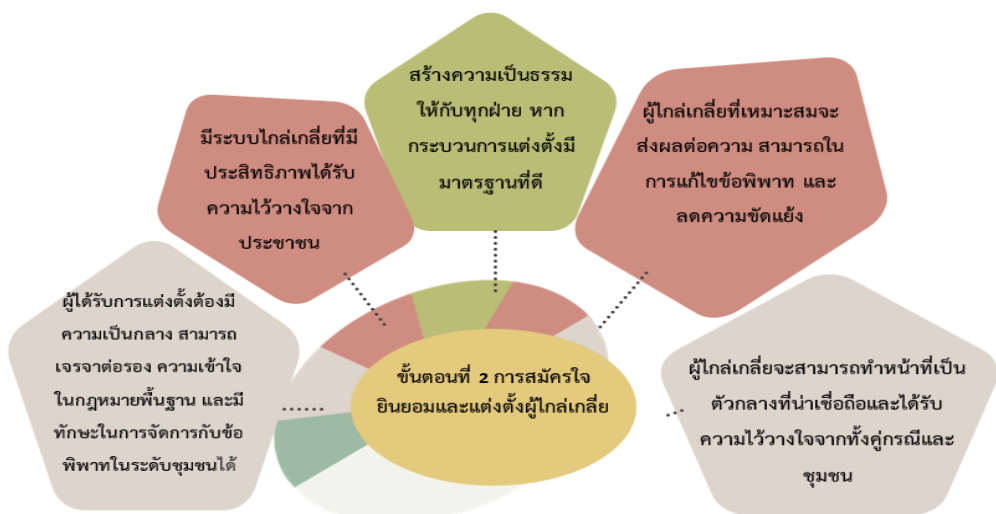
จากการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ 5 ขั้นตอน ดังแผนภาพที่ 1-5

ขั้นตอนที่ 1 การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สรุปลำดับภาพ 1

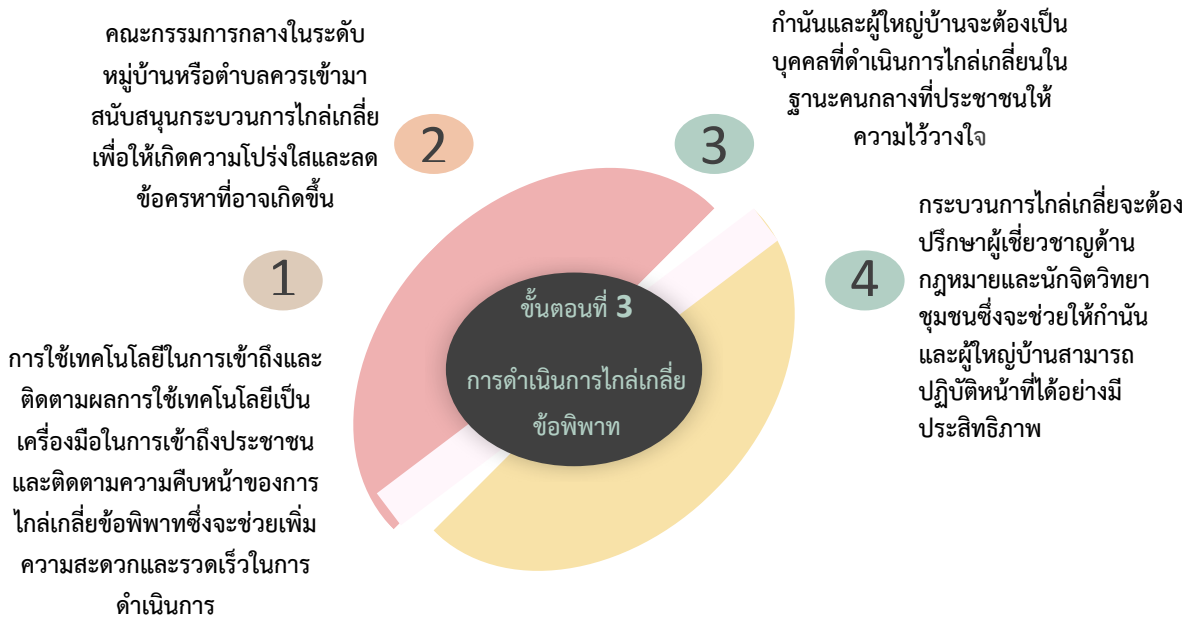
ภาพที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ขั้นตอนที่ 2 การสมัครใจยินยอมและแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย สรุปลำดับแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนที่ 2 การสมัครใจยินยอมและแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สรุปได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สรุปได้ดังภาพที่ 4

ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ภาพที่ 4 ขั้นตอนที่ 4 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ขั้นตอนที่ 5 การออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท สรุปได้ดังภาพที่ 5

ขั้นตอนที่ 5 การออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท

กระบวนการออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทคู่กรณีของกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นกระบวนการที่สำคัญในการจัดการข้อพิพาทในระดับชุมชน ซึ่งช่วยให้การแก้ไขข้อพิพาทภายในท้องถิ่นดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับชุมชนช่วยลดความตึงเครียดและปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องพึ่งพากระบวนการทางศาลที่อาจใช้เวลานานและมีค่าใช้จ่ายสูง

กระบวนการออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาทนั้นถือเป็นการยืนยันผลลัพธ์ที่เกิดจากการไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณี ซึ่งมีความสำคัญอย่างมาก ไม่เพียงแต่เป็นเอกสารที่ยืนยันว่าได้มีการตกลงกันระหว่างคู่กรณีเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้าง ความน่าเชื่อถือให้กับกระบวนการไกล่เกลี่ยในระดับท้องถิ่น

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงระดับข้อพิพาท

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ควรกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการไกล่เกลี่ยให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและได้รับการยอมรับ 2) ควรมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยช่วยให้กระบวนการไกล่เกลี่ยมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยลดระยะเวลาในการดำเนินงาน 3) ควรประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยผ่านช่องทางต่าง ๆ 4) ควรมีการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยควรมีเกณฑ์ที่ชัดเจนและโปร่งใส เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมีคุณสมบัติที่เหมาะสม 5) ควรส่งเสริมให้มีคณะกรรมการควรประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ 6) มีแนวทางการดำเนินกระบวนการแต่งตั้งควรใช้คณะกรรมการอิสระที่ประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานรัฐ ผู้นำชุมชน นักกฎหมาย และองค์กรภาคประชาชน และ 7) ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นการ

มอบเครื่องมือหรือกระบวนการที่มีประสิทธิภาพให้แก่กำนันและผู้ใหญ่บ้าน แต่ยังเป็นการสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็งและมีความยั่งยืนในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ 2) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ และ 3) ควรศึกษาความสัมพันธ์ต่อการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของนักปกครองในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

เอกสารอ้างอิง

- กนกศักดิ์ แฉวทิม. (2567). *ศึกษากรณีศึกษาการถอดบทเรียน : กลุ่มการเวก “Innovation to Alternative Justice*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติ.
- คัมภีร์ ทองพูน และคณะ. (2562). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง*. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชีวิวัฒน์ หวานอารมณ์. (2566). *พัฒนาการการไกล่เกลี่ยโดยคนกลางในประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบันสู่อนาคต*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ณพขรมน จันทรสม. (2565). *บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ. (2561). *การจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชุมชนพหุคูณครั้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช.” Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*. 11(1), 167.
- นิธิโรจน์ วงศ์วัฒนถาวร. (2561). *รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจังหวัดอุดรธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 61(7), 61.
- วัชรชัย สุทโท. (2562). *บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน. (2562). พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนพ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน. สำนักงานการสอบสวนและนิติการ. (2567). บทบาทพนักงานฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทให้กับประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานการสอบสวนและนิติการ. สุกัญญา รุ่งทองใบสุรีย์. (2556). การจัดการความขัดแย้งในชุมชน จังหวัดปทุมธานี. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 39(2), 21. สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Taro Yamane. (1973). *Statistics : an introductory analysis*. Harper. & Row.

การถอดบทเรียนกระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐ :
กรณีศึกษา กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน*

THE STUDY OF ELDERLY EMPLOYMENT PROCESS LESSON LEARNT: A CASE
STUDY IN DEPARTMENT OF EMPLOYMENT, MINISTRY OF LABOUR

พลอยไพลิน ศรีลัมภ์¹ และ พิชักษณ์ ภูตระกูล²

Ploypailin Sorralump¹ and Phichak Phutrakhul²

¹⁻²มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹⁻²Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author's Email: Ploypailin.sorralump@sg.swu.ac.th

Received 6 July 2025; Revised 24 August 2025; Accepted 12 September 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งถอดบทเรียนกระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของกรมการจัดหางาน ศึกษาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และเสนอแนวทางแก้ไข โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลวิจัย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากระบวนการจ้างงานมิได้เป็นเพียงการรับสมัครและคัดเลือกเท่านั้น แต่สะท้อนกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เชื่อมโยงระหว่างความต้องการกำลังคนและการสร้างคุณค่าทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ความไม่คุ้นชินกับเทคโนโลยี อุปกรณ์ที่ล้าสมัย และข้อจำกัดทางร่างกาย ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ถือเป็นการสูญเสียศักยภาพที่ควรถูกพัฒนาให้กลับมาเป็นประโยชน์ต่อ

Citation

* พลอยไพลิน ศรีลัมภ์ และ พิชักษณ์ ภูตระกูล. (2568). การถอดบทเรียนกระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐ: กรณีศึกษา กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 5(2), 100-112.

Ploypailin Sorralump and Phichak Phutrakhul2. (2025). The Study Of Elderly Employment Process Lesson Learnt: A Case Study In Department Of Employment, Ministry Of Labour. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(2), 100-112.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

องค์การและสังคม แนวทางการแก้ไขที่พบ เช่น การจัดอบรมทักษะดิจิทัล การสนับสนุนการทำงานที่บ้าน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการ สามารถมองได้ว่าเป็นกลยุทธ์เชิงระบบ (System Perspective) ที่ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการแรงงานสูงอายุ งานวิจัยนี้จึงมีคุณูปการทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติ โดยนำเสนอชุดความรู้ที่สามารถต่อยอดเป็นแนวทางการจ้างงานผู้สูงอายุให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การถอดบทเรียน, ผู้สูงอายุ, การจ้างงานผู้สูงอายุ, Human Capital, Policy Implication

Abstract

This research aims to extract lessons from the elderly employment process implemented by the Department of Employment, investigate the challenges encountered, and propose practical solutions. A qualitative methodology was employed, combining documentary analysis with in-depth interviews of key informants, while ensuring validity through data triangulation. The findings reveal that the employment process is not merely administrative recruitment but also represents a human resource management mechanism that balances workforce needs with the creation of social value for the elderly. Major challenges include limited technological skills, outdated equipment, and physical constraints. Interpreted through the lens of Human Capital Theory, these challenges indicate a depreciation of valuable capacities that can and should be revitalized for organizational and societal benefit. Proposed solutions—such as digital skills training, flexible work-from-home arrangements, and network-building with private employers—are aligned with a systemic perspective on managing elderly labor with greater adaptability. This study therefore contributes both policy and practical insights by providing a body of knowledge that can guide sustainable elderly employment initiatives in both public and private sectors.

Keywords: Lesson learnt, Elderly, Elderly employment, Human Capital, Policy Implication

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลกที่กำลังเข้าสู่สังคมสูงอายุถือเป็นหนึ่งใน “การเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้าง” (structural transition) ที่สำคัญที่สุดของศตวรรษที่ 21 หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยกำลังเผชิญความท้าทายจากการลดลงของอัตราการเกิดและการเพิ่มขึ้นของอายุขัย ผลจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้ผู้สูงอายุมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนประเทศไทยก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงอายุสมบูรณ์” (Aged Society) แล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา โดยในปัจจุบันผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ตามเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงเป็นอันดับสองในภูมิภาคอาเซียน รองจากประเทศสิงคโปร์ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2566) แนวโน้มนี้ก่อให้เกิดแรงกดดันทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมต่อภาครัฐและครอบครัว เนื่องจากวัยแรงงานที่ลดลงไม่สามารถรองรับภาระด้านการจัดเก็บภาษีและสวัสดิการได้อย่างเพียงพอ (กานติมา พงษ์นัยรัตน์, 2564)

ปัญหาสำคัญจึงมิใช่เพียงการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุ แต่คือ “การจัดการทุนมนุษย์สูงวัย” (management of elderly human capital) เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเป็นแรงงานที่มีคุณค่าและลดการพึ่งพิงสังคมและรัฐบาล การศึกษาของสิริพร พงศ์หิรัญสกุล และคณะ (2567) ชี้ให้เห็นว่าการจ้างงานผู้สูงอายุไม่เพียงช่วยบรรเทาการขาดแคลนแรงงาน แต่ยังเป็นการใช้ประสบการณ์ ความรู้ และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในการสร้างผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจและสังคม ทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ที่มองว่าความรู้และทักษะที่สะสมไว้สามารถสร้างคุณค่าให้กับองค์กรและระบบเศรษฐกิจ แม้ว่าจะอยู่ในช่วงหลังเกษียณอายุราชการแล้วก็ตาม นอกจากนี้ยังส่งผลดีต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยร่างกายได้มีการออกแรงและสมองเกิดการทำงานมากกว่าอาศัยอยู่บ้านหลังเกษียณอายุอีกด้วย อย่างไรก็ตาม บริบทการจ้างงานผู้สูงอายุในประเทศไทยยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายด้าน ทั้งทัศนคติทางสังคมที่มองผู้สูงอายุว่าเป็น “แรงงานที่หมดศักยภาพ” (depreciated labor) ข้อยกีดกันด้านสุขภาพ และโครงสร้างเชิงกฎหมายที่ยังไม่เอื้อต่อการจ้างงานต่อเนื่องในภาคเอกชน (มัทรี เชื้อนขันธ, 2562; ไพรินทร์ ชัดิพงษ์, 2567) สิ่งเหล่านี้สะท้อนความไม่สอดคล้องกันระหว่าง

นโยบายของภาครัฐที่พยายามส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ กับการปฏิบัติจริงในสถานประกอบการที่ยังจำกัดตำแหน่งงานสำหรับกลุ่มวัยดังกล่าว

ในบริบทดังกล่าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน จึงถูกกำหนดบทบาทให้เป็น “หน่วยงานต้นแบบ” (model agency) ในการจัดทำโครงการและกิจกรรมจ้างงานผู้สูงอายุ ทำงานในภาครัฐ เป้าหมายไม่ใช่เพียงเพื่อทดแทนแรงงานที่ขาดแคลน แต่เพื่อสร้างต้นแบบที่สามารถถ่ายทอดไปยังภาคเอกชนและหน่วยงานอื่น ๆ ได้ในอนาคต (กรมการจัดหางาน, 2563) ซึ่งเป็นการแสดงถึงความตั้งใจในการสนับสนุนผู้สูงอายุให้ได้รับสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกับผู้อื่น (กองพัฒนาระบบบริหารจัดการหางาน, (ม.ป.ป.)) กิจกรรมนี้จึงเป็นพื้นที่สำคัญในการศึกษาทั้งในแง่ของ ความสำเร็จ กระบวนการ และอุปสรรค ที่เกิดขึ้น เพื่อก่อให้เกิดชุดความรู้ (knowledge package) สำหรับการพัฒนา นโยบายและแนวทางการบริหารจัดการแรงงานผู้สูงอายุในสังคมไทย

จากช่องว่างทางวิชาการที่ผ่านมา ผู้วิจัยไม่พบการศึกษาเชิงลึกที่มุ่งถอดบทเรียนกระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุในหน่วยงานภาครัฐโดยตรง งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในฐานะที่ไม่เพียงบันทึกกระบวนการปฏิบัติ แต่ยังวิเคราะห์เชิงทฤษฎีเพื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ โดยเฉพาะในมิติของการกระจายอำนาจเชิงนโยบาย (policy decentralization) และการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (social justice) ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้สูงอายุ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการถอดบทเรียนกระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของกรมการจัดหางาน วิเคราะห์อุปสรรค และเสนอแนวทางแก้ไข เพื่อสร้างต้นแบบการบริหารจัดการแรงงานสูงอายุที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในภาครัฐและเอกชน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและหน่วยงานที่จ้างงานผู้สูงอายุให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของกรมการจัดหางาน
2. เพื่อศึกษาอุปสรรคการทำงานของผู้สูงอายุในกรมการจัดหางาน
3. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขอุปสรรคการทำงานของผู้สูงอายุในกรมการจัดหางาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจเชิงลึกมากกว่าการวัดเชิงปริมาณ กระบวนการวิจัยแบ่งออกเป็นสองระยะหลักที่ เกื้อหนุนกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ทั้งหลากหลายและน่าเชื่อถือ

ระยะที่หนึ่ง: การศึกษาข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์รายงานผลการดำเนินงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องของกรมการ จัดหางานในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2563–2568 โดยเน้นการตรวจสอบเป้าหมายเชิงนโยบาย กระบวนการปฏิบัติการ และผลการดำเนินกิจกรรมจ้างงานผู้สูงอายุทำงานในภาครัฐ ข้อมูลเชิง เอกสารเหล่านี้ถูกใช้เป็นฐานในการทำความเข้าใจ “ภาพรวมเชิงระบบ” (system overview) ของกิจกรรม อีกทั้งยังเป็นจุดตั้งต้นของการสังเคราะห์ประเด็นคำถามสำหรับการเก็บข้อมูล ภาคสนาม

ระยะที่สอง: การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน โครงการ และ (2) ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมจ้างงานผู้สูงอายุทำงานในภาครัฐ รวมทั้งสิ้น 23 คน การสัมภาษณ์ดำเนินการผ่านโปรแกรม Zoom โดยใช้แนวคำถามที่ผ่านการตรวจสอบจาก อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ครอบคลุมทุกประเด็นที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูล เอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกถอดความ (Transcription) และนำเข้าสู่โปรแกรม QDA Miner Lite เพื่อทำการสกัดรหัส (coding) จัดหมวดหมู่ และสร้างธีม (thematic analysis) การใช้ซอฟต์แวร์นี้ช่วยให้การวิเคราะห์มีความเป็นระบบ ลดอคติส่วนบุคคล และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ กระบวนการนี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถระบุรูปแบบ (patterns) และ ความเชื่อมโยง (relationships) ระหว่างประเด็นต่าง ๆ ได้ชัดเจน

การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล

เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสาม เสา (Triangulation) ทั้งในเชิงแหล่งข้อมูล (ข้อมูลเอกสาร, ข้าราชการ, ผู้สูงอายุ) และวิธีวิจัย (Document Analysis, In-depth Interview, Thematic Coding) นอกจากนี้ ยังมีการ

ตรวจสอบโดยเพื่อนนักวิจัย (Peer Debriefing) เพื่อสะท้อนมุมมองที่แตกต่างและลดความลำเอียงของผู้วิจัย

การเชื่อมโยงกับทฤษฎี

ผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ไม่ได้ถูกนำเสนอเพียงเชิงพรรณนา แต่ถูกตีความและเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎี เช่น ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory), ทฤษฎีระบบ (System Theory) และกรอบความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice Perspective) เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงวิชาการที่มีคุณค่าในระดับนโยบายและการปฏิบัติจริง

ดังนั้น วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้จึงมิได้เป็นเพียงการเก็บข้อมูลเชิงพรรณนา แต่เป็นการผสมผสานข้อมูลเชิงเอกสารและภาคสนามเข้ากับการวิเคราะห์เชิงทฤษฎี เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกและองค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดไปสู่การพัฒนานโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุในอนาคต

ผลการวิจัย

1. กระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของกรมการจัดหางาน

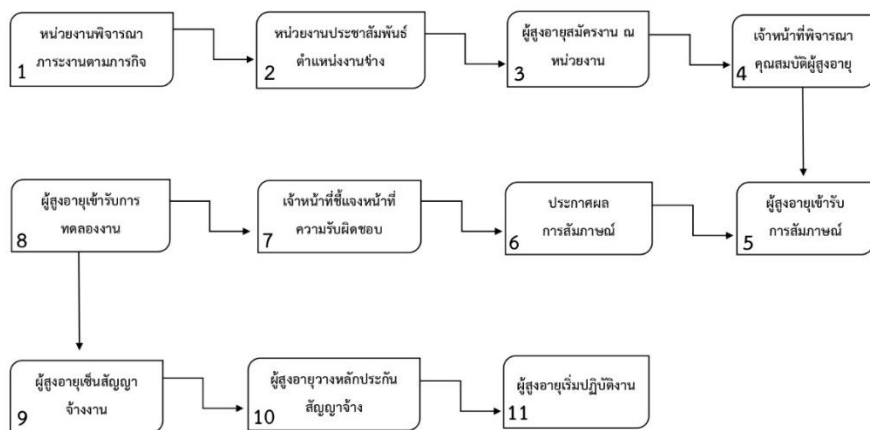
ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของกรมการจัดหางานมิได้เป็นเพียงการตอบสนองต่อการขาดแคลนบุคลากร แต่สะท้อนถึงกลไกการจัดการเชิงระบบที่เชื่อมโยงระหว่างภาระงานและกำลังคนในหน่วยงาน โดยหน่วยงานภายใต้กรมการจัดหางานต้องเริ่มจากการประเมินความต้องการบุคลากร หากพบว่าภาระงานมีมากกว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ จึงตัดสินใจเปิดรับสมัครผู้สูงอายุ กระบวนการนี้ถูกออกแบบให้เป็นไปอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ตำแหน่งงาน (ทั้งช่องทางออนไลน์และออฟไลน์) การรับสมัครและตรวจสอบคุณสมบัติ การสัมภาษณ์โดยหัวหน้าหน่วยงาน ไปจนถึงการทดลองงาน การเซ็นสัญญาจ้าง และวางหลักประกันสัญญา

สิ่งที่โดดเด่นคือการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้สูงอายุอย่างชัดเจน ทั้งงานด้านการให้คำปรึกษา จัดหางาน บริการประชาชน และงานด้านเอกสาร ขณะเดียวกันเงื่อนไขการจ้างงานก็ถูกปรับให้เหมาะสมกับช่วงวัย เช่น การทำงานสัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวมเดือนละ 12 วัน และค่าตอบแทนที่กำหนดไว้ชั่วโมงละ 250 บาท รวมเดือนละ 9,000 บาท ซึ่งสูงกว่าค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมาย โดยจะได้รับภายใน 5 วันทำการของเดือนถัดไป นอกจากนี้ ยังมีการจัดสรรสวัสดิการในบางมิติ เช่น เสื้อเครื่องแบบ ค่าเบี้ยเลี้ยงเมื่อปฏิบัติงานนอกเวลา หรือค่าเดินทางเมื่อออกต่างจังหวัด แม้จะยังขาดสวัสดิการด้านสุขภาพ แต่ระบบค่าตอบแทนและ

รูปแบบงานที่ยืดหยุ่นนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามของกรมการจัดหางานในการปรับตัวให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้สูงอายุ

กล่าวโดยสรุป กระบวนการจ้างงานดังกล่าวสะท้อนแนวคิดเชิงระบบ (System Theory) ที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างความต้องการกำลังคนกับศักยภาพของแรงงานสูงวัย โดยมองผู้สูงอายุไม่เพียงเป็น “ผู้ทดแทนแรงงานที่ขาดแคลน” แต่เป็น “ทุนมนุษย์” (Human Capital) ที่มีคุณค่าและสามารถสร้างผลประโยชน์ร่วมทั้งต่อหน่วยงานและสังคม

กระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของกรมการจัดหางาน

ภาพที่ 1 ภาพแสดงกระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของกรมการจัดหางาน

2. อุปสรรคการทำงานของผู้สูงอายุในกรมการจัดหางาน

แม้ว่ากระบวนการจ้างงานจะมีความเป็นระบบ แต่ผู้สูงอายุที่เข้ามาปฏิบัติงานยังคงประสบกับอุปสรรคหลายประการ ประการแรก คือ ข้อจำกัดด้านทักษะเทคโนโลยี ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคยกับการใช้งานคอมพิวเตอร์และระบบดิจิทัล ทำให้การให้บริการประชาชนล่าช้า ประกอบกับอุปกรณ์ที่ใช้ในหน่วยงานมีความล้าสมัย ยังส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน

ประการที่สอง คือ ข้อจำกัดด้านสุขภาพและสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยตามวัย ปัญหานี้ไม่เพียงทำให้ผู้สูงอายุทำงานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ แต่ยังส่งผลต่อการเดินทางมาทำงานและ

การปฏิบัติการที่ต้องออกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถเป็นสาเหตุของการเลิกทำงานในที่สุด

ประการที่สาม คือ การเรียนรู้งานใหม่ในช่วงเวลาสั้น ผู้สูงอายุที่เข้ามาทำงานไม่ถึงหนึ่งปีมักประสบปัญหาความไม่คุ้นชินกับระบบงาน อีกทั้งบางคนไม่มีประสบการณ์ตรงด้านแรงงาน หรือการจัดหางาน จึงต้องใช้เวลามากในการเรียนรู้ ส่งผลต่อคุณภาพบริการ

ประการที่สี่ คือ ผู้สูงอายุได้รับการะงานด้านเอกสารเกินกว่าศักยภาพ ส่งผลทำให้ภาระงานไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย

นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ตำแหน่งงานว่างสำหรับผู้สูงอายุมีไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนที่ต้องการทำงาน อีกทั้งความร่วมมือจากสถานประกอบการเอกชน ยังไม่เป็นไปตามบันทึกความเข้าใจที่จัดทำไว้ แม้มีนโยบายสนับสนุน แต่การจ้างงานจริงกลับไม่เกิดขึ้นเต็มรูปแบบ ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่าง “นโยบาย” และ “การปฏิบัติจริง” ในระบบการบริหารแรงงานสูงอายุ

อุปสรรคดังกล่าวเมื่อนำมาวิเคราะห์เชิงทฤษฎี สามารถมองได้ว่าเป็นการลดทอนมูลค่าทุนมนุษย์ (depreciation of human capital) ที่เกิดจากการขาดการลงทุนอย่างต่อเนื่องในด้านทักษะ เทคโนโลยี และสวัสดิการที่เหมาะสม

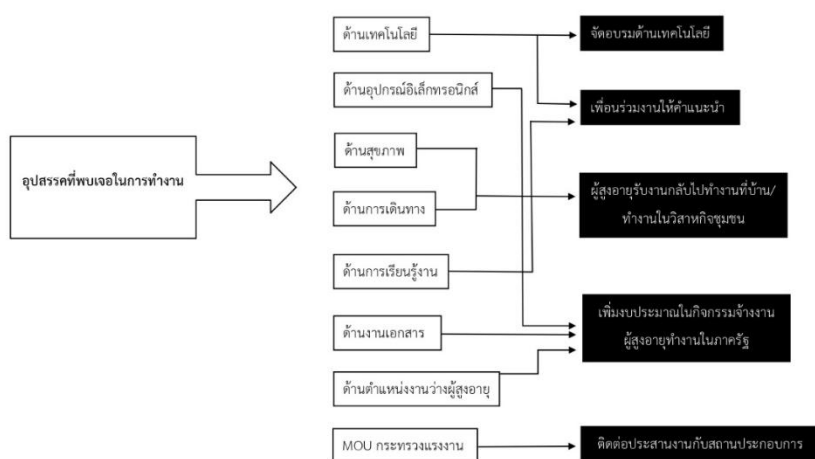
3. แนวทางการแก้ไขอุปสรรคการทำงานของผู้สูงอายุในกรมการจัดหางาน

แนวทางแก้ไขที่กรมการจัดหางานนำมาใช้และปรับปรุง ได้แก่ การจัดอบรมด้านเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล นำไปสู่การบริการที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนการเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน (peer learning) ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวได้รวดเร็วขึ้น การที่ผู้สูงอายุติดต่อประสานงานกับสถานประกอบการเพื่อขอตำแหน่งงานว่างด้วยตนเอง และการออกแบบงานในลักษณะที่ยืดหยุ่น เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุรับงานกลับไปทำที่บ้าน หรือทำงานในวิสาหกิจชุมชนซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสุขภาพของผู้สูงอายุ

ในระดับนโยบาย มีข้อเสนอให้รัฐบาลเพิ่มงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมจ้างงานผู้สูงอายุ เพื่อรองรับการจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยและการขยายตำแหน่งงานใหม่ เช่น ตำแหน่งธุรการด้านเอกสาร ที่สามารถแบ่งเบาภาระของผู้สูงอายุที่ทำงานด้านบริการโดยตรง ข้อเสนอนี้สอดคล้องกับมุมมองความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice Perspective) ที่ชี้ว่าผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการทำงานอย่างเท่าเทียมและมีระบบสนับสนุนที่เหมาะสมกับวัย

กล่าวโดยสรุป แนวทางแก้ไขที่ปรากฏจากงานวิจัยนี้มีไม่ใช่เพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่เป็นการวางรากฐานของ “ระบบการบริหารแรงงานสูงอายุ” ที่เน้นการเสริมทักษะ การออกแบบงานที่ยืดหยุ่น และการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถทำงานอย่างมี ศักดิ์ศรีและมีคุณค่าในสังคม

อุปสรรคการทำงานของผู้สูงอายุในกรมการจัดหางานและแนวทางการแก้ไข

ภาพที่ 2 แสดงภาพอุปสรรคการทำงานของผู้สูงอายุในกรมการจัดหางานและแนวทางการแก้ไข

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของกรมการจัดหางาน ไม่ใช่เพียงการบริหารงานบุคคลในเชิงปฏิบัติ แต่เป็นการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในมิติของการ บริหารภาครัฐที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับประเด็นทางสังคมและนโยบายสาธารณะ การที่ หน่วยงานเริ่มจากการประเมินภาระงานและกำลังคนก่อนจะตัดสินใจจ้างผู้สูงอายุ แสดงถึงการ ประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎีระบบ (System Theory) ซึ่งชี้ว่าการทำงานขององค์การจำเป็นต้อง รักษาสมดุลระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่และความต้องการในเชิงภารกิจ หากพิจารณาจากผลการ สัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล จะพบว่ากระบวนการนี้ช่วยให้การจ้างงานผู้สูงอายุไม่ใช่เรื่อง

“การสงเคราะห์” หากแต่เป็นการใช้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสบการณ์มาสร้างคุณค่าให้กับองค์กรและสังคม

ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังชี้ว่า แม้ผู้สูงอายุจะได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่าค่าจ้างขั้นต่ำและมีรูปแบบการทำงานที่ยืดหยุ่น แต่สวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความมั่นคงทางสังคมยังมีข้อจำกัด การขาดสิทธิประโยชน์ด้านการตรวจสุขภาพหรือการประกันทางการแพทย์ทำให้ผู้สูงอายุยังคงอยู่ในสถานะ “แรงงานชายขอบ” (marginalized labor) เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานวัยทำงาน สถานการณ์นี้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ในเชิง **Social Justice Perspective** ที่ชี้ว่าความเป็นธรรมมิใช่เพียงการมีโอกาสดำเนินงาน แต่ต้องรวมถึงการได้รับสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมกับบริบทของวัยสูงอายุด้วย (ไพรินทร์ ชัดิพงษ์, 2567)

อุปสรรคที่สำคัญ เช่น ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและสุขภาพ เมื่อพิจารณาตาม ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) สามารถมองได้ว่าเป็นการ “ลดค่าของทุนมนุษย์” ที่เกิดจากการขาดการลงทุนต่อเนื่อง หากผู้สูงอายุไม่ได้รับการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลหรือสนับสนุนด้านสุขภาพ ศักยภาพที่สั่งสมมาจะค่อย ๆ สูญเสียไป แนวทางแก้ไขที่กรมการจัดหางานดำเนินการ เช่น การจัดอบรมด้านเทคโนโลยี การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน และการเปิดโอกาสให้ทำงานที่บ้าน จึงไม่ใช่เพียงมาตรการเชิงปฏิบัติ แต่สามารถมองได้ว่าเป็นการ “ลงทุนซ้ำ” ในทุนมนุษย์สูงอายุ เพื่อฟื้นฟูและเพิ่มคุณค่าให้กลับมาเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและระบบเศรษฐกิจ

อีกประเด็นที่สำคัญ คือ ช่องว่างระหว่าง “นโยบาย” กับ “การปฏิบัติจริง” แม้ภาครัฐจะมีมาตรการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ เช่น การยกเว้นภาษี แต่การดำเนินงานในภาคเอกชนกลับไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความไม่สอดคล้องนี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของการกำหนดนโยบายสาธารณะในลักษณะ top-down ที่ยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของสถานประกอบการได้อย่างแท้จริง ดังนั้น กรณีสึกษาของกรมการจัดหางานจึงเป็นหลักฐานสำคัญว่าการสร้าง “ต้นแบบการจ้างงานผู้สูงอายุ” ต้องอาศัยทั้งกลไกเชิงระบบภายในองค์กรและการปรับปรุงเชิงนโยบายในระดับโครงสร้าง

โดยสรุป การอภิปรายผลครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจ้างงานผู้สูงอายุไม่ใช่เพียงมาตรการชั่วคราวเพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนแรงงาน แต่เป็นการสร้างระบบการจัดการทุนมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อสังคมสูงอายุไทย การเชื่อมโยงผลการวิจัยกับทฤษฎีระบบ ทุนมนุษย์ และความเป็นธรรมทางสังคม ชี้ให้เห็นว่าการออกแบบนโยบายและการปฏิบัติจริงต้องคำนึงถึงความสมดุล

ระหว่าง “ศักยภาพ” ของผู้สูงอายุและ “การสนับสนุนเชิงโครงสร้าง” จากภาครัฐและเอกชน หากสามารถทำได้ การจ้างงานผู้สูงอายุจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการขับเคลื่อนสังคมไทยอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ถอดบทเรียนจากกระบวนการจ้างงานผู้สูงอายุของกรมการจัดหางาน พบว่า กระบวนการดังกล่าวมีความเป็นระบบตั้งแต่การประเมินภาระงาน การประชาสัมพันธ์ การคัดเลือก ไปจนถึงการเซ็นสัญญาจ้างและการปฏิบัติงานจริง ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในระบบราชการในฐานะแรงงานที่เสริมกำลังคน ขณะเดียวกันยังได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการบางส่วนที่ช่วยบรรเทาภาระทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยชี้ว่า กระบวนการนี้ไม่เพียงมีคุณค่าในเชิงปฏิบัติ แต่ยังสะท้อนถึงกลไกการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ ที่ตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมสูงอายุไทย

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่พบ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัล อุปกรณ์ที่ล้าสมัย สุขภาพที่ถดถอย และความร่วมมือจากภาคเอกชนที่ยังไม่เต็มรูปแบบ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการลดทอนทุนมนุษย์หากไม่มีการลงทุนซ้ำในด้านทักษะและสวัสดิการที่เหมาะสม เมื่อวิเคราะห์ผ่านกรอบ Human Capital Theory และ Social Justice Perspective จะเห็นได้ชัดว่าผู้สูงอายุยังคงถูกมองเป็นแรงงานชายขอบที่ต้องการการสนับสนุนเชิงโครงสร้างเพื่อสร้างความเสมอภาคในการทำงาน

แนวทางการแก้ไขที่ปรากฏจากการศึกษา เช่น การจัดอบรมเทคโนโลยี การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน การสนับสนุนให้ทำงานที่บ้าน และการขยายงบประมาณเพื่อเพิ่มตำแหน่งงานใหม่ ถือเป็นมาตรการที่ไม่เพียงแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ยังสร้างรากฐานของ ระบบการจ้างงานผู้สูงอายุที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดเชิงระบบ (System Perspective) ที่เน้นความยืดหยุ่น และการบูรณาการทรัพยากรมนุษย์กับเป้าหมายเชิงสังคม

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.การปรับปรุงกฎหมายและนโยบายแรงงานสูงอายุ – ควรมีกฎหมายที่กำหนดสิทธิและสวัสดิการขั้นต่ำ เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี หรือการสนับสนุนค่ารักษาพยาบาล เพื่อสร้างความมั่นคงและลดความเหลื่อมล้ำ

2. การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง – ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อให้กิจกรรมจ้างงานผู้สูงอายุทำงานในภาครัฐครอบคลุมทุกหน่วยงานมากขึ้น และมีตำแหน่งงานที่หลากหลายกว่าเดิม เช่น งานธุรการ งานเอกสาร หรือการให้คำปรึกษา

3. การสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชน – นอกเหนือจากมาตรการยกเว้นภาษี ควรมีมาตรการใหม่ที่น่าสนใจอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กองทุนสนับสนุนการพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ หรือรางวัลสำหรับองค์กรที่จ้างงานผู้สูงอายุในสัดส่วนสูง

4. การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงาน – ภาครัฐควรลงทุนในระบบดิจิทัลและอุปกรณ์ที่เหมาะสมเพื่อเอื้อต่อการทำงานของผู้สูงอายุ เช่น ระบบออนไลน์ที่ใช้งานง่าย ระบบให้คำปรึกษาทางไกล หรือแพลตฟอร์มงานที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับแรงงานสูงอายุ

ข้อเสนอเชิงวิชาการ

สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยตรง เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนประสบการณ์จริงของผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุมและนำไปสู่การออกแบบนโยบายที่ตอบสนองทั้งสองภาคส่วนได้ดียิ่งขึ้น อีกประเด็นที่ควรขยายคือ การศึกษาผลลัพธ์ระยะยาวของการจ้างงานผู้สูงอายุ เช่น ผลต่อคุณภาพชีวิต สุขภาพจิต หรือการลดภาระทางการคลังของรัฐ ซึ่งจะช่วยให้เห็นคุณค่าเชิงระบบของการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

กรมการจัดหางาน. (2563). *แผนปฏิบัติราชการรายปี พ.ศ.2564 กรมการจัดหางาน*. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2567 จาก

https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/bkk_th/53382ba7e8d741f5e739d381ccddf675.pdf

กองพัฒนาระบบบริหารจัดการหางาน. ((ม.ป.ป.)). *ภารกิจของหน่วยงาน*. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2567 จาก

https://www.doe.go.th/prd/ems/general/param/site/171/cat/30/sub/0/pull/singleview/view/detail/object_id/583

- กานติมา พงษ์นัยรัตน์. (2564). แนวทางในการจ้างแรงงานผู้สูงอายุของภาคเอกชนเพื่อรองรับ โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพา. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2567 จาก https://buuir.buu.ac.th/bitstream/1234567890/4432/1/2565_129.pdf
- ไพรินทร์ ชัดดีพงษ์. (2567). การจ้างงานผู้สูงอายุผ่านมุมมองความเป็นธรรมทางสังคม. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ, 9(1), 207-229.
- มัทรี เชื้อนขันธ. (2562). การจ้างงานผู้สูงอายุในภาคเอกชน (ชีวิตไร้เกษียณ) กรณีศึกษาเปรียบเทียบธุรกิจค้าปลีก (บริษัทเทสโก้โลตัส, บริษัทอิกเกีย, บริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด). ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2566). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 29 มิถุนายน 2567 จาก https://www.dop.go.th/download/knowledge/th1696238995-2521_0.pdf
- สิริพร พงศ์หิรัญสกุล และคณะ. (2567). แนวทางการพัฒนาทักษะแรงงานผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับลักษณะงาน. Journal of Administrative and Management Innovation. 12(1), 135-147.

ชาตินิยมทางเศรษฐกิจกับโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามัน*

ECONOMIC NATIONALISM AND THE GULF OF THAILAND - ANDAMAN SEA LAND BRIDGE PROJECT

ปณิธิ ชัยชนะ

Paniti Chaichana

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: dom.paniti@gmail.com

Received 2 April 2025; Revised 10 September 2025; Accepted 12 September 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และอธิบายมุมมองของรัฐบาลไทยต่อโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามันผ่านแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ โดยการวิจัยเอกสารชั้นทุติยภูมิเป็นหลัก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความตามกรอบแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่ามุมมองของรัฐบาลไทยสอดคล้องกับแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ คือ (1) มุ่งเน้นพิจารณารัฐเป็นตัวแสดงหลัก ซึ่งรัฐบาลไทยเป็นผู้ดำเนินโครงการ (2) รัฐแสวงหาความอยู่รอดในสภาวะอนาธิปไตย ซึ่งรัฐบาลไทยใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์และถ่วงดุลอำนาจกับชาติมหาอำนาจผ่านการเชื่อมโยงให้ร่วมลงทุน (3) รัฐเป็นเครื่องมือสำคัญของประชาชนเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการเพื่อกำหนดอนาคตของเศรษฐกิจไทยร่วมกัน และ (4) แสวงหาความมั่นคงและให้ความสำคัญกับการจ้างงาน ซึ่งหากโครงการ

Citation

* ปณิธิ ชัยชนะ. (2568). ชาตินิยมทางเศรษฐกิจกับโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามัน.

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 5(2), 113-138.

Paniti Chaichana. (2025). Economic Nationalism and The Gulf of Thailand - Andaman Sea Land Bridge Project. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(2), 113-138.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

แลนด์บริดจ์ประสบความสำเร็จจะเป็นโอกาสสำหรับการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยรายได้มูลค่าสูงและการจ้างงานที่เพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: ชาตินิยมทางเศรษฐกิจ, พาณิชยนิยม, โครงการแลนด์บริดจ์

Abstract

This study aims to analyze and explain the Thai government's perspective on the Gulf of Thailand-Andaman Sea Land Bridge project through the concept of Economic Nationalism. Primarily utilizing secondary document analysis -- analyzed by the concept of Economic Nationalism, -- the research reveals that the Thai government's viewpoint aligns with key tenets of economic nationalism. These alignments are observed in four main areas: (1) State as the main actor: The government considers the state as the principal actor, spearheading the project's implementation. (2) State survival in anarchy: The government seeks to ensure national survival in an anarchic international system by leveraging Thailand's geopolitical advantages and balancing power with major nations through invitations for co-investment. (3) State as an instrument for public goals: The state serves as a crucial instrument for its citizens to achieve their objectives. This is reflected in the government's efforts to provide opportunities for public participation and feedback on the project, fostering a collective determination of Thailand's economic future. (4) Pursuit of wealth and employment: The government prioritizes the pursuit of national wealth and emphasizes employment generation. Should the Land Bridge project succeed, it is envisioned to create significant opportunities for economic growth through high-value income generation and increased employment.

Keywords: Economic Nationalism, Mercantilism, Land Bridge Project

บทนำ

ธุรกิจการเดินเรือ (Shipping) มีความสำคัญต่อการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการขนส่งสินค้า (Logistics) ระหว่างประเทศที่จำเป็นต้องอาศัยเรือในการลำเลียงและขนส่งจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งการขนส่งและการค้าทางทะเลทำให้เศรษฐกิจโลกเจริญ เกิดการบูรณาการระหว่างกันและเกิดการหลั่งไหลความเจริญก้าวหน้าจากประเทศที่ร่ำรวยไปสู่ชุมชนที่ห่างไกล (Lun, Y. H. V., et al., 2010) เนื่องจากการขนส่งทางทะเลทำให้ตลาดขยายตัวและเปิดกว้างสำหรับภาคอุตสาหกรรมทุกประเภทมากยิ่งขึ้น (Smith, A., 1776) ทั้งนี้ ในการขนส่งสินค้าทางทะเลต้องอาศัยเส้นทางเดินเรือ เช่น ทะเล แหลม และช่องแคบ เป็นต้น สำหรับการขนส่งสินค้าจากยุโรปไปยังเอเชีย นิยมเดินเรือผ่านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยผ่านทางช่องแคบมะละกาซึ่งเป็นหนึ่งในเส้นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของโลก เนื่องจากช่องแคบนี้สนับสนุนการค้าทางทะเลจำนวนมากระหว่างยุโรปและเอเชีย เป็นช่องทางเดินเรือหลักที่เชื่อมระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก และเป็นเส้นทางเดินเรือที่ใช้ระยะเวลาสั้นที่สุดสำหรับการเดินเรือระหว่างประเทศจากยุโรปไปยังเอเชีย (Lun, Y. H. V., et al., 2010) กลุ่มประเทศทั้งฝั่งมหาสมุทรอินเดีย ได้แก่ ประเทศในแถบเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง ทวีปยุโรป ทวีปแอฟริกา กลุ่มประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน รวมถึงประเทศไทย และกลุ่มประเทศฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสหรัฐอเมริกาต่างได้รับผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจจากการขนส่งสินค้าทางเรือผ่านช่องแคบมะละกา อย่างไรก็ตาม การนำเข้าและส่งออกสินค้าของประเทศไทยจากท่าเรือกรุงเทพและท่าเรือแหลมฉบังผ่านช่องแคบมะละกาต้องประสบกับปัญหาบางประการ เช่น ปริมาณเรือมากและหนาแน่น ระยะทางไกลและค่าใช้จ่ายในการเดินเรือสูง ช่องแคบสำรองมีระยะทางที่ไกลกว่าเดิม เป็นต้น เป็นเหตุให้ประเทศไทยจำเป็นต้องหาเส้นทางขนส่งสินค้าทางเรือใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม สามารถรักษาดันทุนการนำเข้าและส่งออก และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ (ลงทุนแมน, 2566)

“โครงการแลนด์บริดจ์ (Landbridge project)” ถูกกล่าวถึงในสมัยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นโครงการที่ถูกปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดมาจากแนวคิดการขุดคอคอดกระ (Isthmus of Kra) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดระยะทางและระยะเวลาในขนส่งสินค้าทางเรือระหว่างทะเลอันดามันและทะเลอ่าวไทย (สุรินทร์ เจนพิทยา, 2566) ซึ่งโครงการแลนด์บริดจ์เป็นโครงการพัฒนาท่าเรือฝั่งอ่าวไทยที่จังหวัดชุมพรและฝั่งทะเลอันดามันที่จังหวัด

ระนอง เพื่อทดแทนการเดินทางเรือผ่านช่องแคบมะละกาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับอุปสรรคดังที่กล่าวไปข้างต้น ระยะทางระหว่างสองท่าเรือห่างกันเพียง 90 กิโลเมตร หรือหากเป็นรถบรรทุกสินค้าหนักใช้เวลาวิ่งเพียง 1 ชั่วโมง 30 นาทีเท่านั้น และในปี พ.ศ. 2566 รัฐบาลเศรษฐา ทวีสิน เปิดโอกาสให้มีการทำประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับโครงการนี้ (ลงทุนแมน, 2566)

ประเทศไทยมีเป้าหมายการพัฒนา 4 ประการ ตามยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของประเทศ พ.ศ. 2558-2565 ที่กำหนดโดยกระทรวงคมนาคม โดยหนึ่งในเป้าหมายสำคัญ คือ การสร้างโอกาสในการแข่งขันและเพื่อให้ประเทศได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ 1 ใน 5 แผนงานที่จำเป็นต้องเร่งดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายการพัฒนา คือ แผนงานการพัฒนาโครงข่ายการขนส่งทางน้ำ โดยแผนงานดังกล่าวเป็นโครงการก่อสร้างท่าเรือลำน้ำและท่าเรือชายฝั่งด้านทะเลอ่าวไทยและทะเลอันดามัน เพื่อการขนส่งสินค้าทั้งภายในและระหว่างประเทศ (กอบกุล โมทนา, 2559) โดยโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามันเป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการทางด้านการคมนาคมขนส่งในรูปแบบการขนส่งเชื่อมโยงกันระหว่างท่าเรือฝั่งทะเลอันดามันและท่าเรือฝั่งทะเลอ่าวไทยอย่างไร้รอยต่อ เพื่อส่งเสริมการขนส่งทางน้ำให้มีความทันสมัย รวมถึงเพื่อให้ประเทศไทยมีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับนานาชาติ (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งจราจร, 2564) อย่างไรก็ตาม โครงการดังกล่าวมีมูลค่าการลงทุนมหาศาล ซึ่งรัฐบาลไทยไม่สามารถเป็นผู้ลงทุนเพียงรายเดียวได้ จึงเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนทั้งภายในและต่างประเทศเป็นผู้ลงทุน และรัฐบาลไทยจะให้การสัมปทานพื้นที่เป็นระยะเวลา 50 ปี ภายใต้เงื่อนไขว่าหากเอกชนรายใดสามารถบริหารพื้นที่ได้น้อยที่สุดตามที่ภาครัฐกำหนดจะได้รับการพิจารณาเป็นผู้รับสัมปทานร่วม (ฐานเศรษฐกิจ, 2566) โดยจากการคาดการณ์หากโครงการนี้สำเร็จจะเกิดเส้นทางการค้าใหม่ที่เชื่อมประเทศไทยกับกลุ่มประเทศฝั่งมหาสมุทรอินเดีย เช่น อินเดีย ตะวันออกกลาง ยุโรป เป็นต้น และกลุ่มประเทศฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก เช่น จีน ญี่ปุ่น เวียดนาม เป็นต้น และประเทศไทยจะกลายเป็นจุดสำคัญด้านการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมทั้งฝั่งตะวันออกและตะวันตก ส่งผลให้ประเทศไทยอาจกลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้า เช่นเดียวกับสิงคโปร์ (Takahashi, T., 2022) ทั้งนี้ รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับจีนซึ่งมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจในภูมิภาค มีการปรึกษาหารือกับเอกอัครราชทูตจีนในด้านความร่วมมือดังกล่าว เนื่องจากไทยและจีนมีโครงการความร่วมมือด้านการคมนาคมอื่นร่วมกัน เช่น

โครงการรถไฟความเร็วสูงระหว่างไทยกับจีน (Thai-Chinese railway project) เป็นต้น (Bangkok Post, 2021) เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อการดำเนินนโยบายของสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นที่ต้องการป้องกันการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งอาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจและอาจส่งผลดีต่อประเทศในด้านการหาบริษัทเอกชนจากประเทศเหล่านี้เข้ามาลงทุนร่วมในโครงการ (Takahashi, T., 2022)

แม้ว่าในปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2568 โครงการแลนด์บริดจ์ได้เลื่อนหายไปพร้อมกับการลงจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายเศรษฐา ทวีสิน และไม่พบการปรากฏของคำกล่าวหรือหลักฐานใด ๆ เกี่ยวกับโครงการนี้ในสมัยรัฐบาลนางสาวแพทองธาร ชินวัตร แม้เพียงครั้งเดียวถึงกระนั้น ผู้ศึกษายังคงเล็งเห็นถึงความสำคัญของโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามันที่ช่วยแก้ปัญหาอุปสรรคในการขนส่งสินค้าผ่านทางช่องแคบมะละกา และนำประเทศไทยเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามการคาดการณ์ที่กล่าวไปข้างต้น ทั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ อย่างแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจเป็นกรอบในการวิเคราะห์มุมมองของรัฐบาลไทยต่อโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามัน เพื่ออธิบายในเชิงวิเคราะห์มุมมองของรัฐบาลไทยภายใต้ขอบเขตเนื้อหามุมมองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จนถึงรัฐบาลนายเศรษฐา ทวีสินต่อการดำเนินโครงการนี้ และเพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาต่อไปในอนาคต หากมีการรื้อฟื้นโครงการขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และอธิบายมุมมองของรัฐบาลไทยต่อโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามัน ผ่านแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ

การทบทวนวรรณกรรม

ส่วนที่ 1 แนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ (International Political Economy; IPE) ที่มุ่งเน้นบทบาทของรัฐและความสำคัญของอำนาจในการกำหนดผลลัพธ์ในเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศต่างถูกเรียกแตกต่างกันออกไปตามกลุ่มนักคิดที่ให้คำนิยาม เช่น พาณิชยนิยม (Mercantilism) พาณิชยนิยมใหม่ (Neo-mercantilism) รัฐนิยม (Statism)

ทฤษฎีเน้นรัฐเป็นหลัก (State-based Theory) การเมืองเชิงอำนาจ (Power Politics) หรือชาตินิยมทางเศรษฐกิจ (Economic Nationalism) เป็นต้น ทฤษฎีดังกล่าวจึงอยู่ในกลุ่มชาตินิยม (Nationalism) เนื่องจากศูนย์กลางของการวิเคราะห์อยู่ที่รัฐหรือการปกป้องคุ้มครองชาติ แม้เศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่วัตถุประสงค์ของการมีปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจยังคงเหมือนเดิม เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มทฤษฎีนี้กับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความใกล้เคียงกับทฤษฎีสัจนิยม (Realism) มากที่สุด (O'Brien, R. & Williams, M., 2016) แม้มีความใกล้เคียงกัน แต่สัจนิยมและชาตินิยมไม่ใช่ทฤษฎีเดียวกันและไม่สามารถใช้แทนกันได้ เนื่องจากทั้งสองทฤษฎีมีความแตกต่างกันบางประการ คือ สัจนิยมมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความเป็นไปได้ของการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลของมนุษย์ แต่ไม่มีคำอธิบายอย่างชัดเจนว่าผู้ที่มีแนวคิดแบบสัจนิยมคิดแบบชาตินิยม และนักสัจนิยมบางคนได้โต้แย้งชาตินิยม (Gilpin, R. & Gilpin, J. M., 2001) ตัวอย่างเช่น ฮันส์ มอร์แกนธาว (Hans J. Morgenthau) ที่โจมตีลัทธิชาตินิยมที่ไร้การควบคุมและกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับพฤติกรรมทางการเมืองที่ช่วยให้ทุกรัฐสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติพร้อมทั้งปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติของรัฐบาลตนเอง (Morgenthau, H. J., 1972) เป็นต้น ดังนั้น ชาตินิยมและสัจนิยมจึงไม่เหมือนกัน หากแต่ให้ความสำคัญกับรัฐเป็นตัวแสดงหลักเหมือนกันเพียงเท่านั้น กล่าวคือ ชาตินิยมเป็นส่วนหนึ่งของสัจนิยม ซึ่งนักชาตินิยมอาจเป็นนักสัจนิยม แต่นักสัจนิยมไม่จำเป็นต้องเป็นนักชาตินิยมหรือผู้รักชาติเสมอไป (Gilpin, R. & Gilpin, J. M., 2001)

โรเบิร์ต กิลปิน (Robert Gilpin) ให้คำจำกัดความของเศรษฐกิจการเมืองโลก (Global Political Economy) ว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ของตลาดกับผู้มีบทบาทที่ทรงอำนาจ เช่น รัฐ บริษัทข้ามชาติ และองค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น โดยให้ความสำคัญกับรัฐเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับตัวแสดงอื่นเช่นกัน ได้แก่ ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และคณะกรรมการแห่งสหภาพยุโรป ทั้งนี้ ตัวแสดงดังกล่าวไม่ได้ถูกให้ความสำคัญมากเท่ากับรัฐ เนื่องจากรัฐเป็นผู้มีบทบาทหลักในกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลของแต่ละประเทศยังคงมีอำนาจในการตัดสินใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องทางเศรษฐกิจ และสามารถกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับผู้มีบทบาทรายอื่นให้ทำหน้าที่ได้ รวมถึงสามารถใช้อำนาจของตนเพื่อโน้มน้าวผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ เช่น สหภาพยุโรปที่มีฝรั่งเศสและเยอรมนีเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป แม้ว่าอาจมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของสหภาพยุโรปเป็นไปอย่างไรก็ตาม รัฐบาลของประเทศสมาชิกต่างๆ ยังคงเป็นตัวแสดงที่สำคัญภายในข้อตกลงระดับภูมิภาคนี้ (Gilpin, R. & Gilpin, J. M.,

2001) ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาบริบทภายในประเทศ ผลประโยชน์และนโยบายของรัฐมักถูกกำหนดโดยชนชั้นสูงทางการเมือง (Political elite) แรงกดดันของกลุ่มผู้มีอำนาจภายในสังคมระดับชาติ และธรรมชาติของระบบเศรษฐกิจการเมืองแห่งชาติ ซึ่งนโยบายต่างประเทศด้านเศรษฐกิจของรัฐสะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์แห่งชาติตามที่กำหนดโดยชนชั้นสูงที่มีอำนาจเหนือกว่าชนชั้นอื่นในสังคม (Gilpin, R., 1981) และผลประโยชน์แห่งชาติที่กำหนดโดยชนชั้นสูงทางการเมืองเหล่านี้มักมีที่มาจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของรัฐและความต้องการทางกายภาพของเศรษฐกิจ เช่น จักรวรรดิบริเตนใหญ่ป้องกันการยึดครองพื้นที่ราบลุ่ม (เบลเยียมและเนเธอร์แลนด์) จากรัฐอื่นที่ถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง เป็นต้น (Gilpin, R. & Gilpin, J. M., 2001)

เมื่อกล่าวถึงการที่รัฐเป็นศูนย์กลาง (State-centric) จึงจำเป็นต้องยึดถือความมั่นคงของรัฐเป็นประเด็นหลักที่รัฐต้องพิจารณามากที่สุด ตามที่เคนเนธ วอลซ์ (Kenneth N. Waltz) เสนอว่ารัฐต้องพึ่งพาตนเอง (Self-help) และต้องระวังภัยคุกคามต่ออิสรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริงหรือที่อาจเกิดขึ้นเสมอ โดยความมั่นคงของรัฐ หมายถึง อำนาจทั้งทางการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ และ/หรือจิตวิทยา ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอดของรัฐในระบบระหว่างประเทศที่เป็นสภาวะอนาธิปไตย (Anarchy) ดังนั้น รัฐต่าง ๆ จึงต้องให้ความสนใจกับการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางอำนาจและผลที่ตามมา ซึ่งอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์ของรัฐตนเองในดุลอำนาจระหว่างประเทศ (Waltz, K. N., 1979) อย่างไรก็ตาม รัฐการค้า (Trading states) ได้เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยความมั่นคงในระบบพันธมิตรระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศพันธมิตรในยุโรปและเอเชีย เช่น เยอรมนีตะวันตก ญี่ปุ่น เป็นต้น ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1945 เป็นต้นมา และได้รับความคุ้มครองความมั่นคงจากอำนาจทางการเมืองการทหารของสหรัฐอเมริกา (Rosecrance, R. N., 1986; Rosecrance, R. N., 1999)

แนวคิดกลุ่มชาตินิยมทางเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ. 1450-1750 มีข้อบกพร่องหลายประการ เช่น ลักษณะการพัฒนาทางทฤษฎีไม่สอดคล้องและไม่ต่อเนื่องกัน มุ่งศึกษาเพียงเรื่องเดียวหรือประเด็นเดียว มีความขัดแย้งทางแนวความคิดไม่รู้จักจบ ไม่มีนักคิดคนใดที่สามารถสังเคราะห์งานเขียนต่าง ๆ ให้เป็นหลักคำสอนที่สอดคล้องกันได้เพียงคนเดียว หรือไม่สามารถจำลองและสังเกตสภาวะเศรษฐกิจในขณะนั้นได้ เป็นต้น จึงนำไปสู่การรื้อถอนและสร้างทฤษฎี

ขึ้นใหม่ของ 3 สำนักคิด ได้แก่ สำนักสมิเทียน (Smithian) สำนักเคนส์เซียน (Keynesian) และสำนักประวัติศาสตร์ (Historical School) (King, M., n.d.)

อดัม สมิธ (Adam Smith) เป็นนักคิดคนแรกที่พัฒนาแนวคิดพาณิชยนิยม (Mercantilism) ให้กลายเป็นหลักการที่เป็นระบบ และเป็นจุดเริ่มสำหรับสำนักคิดเศรษฐศาสตร์มหภาคคลาสสิกที่รู้จักกันในประเด็นนี้ โดยอธิบายว่านักพาณิชยนิยม (Mercantilist) มองว่าการมีหรือได้รับเงินคือความร่ำรวย และความมั่งคั่งเกี่ยวกับเงินทอง (King, M., n.d.) แต่สมิธได้โต้แย้งลัทธิพาณิชยนิยมเป็นการตามล่าหาสมบัติที่ก้าวร้าวและผิดพลาด เนื่องจากพาณิชยนิยมมองว่า ‘เหรียญ (Specie)’ คือความมั่งคั่ง อำนาจและความเจริญรุ่งเรืองจึงเกิดจากการสะสมเหรียญ และการสะสมนี้จะเกิดขึ้นได้จากการค้าขายที่ดี เช่น การเกินดุลการค้าถาวร เป็นต้น (Smith, A., 1776) ในทางกลับกัน จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) มองว่าความลุ่มหลงของลัทธิพาณิชยนิยมกับสะสมเหรียญไม่ใช่ความหลงใหลอย่างบริสุทธิ์ (Keynes, J. M., 1936) ซึ่งสำนักเคนส์เซียนมุ่งพิจารณาความบกพร่องทางเศรษฐกิจในยุคนั้น เช่น การขาดแคลนการลงทุนและความจำเป็นในการแทรกแซงของรัฐบาล เป็นต้น มาสนับสนุนแนวคิดของสำนักคิดของตนเอง โดยเคนส์เสนอว่าเมื่อละทิ้งการลงทุนของรัฐบาล การลงทุนในประเทศจะถูกควบคุมในระยะยาวด้วยอัตราดอกเบี้ย และการลงทุนจากต่างประเทศจะถูกกำหนดโดยขนาดของดุลการค้าที่ดี ซึ่งเป็นสองสิ่งที่ต้องได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากเงินกู้จากต่างประเทศจำนวนมากไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง และอัตราดอกเบี้ยถูกควบคุมโดยปริมาณของโลหะที่มีค่า ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงินและทองคำจึงขึ้นอยู่กับดุลการค้าเป็นหลัก นอกจากนี้ การจ้างงาน (Employment) เป็นสิ่งสำคัญที่นักพาณิชยนิยมต้องพิจารณา ส่วนสำนักประวัติศาสตร์ได้ให้นิยามลัทธิพาณิชยนิยมในเชิงเป้าหมายสูงสุดว่าเป็นอำนาจสู่รัฐ (Power to the state) การรวมเป็นหนึ่ง (Unification) และความเด็ดขาด (Autarky) โดยการใช้นโยบายเศรษฐกิจและการเงินและการค้าเชิงปกป้อง (Protective trade) เพื่อตอบสนองต่อการรวมตัวทางการเมืองและความเข้มแข็งของชาติอันเป็นเป้าหมายสูงสุด ส่งผลให้โครงสร้างทางการเมืองในยุคนั้นใช้นโยบายเศรษฐกิจเพื่อสร้างความได้เปรียบในระดับระหว่างประเทศ (King, n.d.)

ในศตวรรษที่ 15 พาณิชยนิยมได้ถือกำเนิดขึ้นพร้อมกับการขยายตัวของรัฐชาติในยุโรป ลัทธิพาณิชยนิยมจึงเปรียบเสมือนหลักการทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ควบคุมการกระทำของแต่ละรัฐ แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงกลางศตวรรษที่ 19 ได้เกิดการปฏิวัติเสรีนิยมในอังกฤษ นักพาณิชยนิยมได้มีมุมมองใหม่ คือ โลกนี้มีความความมั่งคั่งอย่างจำกัด แต่ละรัฐจึงต้องรักษาสถิติประโยชน์

ของตนเองโดยการปิดกั้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของรัฐอื่น ๆ หรือเรียกว่า ‘เกมผลรวมเป็นศูนย์ (Zero-sum game)’ กล่าวคือ กำไรของรัฐหนึ่งคือการสูญเสียของอีกรัฐหนึ่ง เป็นเหตุให้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 จนถึงศตวรรษที่ 19 รัฐต่าง ๆ ในยุโรปพยายามสถาปนาจักรวรรดิโพ้นทะเลเพื่อให้รัฐของตนเองสามารถพึ่งพาตนเองได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และไม่ยินยอมค้าขายกับอาณานิคมของจักรวรรดิที่เป็นคู่แข่ง (O’Brien, R. & Williams, M., 2016) ทั้งนี้ ทฤษฎีพาณิชย์นิยมมักถูกนำมาปรับใช้กับการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงของรัฐ เช่น อเล็กซานเดอร์ ฮามิลตัน (Alexander Hamilton) เรียกร้องให้ชาวอเมริกันปกป้องผู้ผลิตของตนจากการแข่งขันจากต่างประเทศ เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและเพิ่มอำนาจของตน (Hamilton, A., 1971) หรือ เฟรดริช ลิสต์ (Friedrich List) ที่เสนอว่าจักรวรรดิเยอรมนีควรพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อให้สามารถไล่ตามทันอำนาจทางเศรษฐกิจของจักรวรรดิบริเตนใหญ่ ซึ่งลิสต์เชื่อว่ามีเพียงนโยบายการค้าเสรีที่เข้มแข็งทางเศรษฐกิจเท่านั้นที่ทำให้จักรวรรดิเยอรมนียิ่งใหญ่ทางด้านเศรษฐกิจ และไม่มีรัฐใดสามารถแข่งขันได้ ดังนั้น จักรวรรดิบริเตนใหญ่ที่เป็นผู้นำการปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงต้นทศวรรษ 1800 และจักรวรรดิเยอรมนีที่เป็นผู้แข่งขันทางด้านอุตสาหกรรมรายใหม่จึงดำเนินนโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจมากขึ้น เพื่อให้รัฐตนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ (List, F., 1885)

แม้ยุคสมัยเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 แต่รัฐยังคงเป็นศูนย์กลางของอำนาจภายในเศรษฐกิจการเมืองโลกดังเช่นในอดีต จึงเป็นการยืนยันว่าอำนาจและความมั่งคั่งมีความเชื่อมโยงต่อกันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น แนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ พาณิชย์นิยมใหม่ หรือรัฐนิยมยังคงมีความสำคัญทั้งในการวิเคราะห์และการปฏิบัติในเศรษฐกิจโลกร่วมสมัย เนื่องจากแนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้เชื่อว่ารัฐเป็นตัวแสดงหลัก (Main actor) ในเศรษฐกิจการเมืองโลก โดยนักคิดกลุ่มนี้มุ่งเน้นที่รัฐหรือชาติมากกว่าปัจเจกบุคคล (Individual) ภายใต้ฐานคิดหลัก คือ (1) ระเบียบระหว่างประเทศเป็นอนาธิปไตย แต่ละรัฐจึงจำเป็นต้องปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง โดยมีแกนหลักคือความเชื่อว่าชุมชนเศรษฐกิจยังคงมีอยู่และดำเนินการเพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคน และ (2) รัฐเป็นเครื่องมือสำคัญของประชาชนเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ และรัฐยังคงเป็นผู้มีบทบาทที่โดดเด่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ รัฐจึงควรใช้นโยบายเศรษฐกิจเพื่อสร้างรัฐที่มีอำนาจมากขึ้นและเป้าหมายสูงสุดคือการเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งทางเศรษฐกิจ ดังนั้น รัฐจึงต้องมาก่อนตลาด (Market) และความสัมพันธ์ทางการตลาดต้องถูกกำหนดโดยอำนาจทางการเมือง (O’Brien, R. & Williams, M., 2016)

แนวคิดแบบชาตินิยมทางเศรษฐกิจมีความแตกต่างจากพาณิชยนิยม คือ พาณิชยนิยมมองว่าความต้องการและวัตถุประสงค์ทางการเมืองจะต้องบรรลุผลสำเร็จผ่านรูปแบบของรัฐซึ่งเป็นเพียงคำอธิบาย แต่แนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจได้เพิ่มเติมเกี่ยวกับคำแนะนำด้านนโยบายที่พิจารณาจากการวิเคราะห์พลวัตของเศรษฐกิจการเมือง โดยมุ่งเน้นที่การสนับสนุนและการรักษาอำนาจรัฐ ทั้งนี้ แนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจในเชิงพรรณนาอธิบายว่าการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการลงทุนไม่ได้อยู่ภายใต้ตลาด แต่อยู่ภายใต้อำนาจทางการเมืองที่เป็นธรรมชาติ* นักชาตินิยมทางเศรษฐกิจได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้มีบทบาทตามตลาด เช่น บริษัทต่าง ๆ แต่กลับให้ความสำคัญต่อรัฐมากที่สุดเช่นเดิม ส่งผลให้บริษัทข้ามชาติ (TNCs) มีอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างจำกัดจำกัดและต้องอยู่ภายใต้คำสั่งของรัฐจนกระทั่งบริษัทข้ามชาติใด ๆ กลายเป็นผู้มีบทบาททางเศรษฐกิจที่สำคัญ รวมถึงเมื่อใดที่บริษัทข้ามชาติประสบปัญหาทางเศรษฐกิจหรือการเมือง บริษัทเหล่านี้จะย้ายกลับไปยังประเทศของตนเองเพื่อรับความคุ้มครองจากรัฐ (O'Brien, R. & Williams, M., 2016)

เมื่อพิจารณามุมมองของชาตินิยมทางเศรษฐกิจว่าเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศถูกสร้างขึ้นผ่านการกระทำของรัฐที่มีเหตุผลเช่นเดียวกับทฤษฎีสัจนิยม จึงสามารถกล่าวได้ว่าหากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถูกมองว่าเป็นการต่อสู้เพื่ออำนาจ เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศก็คือการต่อสู้เพื่ออำนาจและความมั่งคั่ง ความอยู่รอด (survival) ของรัฐขึ้นอยู่กับผลประโยชน์จากการผลิตและการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์ทางการตลาดเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของอำนาจและความมั่งคั่ง รัฐเป็นผู้ควบคุมตลาด และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ภายใต้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางการเมือง รวมถึงผู้มีบทบาททางเศรษฐกิจอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐเช่นกัน หากพิจารณาระดับระบบระหว่างประเทศ (International system level) ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศคือความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ เนื่องจากเศรษฐกิจโลกในมุมมองชาตินิยมทางเศรษฐกิจอยู่ภายใต้ระบบการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งแม้มีการเข้ามาของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่อาจขัดขวางไม่ให้รัฐบรรลุเป้าหมาย นักชาตินิยมทางเศรษฐกิจเชิงตั้งรับ (Defensive economic nationalist) มองว่าโลกาภิวัตน์ว่าเป็นภัยคุกคามและพยายามตอบโต้ผลกระทบ เนื่องจากเชื่อว่าผลกำไรจากการค้ามีการกระจายอย่างไม่เท่าเทียมกันและสนับสนุนผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองมากกว่า ในทางกลับกัน นักชาตินิยมทางเศรษฐกิจเชิงหวาดระแวง (Sceptical

* สามารถดำรงอยู่ได้เฉพาะในบริบททางสังคมเพียงเท่านั้น

Economic nationalist) มองว่าโลกาภิวัตน์เป็นเพียงเรื่องโกหกและอำนาจของรัฐไม่มีทางลดน้อยลง เนื่องจากอำนาจทางการเมืองยังคงอยู่เหนือกว่าผู้มีบทบาททางเศรษฐกิจ และรัฐต่าง ๆ เป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมทางนโยบายที่เอื้อต่อโลกาภิวัตน์ ดังนั้น รัฐสามารถเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจของตนเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองโลก และรัฐต่าง ๆ ยังคงเป็นผู้มีบทบาทที่ทรงอำนาจและเป็นศูนย์กลางอำนาจที่ต้องตามกฎหมายเพียงแห่งเดียวในโลกสมัยใหม่ (O'Brien, R. & Williams, M., 2016)

ทั้งแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจและทฤษฎีสัจนิยมต่างมองว่าสถานะอนาธิปไตยทำให้รัฐต้องพึ่งพาตนเอง เนื่องจากไร้ซึ่งอำนาจกลางในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ และเต็มไปด้วยการแสวงหาอำนาจและความขัดแย้ง ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต้องมีฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์และอีกฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์ตามเกมผลรวมเป็นศูนย์แต่้นักชาตินิยมทางเศรษฐกิจกลับเชื่อว่าความสัมพันธ์ทางการตลาดสามารถเป็นบวกได้ (Positive-sum game) และเป็นในเชิงลบได้เช่นกัน (Negative-sum game) ดังนั้น ชาตินิยมทางเศรษฐกิจจึงมีลักษณะการดำเนินการทางเศรษฐกิจ ได้แก่ (1) การผลิต การผลิตสินค้าหรือบริการบางอย่างจะถูกจำกัดอยู่เพียงภายในขอบเขตของประเทศตนเองเท่านั้น (2) การนำเข้า รัฐไม่ควรพึ่งพาการนำเข้าสินค้าบางประเภท เนื่องจากหากอยู่ในช่วงเวลาที่เกิดความขัดแย้ง อาจเกิดภาวะขาดแคลนสินค้าดังกล่าว เช่น ภาคเกษตรกรรมของฝรั่งเศส เทคโนโลยีการป้องกันประเทศของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น (3) การบริโภคนำเข้าผลิตภัณฑ์บางอย่างก่อให้เกิดมลพิษต่อประเทศ และ (4) การอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์หรือสิ่งที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาติ เช่น ภาพยนตร์และดนตรี ไว้ภายในขอบเขตของประเทศเป็นสิ่งสำคัญ (O'Brien, R. & Williams, M., 2016)

ส่วนที่ 2 โครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามัน

ประเทศไทยมีวิสัยทัศน์ที่ต้องการเปลี่ยนจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี พ.ศ. 2580 (Mahanakorn Partner Group, 2023) กระทรวงคมนาคมจึงกำหนดยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของประเทศ พ.ศ. 2558-2565 โดยมีเป้าหมายการพัฒนา 4 ประการ และหนึ่งในเป้าหมายสำคัญคือการสร้างโอกาสในการแข่งขันและเพื่อให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและ 1 ใน 5 แผนงานที่จำเป็นต้องเร่งดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายการพัฒนา คือ แผนงานการพัฒนาโครงข่ายการขนส่งทางน้ำ โดยแผนงานดังกล่าวเป็นโครงการก่อสร้างท่าเรือลำน้ำและท่าเรือชายฝั่งด้านทะเลอ่าวไทยและทะเลอันดามัน เพื่อ

การขนส่งสินค้าทั้งภายในและระหว่างประเทศ (กอบกุล โมทนา, 2559) โดยโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามันเป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการทางด้านการคมนาคมขนส่งในรูปแบบการขนส่งเชื่อมโยงกันระหว่างท่าเรือฝั่งทะเลอันดามันและท่าเรือฝั่งทะเลอ่าวไทยอย่างไร้รอยต่อ เพื่อส่งเสริมการขนส่งทางน้ำให้มีความทันสมัย รวมถึงเพื่อให้ประเทศไทยมีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับนานาชาติ (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งจราจร, 2564)

โครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามันถูกจัดทำขึ้นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ (Southern economic corridor; SEC) ประกอบด้วยพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระนอง ชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช โดยความคาดหวังของโครงการนี้ คือ ต้องการให้เกิดการเชื่อมโยงด้านการคมนาคมขนส่งกับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern economic corridor; EEC) (พิศักดิ์ จิตรวิริยะวศิน และ ดุจดาว เจริญผล, 2564) ซึ่งจากที่กล่าวไปในย่อหน้าข้างต้น รัฐบาลไทยมุ่งหวังให้โครงการนี้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย (Mahanakorn Partner Group, 2023) โดยแบ่งออกเป็น 3 โครงการย่อย คือ (1) การพัฒนาท่าเรือน้ำลึก 2 ฝั่งทะเลอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน ได้แก่ ท่าเรือน้ำลึกระนองและท่าเรือน้ำลึกชุมพร (2) การพัฒนาทางหลวงและมอเตอร์เวย์เชื่อมระหว่างจังหวัดระนองและจังหวัดชุมพร และ (3) การพัฒนารถไฟฟ้าทางคู่สายใหม่เชื่อมระหว่างจังหวัดระนองและจังหวัดชุมพร รวมระยะทางประมาณ 120 กิโลเมตร ควบคู่กับการพัฒนาเส้นทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (มอเตอร์เวย์) (พิศักดิ์ จิตรวิริยะวศิน และ ดุจดาว เจริญผล, 2564) เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงการขนส่งสินค้าระหว่างสองท่าเรือ และมีการพัฒนาพื้นที่บริเวณหลังท่าเรือด้วยอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและกิจกรรมเชิงพาณิชย์ ซึ่งทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้แนวคิด ‘One Port Two Sides’ (วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2566)

ในการก่อสร้างโครงการแลนด์บริดจ์ตามที่รัฐบาลกำหนด แหลมอ่าวอ่าง ตำบลราษกรุด อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง และบริเวณแหลมริ้ว ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ถูกเลือกให้เป็นจุดก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกทั้งสองฝั่ง ซึ่งสามารถรองรับตู้ขนส่งสินค้าได้ฝั่งละ 20 ล้านที่อียู จากขนาดตู้คอนเทนเนอร์ยาว 20 ฟุต ทั้งนี้ ได้มีการถมพื้นที่ทะเลฝั่งท่าเรือระนองประมาณ 6,975 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ท่าเทียบเรือจำนวน 5,633 ไร่ และพื้นที่อเนกประสงค์จำนวน 1,342 ไร่ และมีการถมพื้นที่ทะเลฝั่งท่าเรือชุมพรประมาณ 5,808 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ท่าเทียบเรือ 4,788 ไร่ และพื้นที่พัฒนาอเนกประสงค์ 1,020 ไร่ ส่วนระบบ

เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างสองท่าเรือมีระยะทางรวม 93.9 กิโลเมตร ประกอบด้วยทางด่วนพิเศษมอเตอร์เวย์และรถไฟทางคู่ขนาดรางมาตรฐาน 1.435 เมตร เพื่อรองรับการขนส่งสินค้า และรางขนาด 1 เมตร เพื่อเชื่อมการเดินทางขนส่ง โดยมีรูปแบบทั้งทางยกระดับ ทางระดับพื้น และอุโมงค์จำนวนทั้งหมด 3 แห่ง (วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2566)

จากมุมมองของรัฐบาลไทย โครงการแลนด์บริดจ์เป็นประโยชน์ต่อการขนส่งสินค้าที่รวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากช่วยลดระยะเวลาขนส่งสินค้าให้เหลือเพียง 5 วัน ซึ่งรวดเร็วกว่าการขนส่งผ่านทางช่องแคบมะละกาที่ใช้เวลาถึง 9 วัน (วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2566) ด้วยการนำสินค้าจากเรือขนส่งที่มาจอดที่ท่าเรือน้ำลึกฝั่งหนึ่งขึ้นรถบรรทุกหรือรถไฟ และบรรทุกไปลงเรือที่ท่าเรืออีกฝั่งหนึ่ง ซึ่งหากดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จ ท่าเรือทั้งสองฝั่งจะสามารถรองรับเรือขนส่งสินค้าและบริษัทขนส่งสินค้าจะหันมาใช้เส้นทางนี้ประมาณ 400,000 ลำต่อปี ในปี พ.ศ. 2594 (เดอะเบทเทอร์, 2566) จากการคาดการณ์ผลประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับจากความสำเร็จของโครงการแลนด์บริดจ์ ได้แก่ (1) รายได้จากการเก็บภาษีเรือที่เดินทางมาจอดเทียบท่าและเปลี่ยนถ่ายสินค้า ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นเมืองท่า (2) เป็นการสนับสนุนการค้าขายระหว่างประเทศ เนื่องจากการส่งออกและนำเข้าสินค้ากับประเทศทางฝั่งมหาสมุทรอินเดียมีความรวดเร็วขึ้น (3) เกิดการพัฒนาพื้นที่บริเวณรอบท่าเรือ เช่น ระบบสาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคมใหม่ เป็นต้น (4) มีการลงทุนของภาคเอกชน ซึ่งทำให้มีอัตราการจ้างงานเพิ่มขึ้นและเกิดแหล่งเศรษฐกิจแห่งใหม่ขึ้น (5) พื้นที่จังหวัดระนองและชุมพรอาจกลายเป็นเส้นทางการค้าใหม่ของโลกและเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางน้ำของภูมิภาค (6) มีโอกาสในการสร้างรายได้ราว 15,400 ล้านบาท จากการดึงหุ้นส่วนร้อยละ 20 จากบริษัทท่าเรือข้ามชาติของรัฐบาลสิงคโปร์ ซึ่งอาจสามารถเทียบเท่ากับรายได้จากท่าเรือแหลมฉบังที่เป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย และหากสร้างรายได้ตามที่กล่าวไว้ อาจเกิดท่าเรือแหลมฉบังแห่งที่ 2 ขึ้นมา (ลงทุนแมน, 2566) และ (7) อาจเกิดโครงการนิคมอุตสาหกรรมขึ้นใหม่ ซึ่งอาจเป็นการดึงดูดให้นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศมาพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นที่โดยรอบและเกิดพื้นที่เชิงพาณิชย์ขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันด้านเศรษฐกิจของภาคใต้ของประเทศไทย (วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2566) นอกจากนี้ รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อดีตนายกรัฐมนตรี คาดการณ์ว่าเมื่อโครงการนี้สำเร็จผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ในพื้นที่ภาคใต้อาจเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 10 ต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 10 ปี และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 5 แสนล้านบาท เนื่องจากการเพิ่มการจ้างงานและสร้างอาชีพใหม่ให้กับชุมชน (สุรินทร์ เจนพิทยา, 2566)

ตลอดระยะเวลาสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีการวางรากฐานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมไทย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ผลักดันประเทศไทยมีความทัดเทียมกับนานาชาติ และเพิ่มขีดความสามารถแข่งขันในเศรษฐกิจโลกได้ ทั้งในเรื่องการท่องเที่ยว การขนส่งสินค้าและบริการ การกระจายความเจริญสู่พื้นที่ภายใต้ รวมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น (เดอะเบทเทอร์, 2566) สืบทอดต่อมาในสมัยรัฐบาลเศรษฐา ทวีสิน ที่นำแนวคิดโครงการแลนด์บริดจ์มาต่อยอดจากรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อย่างไรก็ตาม โครงการนี้ได้ถูกประเมินราคาไว้ที่ 1 ล้านล้านบาท หรือประมาณ 27.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเป็นอุปสรรคให้ในสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่สามารถดำเนินโครงการนี้ได้ เป็นเหตุให้รัฐบาลเศรษฐา ทวีสิน ต้องพึ่งพาเงินทุนจากนักลงทุนจีนเป็นอย่างมาก (Cogan, M. S., 2023)

การดำเนินโครงการแลนด์บริดจ์แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ระยะแรก คือ ตามกำหนดการปี พ.ศ. 2564-2566 ประกอบด้วย (1) การดำเนินการศึกษาและประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) และศึกษารูปแบบโมเดลธุรกิจ (2) การนำเสนอหลักการโครงการเพื่อขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2566 (3) การจัดโรดโชว์ (Road show) เพื่อดึงดูดนักลงทุนต่างประเทศร่วมลงทุนในโครงการ ช่วงเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2566 และ (4) ปรับปรุงรายละเอียดโครงการและวิเคราะห์ในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2566 ระยะที่สอง คือ ตามกำหนดการปี พ.ศ. 2567-2568 ประกอบด้วย (1) การเสนอพระราชบัญญัติการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ (SEC) พร้อมทั้งเสนอเงื่อนไขสวัสดิการต่อรัฐสภา (2) การเตรียมแบบคำขอข้อเสนอ (Request for proposal; RFP) เพื่อคัดเลือกนักลงทุนเอกชน (3) รัฐสภาเห็นชอบผ่านร่างพระราชบัญญัติการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ. 2567 (4) การเปิดประมูลการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในปี พ.ศ. 2568 (5) การทำข้อตกลงและลงนามในสัญญา ปี พ.ศ. 2568 และ (6) เริ่มต้นการก่อสร้างในปี พ.ศ. 2568 โดยแบ่งเป็น 4 ระยะ ใช้ระยะเวลาก่อสร้างประมาณ 5-8 ปี และระยะที่สาม คือ ตามกำหนดการปี พ.ศ. 2569-2573 ประกอบด้วย (1) การดำเนินการก่อสร้างในขั้นตอนการก่อสร้าง และ (2) เริ่มเปิดให้บริการในระยะแรกในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ.

2573 (การคาดการณ์) ซึ่งจากเหตุการณ์ล่าสุด* โครงการแลนด์บริดจ์ได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีไทยเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2566 และอยู่ในระหว่างการศึกษาความเป็นไปได้ของตัวโครงการ และการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน โดยนายปัญญา ชูพานิช ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) มุ่งเน้นถึงความพยายามในการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติผ่านการโรดโชว์ในหลายประเทศ เพื่อดึงดูดบริษัทขนส่งตู้คอนเทนเนอร์รายใหญ่ของโลก ทั้งนี้ เมื่อรายละเอียดโครงการได้รับการปรับปรุงและวิเคราะห์แล้วเสร็จจะยื่นขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีอีกครั้งในเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2567 และเปิดให้ประมูลโครงการทั้งหมดในปี พ.ศ. 2568 ประกอบด้วย ท่าเรือน้ำลึกกระนองและชุมพร ทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองหกช่องทาง และรถไฟทางคู่ โดยมีอายุสัมปทาน 50 ปี (Mahanakorn Partner Group, 2023)

นายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้มุ่งหวังใช้เวทีการประชุมเอเปค (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) ในการเชิญชวนนักลงทุนต่างชาติมาลงทุนในโครงการแลนด์บริดจ์ โดยรัฐบาลไทยมีข้อเสนอที่จะจูงใจนักลงทุนได้แก่ (1) มาตรการทางภาษี (2) พลังงานสะอาดที่รัฐบาลให้ความสำคัญ (3) การบริหารจัดการน้ำในภาคอุตสาหกรรม (4) การเป็นศูนย์กลางการบิน (5) รถไฟความเร็วสูง (6) ท่าเรือแหลมฉบังที่มีความสำคัญต่อธุรกิจการขนส่งโลจิสติกส์ (5) การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบที่แม้ว่ามีความขัดแย้งภายในอยู่ แต่ยังสามารถอยู่ร่วมกันได้ (6) โรงเรียนและสถานพยาบาลมาตรฐานระดับโลก และ (7) โครงการแลนด์บริดจ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจะเป็นปัจจัยสำคัญให้นักลงทุนตัดสินใจ นอกจากนี้ สิ่งที่รัฐบาลเศรษฐาให้ความสำคัญนอกจากโครงการมีความคืบหน้าและการสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุน คือ ประชาชนคนรุ่นใหม่ในประเทศไทยยังมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนอนาคตเศรษฐกิจของประเทศ และรัฐบาลต้องเป็นผู้ผลักดันและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้กำหนดอนาคตของเศรษฐกิจไทยเหล่านี้ หากประเทศไทยมีเขตอุตสาหกรรมที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และประชาชนคนไทยรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการพัฒนาประเทศร่วมกัน อาจเป็นจุดศูนย์กลางที่ช่วยหล่อหลอมให้สังคมไทยดีขึ้นได้ (ทีมเดอะแสดดนตรีด, 2566)

* โครงการแลนด์บริดจ์ถูกยุบและไม่ได้รับการกล่าวถึงอีก นับตั้งแต่การออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของเศรษฐา ทวีสิน และเปลี่ยนมาเป็นแพทองธาร ชินวัตร ในปี พ.ศ. 2567 จึงสามารถกล่าวได้ว่าเป็นเหตุการณ์ล่าสุด

นายณัฐม์ เทอดสถิรศักดิ์ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment; BOI) ดำเนินการร่วมกับกระทรวงคมนาคมตามการมอบหมายของนายกรัฐมนตรี ซึ่ง BOI เป็นผู้มีส่วนร่วมในการเชิญชวนนักลงทุนต่างชาติสำหรับการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ท่าเรือ ถนน ระบบโลจิสติกส์ เป็นต้น ในขณะที่ นายชยธรรม์ พรหมศร ปลัดกระทรวงคมนาคม ได้ระบุถึงการเตรียมแผนโรดโชว์โครงการแลนด์บริดจ์ว่า รัฐบาลได้ศึกษาและปรึกษาหารือกันอย่างถี่ถ้วนและใช้ระยะเวลาพอสมควรที่จะดำเนินโครงการแลนด์บริดจ์ เนื่องจากวิเคราะห์แล้วว่าประเทศไทยมีพื้นที่ที่ตั้งเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ครองความได้เปรียบ คือ ตั้งอยู่ระหว่าง 2 ฝั่งทะเล ได้แก่ ฝั่งทะเลจีนใต้หรือมหาสมุทรแปซิฟิก และฝั่งทะเลอันดามันหรือมหาสมุทรอินเดีย ในอีกแง่มุมหนึ่ง เมื่อนักลงทุนเหล่านี้เข้ามาลงทุนในโครงการแลนด์บริดจ์ แล้วส่งออกสินค้าของตนเอง ส่งผลให้บริษัทต่าง ๆ ใช้ต้นทุนและระยะเวลาในการขนส่งลดลง ซึ่งเพิ่มความน่าสนใจของโครงการแลนด์บริดจ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ นักลงทุนจากต่างชาติหลายประเทศ รวมถึงสหรัฐอเมริกาต่างให้ความสนใจกับโครงการนี้ อย่างไรก็ตาม จากความคิดเห็นของนักลงทุนต่อการพัฒนาโครงการแลนด์บริดจ์ คือ จำเป็นต้องมีกฎหมายพิเศษลักษณะเดียวกับระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) โดยต้องพิจารณาว่าสิ่งใดสามารถกระทำได้ภายใต้กฎหมายปัจจุบัน หรือมีสิ่งใดที่ต้องเพิ่มเติมในตัวบทกฎหมาย (ทิมเดอะแสดนดาร์ต, 2566)

รัฐบาลเศรษฐา ทวีสิน มุ่งความสนใจไปที่นักลงทุนชาวจีน เนื่องจากจีนมีชื่อเสียงในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ท่าเรือกวาดาร์ (Gwarda) ในปากีสถานที่ได้รับทุนสนับสนุนทุนจากจีน หรือท่าเรือฮัมบันโตตา (Hambantota) ที่รัฐบาลศรีลังกาให้บริษัทจีนเช่าเป็นจำนวนเงิน 1.12 พันล้านดอลลาร์ตามพันธกรณีนี้ระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งทำให้หลายฝ่ายมีข้อกังวลว่าจีนอาจใช้โอกาสดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ทางการทหารเช่นเดียวกับชาติตะวันตก ดังนั้น เศรษฐา ทวีสิน จึงต้องสร้างความมั่นใจให้กับพันธมิตรชาติอื่น ๆ เพื่อคลายข้อกังวลทางภูมิรัฐศาสตร์ เช่น การพบปะกับวลาดิมีร์ ปูติน ประธานาธิบดีของรัสเซีย และโมฮัมหมัด บิน ซัลมาน เจ้าชายของซาอุดีอาระเบีย แต่เป็นไปในทิศทางที่ไม่ราบรื่น จึงทำให้ประเทศไทยยังคงต้องพึ่งพาจีนอยู่เช่นเดิม รวมถึงผลประโยชน์ที่จีนได้รับจากเงินบริจาคจำนวนมากสำหรับโครงการแลนด์บริดจ์ ซึ่งทำให้การทูตไทยมีความซับซ้อนมากขึ้นและอาจทำให้การทูตแบบไผ่ลู่ลมแบบดั้งเดิมของประเทศไทยตกอยู่ในความเสี่ยงร้ายแรง โดยสิ่งที่ไทยสามารถทำได้ คือ การพยายามสร้างสมดุลระหว่างมหาอำนาจให้ได้มากที่สุดเพียงเท่านั้น อย่างไรก็ตามรัฐบาลไทยได้มีการส่งคำขอลงทุนจาก

บริษัทเงินมูลค่า 10.1 พันล้านดอลลาร์ แม้เศรษฐกิจ ทวีสิน เชื่อมั่นว่าเงินยืมดีให้ความร่วมมือกับไทย แต่ประเทศไทยกลับต้องเผชิญกับความเสี่ยงในอนาคต คือ การพึ่งพาเงิน ดังเห็นได้จากรถยนต์ไฟฟ้าของจีนและบริษัทเทคโนโลยีของจีนที่มีแนวโน้มว่าอาจย้ายฐานการผลิตไปยังพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งเกี่ยวเนื่องกับโครงการแลนด์บริดจ์ โดยความเสี่ยงนี้อาจส่งผลกระทบในเชิงลบทำให้ประเทศไทยต้องตกอยู่ในภาวะอ่อนแอทางเศรษฐกิจ และพันธมิตรทางเลือก เช่น อินเดีย ญี่ปุ่น หรือ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น เลือกไม่ตัดสินใจลงทุนในโครงการนี้ (Cogan, M. S., 2023)

ส่วนทางด้านชาวจีนก็อาจระบือได้ให้ความสนใจในการลงทุนด้านการเป็นศูนย์กลางน้ำมันภายในพื้นที่โครงการแลนด์บริดจ์ มีการเดินทางของสภาอุตสาหกรรมไทย รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยไปเยือนชาวจีนในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระชับสัมพันธ์ในกรอบความร่วมมือทวิภาคี และส่งเสริมการเจรจาการค้าและการลงทุน ด้วยการพัฒนาประเทศไทยให้มีศักยภาพในฐานะแหล่งจำหน่ายน้ำมันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Mahanakorn Partner Group, 2023) เนื่องจากประเทศไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์สำหรับการขนส่งน้ำมันจากตะวันออกกลางไปยังโรงงานผลิตในประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน จากเดิมเมื่อผลิตสินค้าเสร็จ เรือขนส่งสินค้าจำนวนหนึ่งจะเข้าไปทางมหาสมุทรแปซิฟิก และอีกจำนวนหนึ่งเดินทางกลับผ่านช่องแคบมะละกาไปยังยุโรป เอเชียกลาง และเอเชียใต้ เมื่อเกิดโครงการแลนด์บริดจ์ขึ้นการขนส่งสินค้าอาจหลีกเลี่ยงมาทางประเทศไทยที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญ ซึ่งจะแบ่งสัดส่วนเรือขนส่งสินค้ามาจากเดิมที่กระจุกตัวอยู่ที่ช่องแคบมะละกาเพียงแห่งเดียว (ทิมเตอะแสดนดาร์ด, 2566)

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจรได้ประเมินมูลค่าของโครงการแลนด์บริดจ์ประมาณ 1 ล้านล้านบาท ประกอบด้วย (1) การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกสองฝั่ง มูลค่า 636 พันล้านบาท (2) ก่อสร้างเส้นทางเชื่อมโยง ได้แก่ ทางด่วนพิเศษมอเตอร์เวย์และรถไฟทางคู่ มูลค่า 223,000 ล้านบาท และ (3) การพัฒนาพื้นที่เพื่อการขนส่งสินค้า มูลค่า 141 พันล้านบาท (Mahanakorn Partner Group, 2023) ส่งผลให้รัฐบาลไทยแสวงหาการลงทุนจากต่างประเทศมูลค่าสูงถึง 28,000 ล้านดอลลาร์ แต่รัฐบาลอ้างว่าเมื่อโครงการนี้ดำเนินการก่อสร้างสำเร็จ จะเกิดการจ้างงานมากถึง 280,000 ตำแหน่ง และกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้ร้อยละ 5.5 ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดีของประเทศ อย่างไรก็ตาม โครงการนี้ยังมีข้อบกพร่องหลายจุด เช่น ไม่ทราบผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ เป็นต้น (Cogan,

M. S., 2023) แต่ข้อบกพร่องดังกล่าวได้ถูกให้ความสำคัญน้อยกว่าจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับยุทธศาสตร์และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย เพื่อปรับปรุงการคมนาคมและการค้าระหว่างประเทศ และเพื่อกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคได้อย่างมีนัยสำคัญ (Mahanakorn Partner Group, 2023)

สมมติฐานการวิจัย

มุมมองของรัฐบาลไทยต่อโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามัน สอดคล้องกับแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ คือ รัฐหรือรัฐบาลเป็นตัวแสดงหลักที่มีบทบาทในการดำเนินโครงการและผลักดันเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ โดยรัฐบาลเศรษฐกิจ ทวีสิน ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น มีการเจรจากับต่างประเทศให้ร่วมลงทุนในโครงการซึ่งมุ่งหวังใช้การประชุม APEC เป็นเวทีในการเจรจา ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ต้องการเปลี่ยนจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี พ.ศ. 2580

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้เอกสารเป็นหลักจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ บทความวิชาการ บทความวิจัย วารสารทางวิชาการ หนังสือ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้อ่านจากแหล่งข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และตอบคำถามการศึกษาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากนั้นจึงนำไปอภิปรายและสรุปผล พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาในประเด็นนี้ต่อไปในอนาคต ซึ่งมีระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่ช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2566 ทั้งนี้ อาจมีข้อจำกัดในการศึกษาบางประการ เช่น ระยะเวลาในการศึกษาที่จำกัด แหล่งข้อมูลที่สามารถศึกษาได้จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิเพียงเท่านั้น เป็นต้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาเปรียบเทียบความสอดคล้องกับมุมมองและฐานคติของแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยสรุปใจความเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างมุมมองชาตินิยมทางเศรษฐกิจและมุมมองของรัฐบาลไทยต่อโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามัน: ผู้เขียน

มุมมองชาตินิยมทางเศรษฐกิจ	มุมมองรัฐบาลไทย
รัฐเป็นตัวแสดงหลักในเศรษฐกิจการเมืองโลก รัฐบาลมีอำนาจในการตัดสินใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องทางเศรษฐกิจมากกว่าตัวแสดงอื่น ๆ เช่น บริษัทข้ามชาติ เป็นต้น	รัฐบาลเศรษฐกิจ ทวีสิน นำโครงการแลนด์บริดจ์สู่เวทีโลก โดยเชิญชวนนักลงทุนต่างชาติมาลงทุนในโครงการแลนด์บริดจ์ผ่านโรดโชว์
<u>ฐานคติข้อที่ 1:</u> สภาวะอนาธิปไตย แต่ละรัฐจึงจำเป็นต้องพึ่งพาตนเองและปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ	เพื่อส่งเสริมการขนส่งทางน้ำให้มีความทันสมัย และให้ประเทศไทยมีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับนานาชาติ โดยไม่ต้องพึ่งพาเส้นทางคมนาคมเดิม ในขณะที่สามารถสร้างผลประโยชน์จากเส้นทางใหม่ และการพยายามสร้างสมดุลระหว่างมหาอำนาจให้ได้มากที่สุด
- <u>ฐานคติข้อที่ 2:</u> รัฐเป็นเครื่องมือสำคัญของประชาชนเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ และรัฐยังคงเป็นผู้มีบทบาทที่โดดเด่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ - <u>สำนักประวัติศาสตร์:</u> การใช้นโยบายเศรษฐกิจและการเงินเพื่อตอบสนองต่อการรวมตัวทางการเมืองและความเข้มแข็งของชาติอันเป็นเป้าหมายสูงสุด	รัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนคนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนอนาคตเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีรัฐบาลต้องเป็นผู้ผลักดันและสร้างแรงบันดาลใจ หากโครงการนี้ประสบความสำเร็จ ประชาชนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการพัฒนาประเทศร่วมกัน
<u>สำนักสมิธี:</u> การครอบครองหรือได้รับเงินคือความร่ำรวย และความมั่งคั่งเกี่ยวกับเงินทอง	ผลประโยชน์ 7 ประการที่ประเทศไทยจะได้รับหากโครงการนี้สำเร็จ

สำนักเคนส์เซียน: การจ้างงานเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณา	เกิดการจ้างงานมากถึง 280,000 ตำแหน่ง และกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้ร้อยละ 5.5
--	---

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลที่เกี่ยวข้องพบว่า มุมมองของรัฐบาลไทยต่อโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามัน มีความสอดคล้องกับแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ คือ (1) สอดคล้องกับฐานคติหลักของแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจสมัยใหม่หรือพาณิชนิยมใหม่ และ (2) สอดคล้องกับแนวความคิดของทฤษฎีพาณิชนิยมดั้งเดิมซึ่งอยู่ในขอบเขตของแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สำนักสมิเถียน สำนักเคนส์เซียน และสำนักประวัติศาสตร์ รวมถึงสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งได้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยนี้ดังนี้

แนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจมองว่ารัฐเป็นตัวแสดงหลักในเศรษฐกิจการเมืองโลก โดยนักคิดกลุ่มนี้มุ่งเน้นที่รัฐหรือชาติมากกว่าปัจเจกบุคคล (O'Brien, R. & Williams, M., 2016) และให้ความสำคัญกับตัวแสดงอื่นเช่นกันแต่ให้ความสำคัญน้อยกว่ารัฐ เนื่องจากรัฐเป็นผู้มีบทบาทหลักในกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลมีอำนาจในการตัดสินใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องทางเศรษฐกิจ และสามารถกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับผู้มีบทบาทรายอื่นให้ทำหน้าที่ได้ รวมถึงสามารถใช้อำนาจของตนเพื่อโน้มน้าวผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ รัฐบาลประเทศสมาชิกต่าง ๆ ยังคงเป็นตัวแสดงที่สำคัญภายในข้อตกลงระดับภูมิภาคนี้ (Gilpin, R. & Gilpin, J. M., 2001) เมื่อพิจารณาโครงการแลนด์บริดจ์ นายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นำโครงการนี้สู่เวทีการประชุมเอเปคและจัดโรดโชว์เพื่อเชิญชวนนักลงทุนต่างชาติมาลงทุนด้วยข้อเสนอ 7 ประการ และมีนักลงทุนจากต่างชาติหลายประเทศอย่างจีนที่ประเทศไทยส่งคำขอลงทุนจากบริษัทจีนมูลค่า 10.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ (Cogan, M. S., 2023) และซาอุดีอาระเบียที่ให้ความสนใจในการลงทุนด้านการเป็นศูนย์กระจายน้ำมันภายในพื้นที่โครงการแลนด์บริดจ์ (Mahanakorn Partner Group, 2023) รวมถึงสหรัฐอเมริกา (ทีมเดอะแสดนดาร์ด, 2566) นอกจากนี้ ในการดำเนินการก่อสร้างโครงการอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งจราจร (Mahanakorn Partner Group, 2023) กล่าวคือ รัฐบาลไทยในฐานะผู้นำรัฐจึงเป็นตัว

แสดงหลักของการดำเนินโครงการ และสามารถใช้อำนาจของตนเองในการโน้มน้าวหรือดึงดูด นักลงทุนจากต่างประเทศผ่านเวทีระหว่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับภาคเอกชน รัฐบาลไทย ถือเป็นตัวแสดงที่มีบทบาทมากที่สุด

ฐานคติข้อที่ 1 ของแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ คือ ระบบระหว่างประเทศที่เป็น อนาธิปไตย ทำให้แต่ละรัฐต้องพึ่งพาตนเองในด้านเศรษฐกิจซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อความ อยู่รอดของรัฐ (Waltz, K. N., 1979) และจำเป็นต้องปกป้องผลประโยชน์ของตนเองโดยปิดกั้น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของรัฐอื่น ๆ ตามเกมผลรวมเป็นศูนย์ซึ่งกำไรของรัฐหนึ่งคือการ สูญเสียของรัฐอื่น (O'Brien, R. & Williams, M., 2016) เช่นเดียวกันกับโครงการแลนด์ บริดจ์ที่ต้องการส่งเสริมการขนส่งทางน้ำให้มีความทันสมัย และให้ประเทศไทยมีศักยภาพและ ขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับนานาชาติ (สำนักงานนโยบายและ แผนการขนส่งจราจร, 2564) โดยช่วยลดระยะเวลาขนส่งสินค้าให้เหลือเพียง 5 วัน ซึ่งรวดเร็ว กว่า การขนส่งผ่านทางช่องแคบมะละกาที่ใช้เวลาถึง 9 วัน (วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2566) และโอกาสในการสร้างรายได้ราว 15,400 ล้านบาท จากการดึงดูดหุ้นส่วนร้อยละ 20 จากบริษัท ท่าเรือข้ามชาติของรัฐบาลสิงคโปร์ (สุรินทร์ เจนพิทยา, 2566) ซึ่งประเทศไทยได้ประโยชน์และ สิงคโปร์เสียประโยชน์ ทั้งนี้ หากดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จ ท่าเรือทั้งสองฝั่งจะสามารถ รองรับเรือขนส่งสินค้าและบริษัทขนส่งสินค้าจะหันมาใช้เส้นทางนี้ประมาณ 400,000 ลำต่อปี ในปี พ.ศ. 2594 (เดอะเบเทเทอร์, 2566) ในขณะเดียวกันต้องคอยรักษาสันติภาพระหว่าง มหาอำนาจให้ได้มากที่สุด เมื่อรัฐบาลไทยต้องพึ่งพาเงินในการลงทุนในโครงการแลนด์บริดจ์ อาจทำให้มหาอำนาจที่เป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจกับจีน เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น หรืออินเดีย ตัดสินใจไม่ร่วมลงทุนในโครงการนี้ (Cogan, M. S., 2023) หากประเทศไทยมองว่าควรรักษา ความสัมพันธ์ที่ดีกับมหาอำนาจทุกฝ่าย โรดโชว์ในเวทีโลกอาจเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับ ประเทศไทย เพื่อความอยู่รอดของประเทศจากมหาอำนาจ และเพื่อเศรษฐกิจที่ดีในอนาคต ซึ่ง ประเทศไทยอาจไม่จำเป็นต้องพึ่งพาชาติมหาอำนาจอีกต่อไป

ส่วนฐานคติข้อที่ 2 กล่าวว่ารัฐเป็นเครื่องมือสำคัญของประชาชนเพื่อให้สามารถบรรลุ เป้าหมายของตนเองได้ และรัฐยังคงเป็นผู้มีบทบาทที่โดดเด่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ (O'Brien, R. & Williams, M., 2016) และพาณิชย์นิยมตามนิยามของสำนักประวัติศาสตร์มอง ว่าเป็นอำนาจสู่รัฐ การรวมเป็นหนึ่ง และความเด็ดขาดโดยการใช้นโยบายเศรษฐกิจและการเงิน เพื่อตอบสนองต่อการรวมตัวทางการเมืองและความเข้มแข็งของชาติอันเป็นเป้าหมายสูงสุด

ส่งผลให้โครงสร้างทางการเมืองในยุคสมัยนั้นใช้นโยบายเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้เปรียบในระดับระหว่างประเทศ (King, M., n.d.) เมื่อพิจารณาโครงการแลนด์บริดจ์ รัฐบาลเศรษฐกิจ ทวีสิน เปิดโอกาสให้ประชาชนคนรุ่นใหม่ในประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนอนาคตเศรษฐกิจของประเทศ และรัฐบาลต้องเป็นผู้ผลักดันและสร้างแรงบันดาลใจให้กับประชาชน หากโครงการนี้ประสบความสำเร็จ ประชาชนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการพัฒนาประเทศร่วมกันให้กลายเป็นสังคมที่ดีขึ้น (ทีมเดอะแสดนดาร์ต, 2566) ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลไทยจึงมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อปรับปรุงโครงการนี้ให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้วาทกรรม “ประชาชนคือผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของประเทศไทย” ที่สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับโครงการนี้ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและดำเนินการของรัฐบาล แม้สามารถเรียกได้ว่าเป็นการรวมเป็นหนึ่งในของประเทศไทย แต่อำนาจในการดำเนินงานโครงการนี้ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ที่รัฐบาลหรือรัฐเช่นเดิม

นอกจากนี้ ผลประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับหลังจากโครงการแลนด์บริดจ์ ได้แก่ (1) รายได้จากการเก็บภาษีเรือที่เดินทางมาจอดเทียบท่าและเปลี่ยนถ่ายสินค้า (2) การส่งออกและนำเข้าสินค้ากับประเทศทางฝั่งมหาสมุทรอินเดียมีความรวดเร็วขึ้น (3) โอกาสในการสร้างรายได้ราว 15,400 ล้านบาท จากการดึงหุ้นส่วนร้อยละ 20 จากบริษัทท่าเรือข้ามชาติของรัฐบาลสิงคโปร์ (4) พื้นที่จังหวัดระนองและชุมพรอาจกลายเป็นเส้นทางการค้าใหม่ของโลกและเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางน้ำของภูมิภาค (5) มีการลงทุนของภาคเอกชน ซึ่งทำให้มีอัตราการจ้างงานเพิ่มขึ้นและเกิดแหล่งเศรษฐกิจแห่งใหม่ขึ้น (ลงทุนแมน, 2566) (6) โครงการนิคมอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งอาจดึงดูดให้นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศมาพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นที่โดยรอบและเกิดพื้นที่เชิงพาณิชย์ขึ้น (วันชัย ตันติวิทยพิทักษ์, 2566) และ (7) ผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ในพื้นที่ภาคใต้อาจเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 10 ต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 10 ปี และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 5 แสนล้านบาท เนื่องจากการเพิ่มการจ้างงานและสร้างอาชีพใหม่ให้กับชุมชน (สุรินทร์ เจนพิทยา, 2566) โดยผลประโยชน์ทั้งหมดนี้เกี่ยวข้องกับการสร้างความมั่งคั่งผ่านรายได้ที่เป็นเงิน และเพิ่มโอกาสในการจ้างงาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพาณิชย์นิยมของสำนักสมิเทียนที่มองว่าการมีหรือได้รับเงินคือความร่ำรวย และความมั่งคั่งเกี่ยวกับเงินทอง และสอดคล้องกับสำนักเคนส์เซียนที่มองว่าการจ้างงานเป็นสิ่งสำคัญที่นักพาณิชย์นิยมต้องพิจารณา (King, M., n.d.)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

โครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมต่อทะเลอ่าวไทย-อันดามันเป็นโครงการที่รัฐบาลไทยพยายามผลักดันเศรษฐกิจไทยให้เติบโตขึ้น เมื่อพิจารณามุมมองของประเทศไทยร่วมกับมุมมองแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจมีความสอดคล้องกันหลายประการ คือ (1) รัฐบาลไทยในฐานะผู้นำรัฐเป็นตัวแสดงหลักของการดำเนินโครงการ และสามารถใช้อำนาจของตนเองในการโน้มน้าวหรือดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศผ่านเวทีระหว่างประเทศ เช่น APEC หรือการจัดโรดโชว์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ (2) รัฐบาลไทยแสวงหาความอยู่รอดในระบบเศรษฐกิจการเมืองโลกที่อยู่ในสภาวะอนาธิปไตย โดยการใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ เพื่อแก้ปัญหาของตนเองและสร้างโอกาสในการเติบโตทางเศรษฐกิจ และพยายามถ่วงดุลอำนาจกับมหาอำนาจทุกชาติด้วยการเชิญให้นักลงทุนจากชาติเหล่านี้มาลงทุนร่วมในโครงการแลนด์บริดจ์ เพื่อผลประโยชน์ต่างตอบแทน และรักษาสมดุลกับชาติมหาอำนาจไว้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อแรกของแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ (3) รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชน และถือว่าประชาชนคือผู้กำหนดอนาคตของเศรษฐกิจ เพื่อการรวมเป็นหนึ่งระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน รวมถึงสามารถสร้างความชอบธรรมต่อการดำเนินโครงการนี้ต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่สองของแนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจ และ (4) ผลประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับหลังจากการก่อสร้างโครงการแลนด์บริดจ์สำเร็จลุล่วงนั้นมีมูลค่ามหาศาล และเปิดโอกาสให้เศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตขึ้นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพาณิชยนิยมของสำนักสมิเทียนและสำนักเคนส์เซียน ทั้งนี้ หากโครงการแลนด์บริดจ์ประสบความสำเร็จ ประเทศไทยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาประเทศใด ในทางกลับกัน ประเทศอื่น ๆ อาจจำเป็นต้องพึ่งพาประเทศไทยแทน และประเทศไทยอาจกลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจการขนส่งโลจิสติกส์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แทนที่สิงคโปร์ได้ในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะ

ประการแรก การศึกษานี้เป็นเพียงการศึกษาโดยวิเคราะห์จากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศเพียงกลุ่มทฤษฎีเดียว ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดหรือเปลี่ยนกรอบทฤษฎีในการวิเคราะห์เป็นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศหรือทฤษฎีทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอื่น ๆ

ประการถัดมา การศึกษานี้เป็นเพียงการศึกษามุมมองของรัฐบาลไทยเท่านั้น หากต้องการนำไปต่อยอด ควรพิจารณาในขอบเขตอื่น ๆ เช่น มุมมองของประชาชนไทย มุมมองของภาคเศรษฐกิจไทย หรือมุมมองของมหาอำนาจต่อโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามัน เป็นต้น

ประการสุดท้าย การศึกษานี้อาจเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการแลนด์บริดจ์เชื่อมทะเลอ่าวไทย-อันดามัน เพื่อเป็นการวางแผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจประเทศไทย หรือประกอบการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กอบกุล โมทนา. (2559). ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของ ไทย พ.ศ. 2558- 2565. *วารสารรัฐสารวัตร*, 58(1), 91-104.
- ฐานเศรษฐกิจ. (3 สิงหาคม 2566). จับตา ‘แลนด์บริดจ์’ 1 ล้านล้านบาท สนข.ชงกรม.ชุดใหม่เคาะ ต. ค. นี’. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.thansettakij.com/business/economy/572432>
- เดอะเบตเทอร์. (2566). รัฐบาล ดัน “แลนด์บริดจ์ไทย” เชื่อมขนส่งอันดามัน-อ่าวไทย เปลี่ยน ทิศทางขนส่งโลก. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.thebetter.co.th/news/news/6743>
- ทีมเดอะสแตนดาร์ด. (2566). ‘แลนด์บริดจ์’ จะพาไทยพัฒนา จนเด็กไทยไม่อยากร้าย ประเทศ?. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://thestandard.co/land-bridge-will-develop-thailand-solve-move-country-issue/>
- พิศักดิ์ จิตวิริยะวศิน และ ดุจดาว เจริญผล. (2564). แผนโครงการ Land Bridge เชื่อม โครงข่ายโลจิสติกส์สู่ศูนย์กลางขนส่งทางน้ำของภูมิภาค. ราชรถ, 4.
- ลงทุนแมน. (2566). ‘แลนด์บริดจ์’ ท่าเรือไทย ที่จะแบ่งเค้กหมื่นล้าน จากสิงคโปร์. เรียกใช้เมื่อ ตุลาคม 24, 2566, <https://www.longtunman.com/46500>
- วันชัย ต้นติวิทยาพิทักษ์. (2566). ‘ตำนานพริกละลายทะเล’ ความเห็นของบริษัทเดินเรือต่อ โครงการ ‘แลนด์บริดจ์’ ของไทย. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.the101.world/landbridgechumphon-ranong/>

สุรินทร์ เจนพิทยา. (1 กันยายน 2566). ‘แลนด์บริดจ์’ มหาโปรเจกต์ 1 ล้านล้าน คุ่มค่าหรือไม่ กับสิ่งแวดล้อม?. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/1086365>

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งจราจร. (2564). โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งเพื่อพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้เชื่อมโยงการขนส่งระหว่างอ่าวไทยและอันดามัน. เรียกใช้เมื่อ 26 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.landbridgethai.com/project/>

Bangkok Post. (2021). *Govt wants China in on key projects*. Accessed 26 August 2023 from <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2235147/govt-wants-china-in-on-key-projects>

Cogan, M. S. (2023). *A Bad Idea Revisited: Thailand Pitches Prayut’s ‘Land Bridge’ to Beijing*. Accessed 8 November 2023 from <https://thediplomat.com/2023/10/a-bad-idea-revisited-thailand-pitches-prayuts-land-bridge-to-beijing/>

Gilpin, R. and Gilpin, J. M. (2001). *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*. New Jersey: Princeton University Press.

Gilpin, R. (1981). *War and Change in World Politics*. New York: Cambridge University Press.

Hamilton, A. (1791). *Report of the Secretary of the Treasury of the United States, on the Subject of Manufactures*. Washington DC: Child and Swain.

Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. London: Macmillan.

King, M. (n.d.). Mercantilism and the Reconstruction of its Economic Principles. *Student Economic Review*, 22-25.

List, F. (1885). *The National System of Political Economy*. Oxford: Longmans, Green.

Lun, Y. H. V., et al. (2010). *Shipping and Logistics Management*. Hong Kong: The Hong Kong Polytechnic University.

- Mahanakorn Partner Group. (2023). *Thailand's Land Bridge Project: A Catalyst for Economic Growth*. Accessed 8 November 2023 from <https://mahanakornpartners.com/thailands-land-bridge-project-a-catalyst-for-economic-growth/>
- Morgenthau, H. J. (1972). *Politics Among Nations*. New York: Knopf.
- O'Brien, R. and Williams, M. (2016). *Global Political Economy: Evolution & Dynamics*. (5th edition). London: Palgrave.
- Rosecrance, R. N. (1986). *The Rise of the Trading State: Commerce and Conquest in the Modern World*. New York: Basic Books.
- _____. (1999). *The Rise of the Virtual State: Wealth and Power in the Coming Century*. New York: Basic Books.
- Smith, A. (1776). *The Wealth of Nations*. In Cannan, E. (Ed.). London: Penguin.
- Takahashi, T. (2022). *Thai 'land bridge' project caught in Sino-U.S. tug of war*. Accessed 26 August 2023 from <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Comment/Thai-land-bridge-project-caught-in-Sino-U.S.-tug-of-war>
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. Massachusetts: Addison-Wesley.

การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ 2560*

DEMOCRATIC GOVERNANCE UNDER THE 2017 CONSTITUTION

สมภพ กระจับทุกซ์¹ และ สันติพงศ์ ธรรมปิยะ²

Sompop Rangubtook¹ and Santipong Thampiya²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: thanadolpolpan@gmail.com

Received 14 May 2025; Revised 4 August 2025; Accepted 6 August 2025

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเริ่มใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรได้เปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตย และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกคือ พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 ต่อมาได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 ฉบับถาวร ซึ่งกำหนดให้มีการแบ่งอำนาจเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ เพื่อสร้างการถ่วงดุลอำนาจ พร้อมยืนยันสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน รัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดหลักการปกครอง โครงสร้างรัฐบาล และสิทธิหน้าที่ของประชาชน รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช 2560 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 ยืนยันว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยมีพระมหากษัตริย์ใช้อำนาจผ่านรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตเกี่ยวกับวุฒิสภาซึ่งไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามหลักประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีรายละเอียดมากเกินไป ซึ่งควรกำหนดไว้เฉพาะหลักการสำคัญ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น

Citation

* สมภพ กระจับทุกซ์ และ สันติพงศ์ ธรรมปิยะ. (2568). การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ 2560. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 5(2), 139-150.

Sompop Rangubtook and Santipong Thampiya. (2025). Democratic Governance Under The 2017 Constitution. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(2), 139-150.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

คำสำคัญ : การปกครอง, ประชาธิปไตย, รัฐธรรมนูญ

Abstract

Thailand adopted a democratic system of government on June 24, 1932, when the People's Party transitioned the country from an absolute monarchy to a constitutional monarchy. The first constitution, a temporary charter, was enacted in 1932, followed by the permanent Constitution of the Kingdom of Siam on December 10, 1932. This constitution introduced a separation of powers into legislative, executive, and judicial branches, ensuring checks and balances. It also affirmed the rights, freedoms, and equality of citizens, emphasizing that sovereignty belongs to the people. The constitution is the supreme law that defines governance structures, the scope of state powers, and citizens' rights and duties. The current constitution, enacted on April 6, 2017, maintains that sovereign power belongs to the Thai people, exercised through the King, Parliament, the Cabinet, and the judiciary. However, one key concern is the Senate, whose members are not elected directly by the people, contrary to democratic principles, but are selected from 20 designated groups. This undermines the concept of representation. Moreover, the constitution is overly detailed, making it difficult for the public to understand. It would be more effective if it focused solely on key principles, leaving specific procedures to be legislated through separate acts, thus making the constitution more accessible and easier for citizens to grasp.

Keywords : Buddha Dhamma, Conflict Management, Organization

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ คือ ประชาชนมีอำนาจสูงสุด กล่าวคือ เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน รวมทั้งเป็นวิธีการดำเนินการของคนที่อยู่ร่วมกันโดยสันติ ภายใต้ความเชื่อว่าคุณเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตตามกฎหมาย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือที่

ทำให้การปกครองประเทศมีหลักการ และกฎเกณฑ์ในการจัดตั้งรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล และนานาอารยประเทศได้ทราบกฎเกณฑ์หรือกติกาในการจัดตั้งรัฐบาลของประเทศนั้น การปกครองประเทศมีการจัดตั้งรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเป็นไปโดยสันติวิธี ไม่เกิดการแย่งชิงอำนาจด้วยวิธีรุนแรง ทำให้การปกครองประเทศ โดยมีการกำหนดโครงสร้างอำนาจการปกครอง กำหนดรูปแบบวิธีการปกครองประเทศ ทำให้การปกครองประเทศ มีขอบเขตความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างรัฐบาลกับประชาชน รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐบาลมีอำนาจอยู่ภายใต้กฎหมาย และกำหนดบทบาทของประชาชนให้มีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคในทางการเมืองการปกครองไว้ด้วย

ประเทศไทยเดิมมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานีจนถึงสมัยกรุงเทพมหานคร แต่ต่อมาเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 คณะราษฎรได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 เป็นฉบับถาวร รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันว่าประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คำว่า “สยาม” ในรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นชื่อประเทศเดิม ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ไทย” เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2482 และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของไทยคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีหลักการสำคัญ ได้แก่ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรเดี่ยวแบ่งแยกมิได้ มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ประชาชนชาวไทยได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเช่นกัน พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ และจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องในทางใดๆมิได้ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการนั้นได้และได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ยังได้บัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของคนไทย หน้าที่ของรัฐ นโยบายแห่งรัฐ รัฐสภา คือสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตนเอง 20 กลุ่ม คณะรัฐมนตรี การขัดกันแห่งผลประโยชน์ ศาล องค์กรอิสระ การปกครองส่วนท้องถิ่น

การแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการปฏิรูปประเทศ ซึ่งมีข้อสังเกตเรื่องสมาชิกวุฒิสภาซึ่งไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย เพราะมาจากการเลือกกันเองในกลุ่ม 20 กลุ่ม แต่บัญญัติให้เป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยมีอำนาจหน้าที่ในฐานะสมาชิกรัฐสภาเสมือนเป็นผู้ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่ชอบด้วยระบอบประชาธิปไตย

ความหมายของระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ คือประชาชนมีอำนาจสูงสุด กล่าวคือ เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน รวมทั้งเป็นวิธีการดำเนินการของคนที่อยู่ร่วมกันโดยสันติ ภายใต้ความเชื่อว่าคนเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตตามกฎหมาย การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

- (1) ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง
- (2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรงหรือโดยอ้อม
- (3) เป็นการปกครองที่ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุด นโยบายและการดำเนินการของรัฐบาลจะต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่
- (4) ยึดถือเสียงข้างมากเป็นหลักในการปกครอง ในขณะเดียวกันก็เคารพเสียงข้างน้อย
- (5) ประชาชนมีความเสมอภาคกัน และมีสิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด
- (6) ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมรัฐบาลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ยึดมั่นหลักการขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- (1) การยอมรับว่าคนทุกคนมีสติปัญญา มีเหตุผล
- (2) ยอมรับว่าทุกคนมีอิสระและเสรีภาพ
- (3) การยอมรับว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน
- (4) อำนาจอิสระในการปกครองเป็นของประชาชน
- (5) อำนาจปกครองของรัฐบาลเกิดขึ้นจากความยินยอมของประชาชนผู้ถูกปกครอง โดยมีวิธีการแสดงความยินยอมต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ การใช้สิทธิเลือกตั้ง
- (6) ประชาชนมีสิทธิในการคัดค้านหรือเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด หากว่ารัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงคณะแนวนโยบายให้พรรคฝ่ายค้านเมื่อมีการเลือกตั้ง การเข้าชื่อถอดถอนนายกรัฐมนตรี

ระบอบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ โดยอาศัยหลักการของการแบ่งแยกอำนาจ และหลักการที่ว่าด้วยความถูกต้องแห่งกฎหมาย ผู้ปกครองประเทศที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นเพียงตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนซึ่งระบอบการปกครองตนเองของประชาชน โดยผ่านการเลือกสมาชิกผู้แทนราษฎรไปบริหารและดูแลเรื่องกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่และโดยการตรวจสอบควบคุมดูแลของประชาชนโดยตรงหรือการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน เช่น การยื่นเสนอหรือแก้ไขกฎหมาย การยื่นถอดถอนนักการเมืองที่ประพฤติมิชอบ การแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ การออกเสียงในการทำประชามติระบอบนี้มีลักษณะเด่นอยู่ที่การแข่งขันอย่างเสรีระหว่างกลุ่มหรือพรรคการเมืองต่างๆ เพียงเพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนส่วนมาก ประชาธิปไตยจึงหมายถึง การปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ รากศัพท์มาจากคำว่าประชา + อธิปไตย คือ ประชาชน + อำนาจสูงสุด คือ ประชาชนมีอำนาจสูงสุด ซึ่งประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ตลอดจนเป็นวิธีการในการดำเนินการชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ภายใต้ความเชื่อที่ว่า คนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตภายใต้ขอบเขตของกฎหมายระบอบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ โดยอาศัยหลักการของการแบ่งแยกอำนาจ และหลักการที่ว่าด้วยความถูกต้องแห่งกฎหมาย ผู้ปกครองประเทศที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นเพียงตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนซึ่งระบอบการปกครองตนเองของประชาชน โดยผ่านการเลือกสมาชิกผู้แทนราษฎรไปบริหารและดูแลเรื่องกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่และโดยการตรวจสอบควบคุมดูแลของประชาชนโดยตรงหรือการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน เช่น การยื่นเสนอหรือแก้ไขกฎหมาย การยื่นถอดถอนนักการเมืองที่ประพฤติมิชอบ การแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ การออกเสียงในการทำประชามติระบอบนี้มีลักษณะเด่นอยู่ที่การแข่งขันอย่างเสรีระหว่างกลุ่มหรือพรรคการเมืองต่างๆ เพียงเพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนส่วนมาก ประชาธิปไตยจึงหมายถึง การปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ รากศัพท์มาจากคำว่าประชา + อธิปไตย คือ ประชาชน + อำนาจสูงสุด คือ ประชาชนมีอำนาจสูงสุด ซึ่งประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อ

ประชาชน ตลอดจนเป็นวิธีการในการดำเนินการชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ภายใต้ความเชื่อที่ว่า คนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

ความเป็นมาของการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากการมีผู้ปกครองคนเดียวคือ พระมหากษัตริย์ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยคณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครองจากรัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 และนำเอารูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 โดยการนำรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยมาใช้ในการปกครองประเทศไทย เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเรียกว่ารัฐธรรมนูญ เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (วิทยา เชียงกุล, 2551 : 23) การจัดระเบียบการปกครองให้มีรัฐบาล ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี เป็นฝ่ายบริหาร มีรัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ และศาลซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษา หรือตุลาการ การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ประเทศไทยนำมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 นั้น เมื่อพิจารณาความหมายของประชาธิปไตย พบว่ามีนักคิดทฤษฎีได้ให้ความหมายไว้หลายท่านที่เข้าใจได้ง่าย ๆ กล่าวคือ อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวว่า “ประชาธิปไตย” คือระบอบการปกครองที่เสรีชนและคนจน ซึ่งประกอบขึ้นเป็นคนส่วนมากเป็นผู้ถืออำนาจของบ้านเมือง ประชาธิปไตยยังเป็นแนวทางแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม และเป็นหลักการที่นำไปสู่ชีวิตที่ดีงาม ซึ่งได้แก่ (1) อำนาจของประชาชน คืออำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน (2) สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลเป็นแนวคิดพื้นฐาน (3) ฉันทานุมัติ คือความยินยอมของประชาชนในการถูกปกครอง (4) การเป็นตัวแทนจากการเลือกตั้งของประชาชน (5) การปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่ (6) รัฐบาลที่เปิดเผยและตรวจสอบได้ (7) สาธารณประโยชน์คือผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมที่เป็นการปกครองเพื่อประชาชน (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2556 : 131) จอห์น ล็อก (John Lock) ได้ให้ความหมายคำว่า “ประชาธิปไตย” หมายถึง รูปการปกครองที่ดีที่สุด เพราะอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน (กวี อิศววรรณ, 2531 : 67) อับราฮัม ลินคอล์น ได้ให้คำนิยาม “ประชาธิปไตย” ไว้ซึ่งเป็นการให้ความหมายที่ประชาชนจดจำได้ง่ายและพูดถึงกันทั่วไปว่า “รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน” (จิโรช (บรรพต) วีระสัย และคณะ, 2546 : 289) โยเซฟ ชุมปิเตอร์

ได้ให้ความหมายคำว่า “ประชาธิปไตย” ได้แก่ การจัดแจงทางสถาบันเพื่อการตัดสินใจทางการเมือง (ศิริพร เชาวลิต, 2557 : 11) อำนาจประชาธิปไตยเป็นของประชาชน การปกครองต้องมีวิธีการที่มุ่งหมายเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม (ทินพันธุ์ นาคะตะม 2564 : 222 – 224) ดังนั้น เมื่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดและประเทศต่างๆ ได้ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตย คณะราษฎรจึงได้ทำการยึดอำนาจจากรัชกาลที่ 7 เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยดังกล่าวข้างต้น

ความหมายของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ (Constitution) หมายถึงกฎหมายหลักหรือกฎหมายแม่บทในการจัดระเบียบการปกครองประเทศ (สุรพันธ์ ทับสุวรรณ และปณณดา อิงคุลานนท์, 2565 : 1-2) ดังนี้

1. กฎเกณฑ์ หรือกติกาที่เกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาล
2. กฎเกณฑ์หรือกติกาที่เกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตอำนาจรัฐบาล
3. กฎเกณฑ์หรือกติกาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงหมายถึงกฎหมายหลักหรือกฎหมายแม่บทที่จัดระเบียบในการปกครองประเทศ เพื่อเป็นกฎเกณฑ์หรือกติกาในการใช้จัดตั้งรัฐบาล การกำหนดขอบเขตอำนาจของรัฐบาล รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ตลอดจนกฎเกณฑ์หรือกติกาเกี่ยวสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน สำหรับประเทศไทย ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 ถึงวันที่ 10 ธันวาคม 2475 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับถาวร และถือว่าวันที่ 10 ธันวาคมเป็นวันรัฐธรรมนูญมาจนถึงปัจจุบัน

ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักหรือกฎหมายแม่บทในการปกครองประเทศจึงมีความสำคัญต่อการเมืองการปกครองประเทศ (สุรพันธ์ ทับสุวรรณ และปณณดา อิงคุลานนท์, (2565) หน้า (2) – (3) ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญทำให้การปกครองประเทศมีหลักการ และกฎเกณฑ์ในการจัดตั้งรัฐบาล และการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล และนานาอารยประเทศได้ทราบกฎเกณฑ์หรือกติกาในการจัดตั้งรัฐบาลของประเทศนั้น

2. รัฐธรรมนูญทำให้การปกครองประเทศมีการจัดตั้งรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเป็นไปโดยสันติวิธี ไม่เกิดการแย่งชิงอำนาจด้วยวิธีรุนแรง

3. รัฐธรรมนูญทำให้การปกครองประเทศ โดยมีการกำหนดโครงสร้างอำนาจการปกครอง กำหนดรูปแบบวิธีการปกครองประเทศ

4. รัฐธรรมนูญทำให้การปกครองประเทศ มีขอบเขตความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างรัฐบาลกับประชาชน รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐบาลมีอำนาจอยู่ภายใต้กฎหมาย และกำหนดบทบาทของประชาชนให้มีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคในทางการเมืองการปกครองไว้ด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

รัฐธรรมนูญของไทยที่ประกาศใช้ในปัจจุบันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีจำนวน 279 มาตรา (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2565 : 1 – 138) รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นที่รวมอำนาจของประชาชน เรียกว่าอำนาจอธิปไตย แบ่งออกเป็น 3 อำนาจ คืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติว่าใครเป็นผู้ใช้อำนาจ ที่มาของผู้ใช้อำนาจ หน้าที่ของแต่ละอำนาจ รวมถึงการถ่วงดุลตรวจสอบแต่ละอำนาจ โดยบมีเจตนาเพื่อรักษาสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของประชาชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (กิจบตี ก้องเบญจกุล, 2566) : 172 – 206) ได้บัญญัติที่สำคัญดังนี้

1. คำปรารภ เป็นคำเกริ่นนำที่มีความสำคัญต่อการตีความบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ผู้ร่างมีความจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยอย่างดียิ่ง และต้องมีความสุจริตเป็นบรรทัดฐานโดยมีประชาชนเป็นเป้าหมายสำคัญ

1.1 หมวด 1 บททั่วไป โดยสรุป รัฐธรรมนูญเป็นศูนย์รวมอำนาจของประชาชน เรียกว่าอำนาจอธิปไตย ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจทางคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และศาล และบัญญัติเกี่ยวกับที่มาของผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ หน้าที่ของอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ การถ่วงดุลตรวจสอบอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ

1.2 หมวด 2 พระมหากษัตริย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์เองจากพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล

1.3 หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ตามระบอบประชาธิปไตยถือว่าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติ จะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น

1.4 หมวด 4 หน้าที่ของคนไทย หมายถึงคนไทยทุกคนมีหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

1.5 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐมีหน้าที่ในการบริหารราชการเพื่อจัดการบริการสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนสูงสุดให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข รักษาสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของประชาชน

1.6 หมวด 6 แผนนโยบายแห่งรัฐ เป็นแนวทางให้รัฐดำเนินการตามกฎหมายและการกำหนดแผนนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน

1.7 หมวด 7 รัฐสภาใช้อำนาจอธิปไตย ประกอบด้วย สมาชิกแทนราษฎรและวุฒิสภา

1.7.1 สมาชิกแทนราษฎร มาจากการเลือกตั้งระบบเขต จำนวน 400 คน และมาจากการเลือกตั้ง ระบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 100 คน รวม 500 คน

1.7.2 สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 200 คน มาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ และประโยชน์ร่วมกัน ทำงานหรือเคยทำงานที่หลากหลายทางสังคม โดยแบ่งกลุ่มให้ประชาชนมีสิทธิสมัครรับเลือกอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จำนวน 20 กลุ่ม แต่ในวาระเริ่มแรกมีจำนวนสองร้อยห้าสิบคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติถวายคำแนะนำ

2. อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา

รัฐสภาเป็นองค์อำนาจนิติบัญญัติมีหน้าที่การบัญญัติกฎหมาย ควบคุมรัฐบาล และให้ความเห็นชอบเรื่องต่างตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ได้แก่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติ จะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและความยินยอมของรัฐสภา การใดเมื่อรัฐดำเนินการแล้วมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวมรัฐสภาจะต้องให้ความเห็นชอบก่อน รัฐสภาต้องมีหน้าที่ควบคุมรัฐบาลในการบริหารบ้านเมืองให้ถูกต้องชอบธรรมโดยการตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปราย และการตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบ

3. คณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีเป็นองค์กรใช้อำนาจบริหารตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และประโยชน์สุขของประชาชน ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีอีกไม่เกิน 35 คน

4. ศาล

ศาล ได้แก่ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร และศาลรัฐธรรมนูญ

5. องค์กรอิสระ

องค์กรอิสระ ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

6. องค์กรอัยการ

เป็นเสมือนนายความแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

7. การปกครองส่วนท้องถิ่น

เป็นการปกครองเพื่อสนองความต้องการของประชาชนแต่ละท้องถิ่นอย่างเหมาะสมตามรัฐธรรมนูญและที่กฎหมายบัญญัติ

8. การแก้ไขรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญสามารถแก้ไขได้ตามมาตรา 255 และ 256

9. การปฏิรูปประเทศ

การปฏิรูปประเทศได้แก่ ด้านการเมือง ด้านบริหารราชการแผ่นดิน ด้านกฎหมาย ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านอื่นๆ

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญคือกฎหมายสูงสุดของประเทศที่ทำหน้าที่เป็นกฎหมายแม่บทในการจัดระเบียบการปกครอง กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งรัฐบาล ขอบเขตอำนาจ และวิธีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ตลอดจนระบุสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนสำหรับประเทศไทย หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ หลายฉบับ ปัจจุบันใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งประกอบด้วย 279 มาตรา แบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ โดยกำหนดให้รัฐสภาทำหน้าที่ออกกฎหมาย ตรวจสอบรัฐบาล และให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่างๆ ขณะที่คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่บริหารประเทศตามหลักนิติ

ธรรม และศาลทำหน้าที่วินิจฉัยคดีความอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ยังมีองค์กรอิสระ องค์กร
อัยการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ รัฐธรรมนูญ
ฉบับนี้ยังมีบทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของรัฐ หน้าที่ของคนไทย สิทธิเสรีภาพของประชาชน
แนวนโยบายแห่งรัฐ รวมทั้งกลไกการแก้ไขรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ แม้
รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะเน้นความเป็นระเบียบและมีรายละเอียดมาก แต่ก็มีข้อวิจารณ์ว่าอาจ
ซับซ้อนเกินไปสำหรับประชาชนทั่วไปในการทำทำความเข้าใจ โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับ
วุฒิสภาซึ่งไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามหลักประชาธิปไตย

สรุป

ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ คือประชาชนมีอำนาจสูงสุด
กล่าวคือ เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน รวมทั้งเป็นวิธีการ
ดำเนินการของคนที่อยู่รวมกันโดยสันติ ภายใต้ความเชื่อว่าคนเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพ
ในการดำเนินชีวิตตามกฎหมาย เดิมประเทศไทยมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มา
ตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี และเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง โดยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว
พ.ศ. 2475 ต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.2475 และ
ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมาย
สูงสุดในการปกครองประเทศ โดยมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญหลายครั้งหลายฉบับ รัฐธรรมนูญ
ฉบับปัจจุบันคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6
เมษายน 2560

รัฐธรรมนูญ หมายถึง กฎหมายหลักหรือกฎหมายแม่บทที่จัดระเบียบในการปกครอง
ประเทศ เพื่อเป็นกฎเกณฑ์หรือกติกาในการใช้จัดตั้งรัฐบาล การกำหนดขอบเขตอำนาจของ
รัฐบาล รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ตลอดจนกฎเกณฑ์หรือกติกาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และ
ความเสมอภาคของประชาชน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติ
เกี่ยวกับหลักการปกครองของไทยให้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีกฎเกณฑ์หรือ
กติกาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน รวมถึงการแบ่งแยกอำนาจการ
ปกครองออกเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และมีองค์กรอิสระไว้ด้วย แต่สมาชิก
วุฒิสภาซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกกันเองของกลุ่ม 20 กลุ่มตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน แต่บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยและมีอำนาจหน้าที่สำคัญของรัฐสภาเสมือนเป็นผู้แทนของประชาชน จึงไม่ชอบด้วยหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติมากถึง 279 มาตรา ทำให้มีการบัญญัติในรายละเอียดมากเกินไป ซึ่งจะทำให้ประชาชนสับสนต่อบทบัญญัติต่างๆ สมควรที่จะบัญญัติเฉพาะหลักการสำคัญไว้เท่านั้น ส่วนรายละเอียดให้นำไปเขียนไว้ในพระราชบัญญัติของแต่ละเรื่อง ประชาชนจะได้มีความเข้าใจรัฐธรรมนูญง่ายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กวี อิศริวรรณ. (2531). *20 ความคิดทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: บริษัท สยามบรรณ จำกัด.
- กิจบดี ก้องเบญจกุล. (2566). *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิรัช (บรรพต) วีระสัย และคณะ. (2546). *รัฐศาสตร์ทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิรัช วีระสัย. (2557). *รัฐศาสตร์ทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2564). *รัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหยาบล้อและการพิมพ์.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2556). *รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์ ครบรอบ 31 ปี สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- วิทยากร เชียงกุล. (2551). *การปฏิบัติประชาธิปไตยเพื่อแก้ไขวิกฤติของชาติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ศิริพร เชาวลิต. (2557). *การเมืองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2565). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2564)*. กรุงเทพฯ: บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- สุรพันธ์ ทัพบวรธรรม และปณณดา อังคูลานนท์. (2565). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University) เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เป็รับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabun PSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ

เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่ตีพิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (เกสวดี เขียวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษญา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เมือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควง. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จรุงจิต. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsa.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.

ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณณนนโท (จำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้ที่เว็บไซต์ของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ที่ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : ketsada.iadp@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอ

สงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลี้ลับฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ. (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.....(16.pt)

2.....(16.pt)

3.....(16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt).....รูปแบบของการวิจัย.....ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง.....การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....การเก็บรวบรวมข้อมูล.....การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16.pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

.....

.....

.....

.....

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

This image shows a single sheet of white paper with ten horizontal dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สักระยะที่ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt).....สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

Keywords: 3-5 words

(16 pt)

[illegible]

.....(16 pt)

.....(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

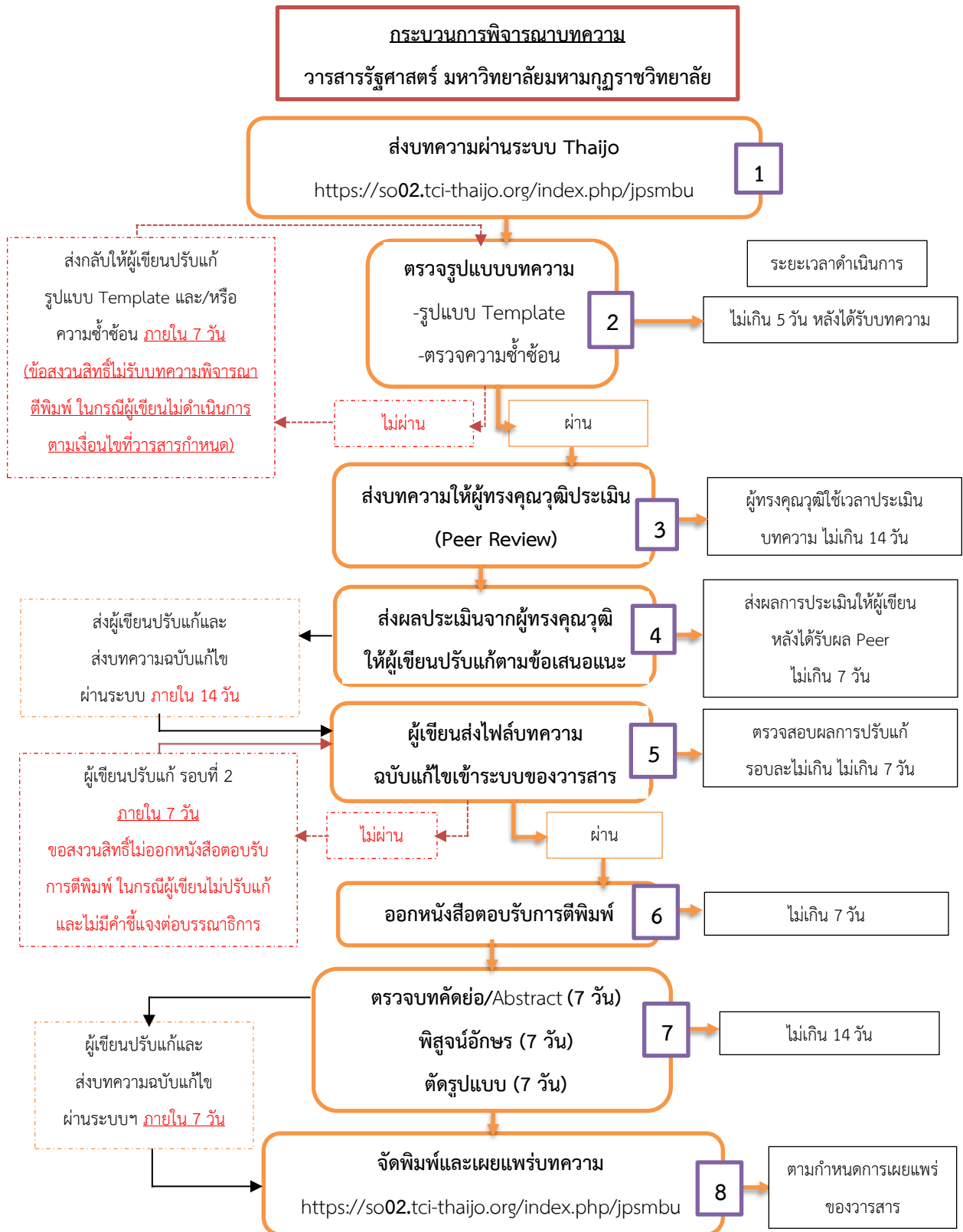
.....

.....

.....

.....

.....

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้พิมพ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลา

ประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้พิมพ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)